

КОНРАД ФИАЛКОВСКИ НУЛЕВО РЕШЕНИЕ

Превод: Малина Иванова, Огнян Сапарев

chitanka.info

Изтъкнат полски учен и чудесен писател-фантаст, Конрад Фиалковски е представител на така наречената „техническа“ фантастика. В сборника са подбрани най-интересните му разкази, публикувани през последните десетина години. Читателят ще се срещне с мислеци хора, които с високата си ерудиция и смелото си въображение умеят да осмислят различни по характер явления, да откриват в тях дълбок смисъл и красота.

ОГНЯН САПАРЕВ

НАУЧНОТО В НАУЧНОФАНТАСТИЧНАТА ЛИТЕРАТУРА НЕ ИЗЧЕЗВА, ТО САМО СЕ ПРОМЕНЯ

Не може да се говори за полската научна фантастика, без да се намеси името на Конрад Фиалковски.

Роден през 1939 г. в Люблин, той дебютира с фантастични разкази в списанията твърде рано — още седемнадесетгодишен. През 1962 г. спечелва наградата на международния конкурс на фантастичния разказ в Москва. През следващата година излиза първият му сборник „Врабчетата на Галактиката“ през 1967 г. вторият — „През петото измерение“; през 1969 г. — третият — „Нишката на Клапериус“.

През 1973 г. журито на международната среща на писателите-фантасти в Познан даде специална награда за цялостно творчество на Конрад Фиалковски, тогава 34-годишен професор от Варшавската политехника, специалист по математически машини.

През 1975–1976 г. Фиалковски издава избрани разкази в два тома със заглавие „Космодрум“. Техните двадесет и седем разказа върху шестстотин страници представят авторитетно неговата 20-годишна писателска дейност, която дава все по-зрели плодове.

В творчеството на Конрад Фиалковски — сравнително немногобройно и създавано през дълъг период — се оглеждат тенденциите на развитие на социалистическата фантастика, която премина от увлечение по техниката към нравствена проблематика, от явна поучителност към дискуссионност и амбивалентност. Но сборникът „Космодрум“ показва, че без да бъде настрана от развойните тенденции на научнофантастичната литература, К. Фиалковски е умее да бъде верен на себе си. Никак не е лесно да се разбере кой разказ кога е писан. Характерно за Фиалковски като фантаст е разнообразието от вариации, съзнателното преобръщане на

веднъж създадената схема или мотив; редуване на тревога и подигравка, на научност и игривост.

Конрад Фиалковски е учен, който пише фантастика, а не професионален литератор — това би могло да обясни както изобилието от хрумвания и хипотези, така и известна едностранчивост в пластиката на образите (особено в по-ранните разкази), която авторът успешно преодолява. „Биохазарт“ е достатъчно убедителен пример. Удивително е, че неговите професионални занимания нямат забележимо отражение върху творчеството му, може би защото Фиалковски е бил вече писател, когато е ставал учен. Затова у него липсва онази „тясна специализация“, характерна за учените, които се насочват към фантастиката, без да успеят да станат писатели. Дори „технически“ ориентиранията произведения на Фиалковски всъщност преследват социално-нравствени цели: занимават се не с възможностите на науката, а с нейната отговорност, с моралните последици на науката. У този автор науката е не тема, а отношение към света, начин на мислене. Той проявява особен интерес към специфичните противоречия (антиномии), възникващи на границата между наука и морал, изследователска страст и човешка отговорност, човек и негово творение... Героите на Фиалковски са твърде далеч от космическото суперменство; понякога авторът не се колебае да ги покаже глупави или страхливи, даже да пренебрегне логиката на характера им — в интерес на проблемната провокация към хипертрофираното ни самочувствие, късогледото ни придържане към „здравия разум“ и страха от промени.

Може би е време да дадем думата на самия автор, като цитираме част от неговото изказване на международната среща на писателите — творци на научна фантастика — в Познан през 1973 година:

„Бих искал да отбележа, че изчезването на съставката «научна», многократно отбелязвано от писателите на научна фантастика, от нейните критици и читатели, може да бъде успешно обяснено с промените в самата наука, която в действителност се различава значително от същата тази наука отпреди петдесет или даже двадесет и пет години. Първо, обсегът на интересите на науката многократно се разшири. Твърдението е очевидно и все пак непосредствената последица от този факт е огромното количество научни открития и съобщения, от които само най-съществените достигат бързо до

масовото съзнание, докато много други са познати само на неколцина специалисти или на хора (в това число и авторите на научна фантастика), които в името на своите интереси следят развоя на науката особено внимателно. Оттук не е далеч до извода, че елементите, които в действителност са «научни», могат да бъдат приети от читателите на научнофантастична литература като елементи «фантастика».

Второ: представената по-горе възможност следва не само от широтата на провежданите днес изследвания, но поне в същата степен и от бързината на нарастване на новите открития във времето — от ускорението, с което се развива съвременната наука. Както всички знаем, човек се учи най-лесно на млади години. В досегашната история на цивилизацията (с изключение на последния четвърт век) запасът от информация за света, който човек получаваше в младостта си, по принцип му стигаше за целия живот. Казано по-точно, разликата между представата за света, която човек си създаваше в своята младост, и действителността от зрелите и последни години на живота му беше сравнително малка. Създаденият в младостта модел стигаше за целия живот. В рамките на този модел е могло да се оценява с голяма вероятност за успех кое е възможно и кое не — с други думи, да се ръководим от компрометирания т.нар. „здрав разум“.

Това положение се промени рязко, особено в последния четвърт век и днес вече за средното поколение разликата между онова, което са ни учили, и информацията, получавана от околната среда, е значителна. Обхватът на тази закономерност е сигурно по-широк, но в случая с научнофантастичната литература ни интересува главно науката, където впрочем тази закономерност е особено забележима...

Като оценяват напълно значението на научното откритие и дори го популяризират, учените по правило не си представят далечните последици на това откритие. Това е очевидно. Дълг на учения е тръгването от фактите и извършването на тези обобщаващи заключения, които имат тясна връзка с фактите. Образът на далечните последици на някое научно откритие обикновено възниква в еднаква степен и от фактите, и от убежденията на прогнозиста. Впрочем всеки, който се занимава с наука и се замисля над целта на своята работа, прави такива прогнози — най-често за собствена консумация, а понякога ги и публикува. Такива прогнози по правило засягат само

тематичния обхват на научните изследвания на прогнозиращия. Общите прогнози се създават като сбор от такива секторни хипотези.

Класическата научна фантастика правеше такива прогнози. Днес това е вече история, нещо съвсем естествено за съвременното ни, когато с прогнозиране се занимават специализирани институти. Затова съм съгласен с изказаните на нашата среща мнения, че прогнозирането, а още повече популяризацията са области, невъзвратно изгубени за научната фантастика. Изгубвайки тези области обаче, тя не попада във вакуум, в ролята на костюм, който може да бъде използван ту за едни, ту за други цели.

Светът на научната фантастика е преди всичко динамично променлив свят, в който хипотетичното откритие или природният закон създават нови взаимозависимости между познатите елементи на реалния свят. Но нима не става същото и в съвременния ни действителен свят, в резултат на действителни открития?

От поколения човек е привикнал с относителната неизменяемост на заобикалящата го среда. Механизмите на еволюцията, обусловени от този именно относително неизменен свят, доведоха дотам, че лесно изучаваме света на младини и през следващите години от живота си не сме в състояние да променяме веднъж изградения образ. Оттук нежеланието и неприемането на промените в зряла възраст. А все пак светът, нашият свят от края на ХХ век, се променя и това е обективна истина. Ако научната фантастика със своите представи и образи, чиято обща калейдоскопична черта е променчивостта, успее да внуши в подсъзнанието на своите възприематели чувството, че възникването на нови модели на света и тяхното приемане е в естествения ред на нещата, дори само с това тя ще оправдае своето съществуване.

Поради разнообразието на разказите на К. Фиалковски всеки подбор като настоящия може да бъде спорен. На международната среща в Познан предложих на автора сам да отбележи тези разкази, които най-много цени. Той отбеляза девет. Пет от тях присъствуват в този сборник. „Нулево решение“ и „Неговото първо лице“ не са сред отбелязаните от автора, но бяха подбрани като характерни за определени тематични и художествени линии в творчеството на Конрад Фиалковски.

НУЛЕВО РЕШЕНИЕ

Трясъкът, тътнежът на разчупените спойки, скърцането на разкъсаната броня — всичко беше отминало. Тишина. Тази тишина, в която се вслушваше Еми, не беше обикновена лунна тишина. Виждаше лицето на Корот, изкривено в гримаса зад прозрачния шлем, лицето на Нор, сведено ниско над масата на фона на външния екран, в който ослепително белите скали хвърляха черни, лишени от подробности сенки. Знаеше, че те също чакат, вслушани в съскането, едва доловимото съскане на изтичащия навън въздух.

— Държи — каза най-после Корот — тази стара, прогнила лунна консервена кутия, все пак издържа.

— Газонепроницаемите прегради са се затворили автоматично след удара... — Нор се изправи и погледна екрана — все пак не удари управлението на базата.

— Как смяташ, болид ли беше?

— Все пак не беше като сблъскване със Земята...

— А дезинтегриращите устройства на базата, цялото осигуряване... Дезинтеграторите имат обсег стотици метра...

— Това беше болид, болид — повтори той още веднъж, — а не дребен метеор, който се изпарява в силовото поле на дезинтегратора.

— Интересно... защо нямаше алармен сигнал... — Корот стана и свали от главата си шлема.

„Това не е важно — помисли Еми — поне в този момент.“

— Нима това е важно? — запита тя. — По добре да проверим предавателя...

Сега вече Нор ѝ обърна внимание:

— Погледни екрана, Еми. Виждаш ли там, зад камъка... това е главата на емитера. Но ако е болид, би трябвало да го забележат спътниците за метеорна защита и да изчислят мястото на падане...

Вече знаеше, че няма да повикат централата и няма да чуят приглушения глас на дежурния автомат. Погледна Корот и разбра, че и той едва сега е забелязал разбитата глава.

— Добре, че поне бяхме тук — каза първа, преди Корот да успее да се обади. — И то защото трябваше да чуем предаването на централата. Централата много добре подбира времето за предаване — стараяше се да се усмихне, но те не забелязаха.

— И защо трябваше да удари базата! — Корот ходеше напред-назад между нишата, където висяха вакуумните скафандри, и стената с матово-блестящи екрани за телевизионна връзка с централата. — Виж, на Земята, на Земята щеше да изгори в атмосферата, на десетки километри над повърхността. — Той се спря и ги изгледа.

— Да, но вероятността да улучи базата... — Еми млъкна.

— Вероятността... — Корот се наведе над креслото ѝ. — Не те ли вълнува сега нещо по-сериозно? Държиш се, сякаш си още в аудиторията на Академията за космонавтика на Земята. Тук е Луната... ясно ли ти е?

— Спокойно, Корот, знаем това. — Нор дори не се обърна и продължаваше да гледа скалите в екрана.

— Като слушам всичко това...

— Не се нервирай, Корот. В това състояние употребяваш повече кислород. — Тя го погледна така, че той се надигна и се отмести, а след това се вгледа в екрана. — Нор също гледа към скалите и също като мен се надява... но вероятността...

— Задушно е. — каза Корот.

— Концентрацията на въглероден двуокис се увеличава. Тук е индикаторът — Нор се наведе над уредите, — но регенераторите останаха отгатък.

— Всичко остана отгатък и аварийната радиостанция...

— Аварийната радиостанция е в автоматичния разпределител на базата. Той не е разрушен, щом включи газонепроницаемите прегради. Значи, е разрушен само проходът и външните съоръжения на базата... — Еми беше убедена, че точно така е станало.

— Точно в прохода ли трябваше да попадне...

— Може би предпочиташ да беше ударил бронята? — Нор започваше да се ядосва.

„Отдавна вече нямаше да ни има“ — помисли си Еми.

— Колко кислород имаме още? — запита тя, защото не искаше Корот да отговаря.

— Тук за някакви три часа и за още шест — в бутилките на скафандрите.

— Ще ни открият ли?

— Съмнявам се — Нор отговори след дълга пауза.

— Тогава да излезем навън. Няма какво да правим в тази камера. Тук са само входният шлюз и шкафовете със скафандри...

— Това, Корот, винаги ще успеем да направим.

„Нор е прав — помисли Еми — ще загубим въздуха, този въздух, който още дишаме.“

— Но навън можем да изстреляме ракети, да повикаме помощ с предавателите на нашите скафандри... — Корот говореше все по-високо.

— Тук сме на невидимата от Земята страна на Луната. Тук ракетни полети практически няма. — Нор подчертаваше с характерния за него начин завършека на изразите. — Така, че вероятността, някой да приеме нашите слаби сигнали от предавателите е нищожно малка.

— И ти започваш като Еми. Вероятност, та вероятност... Какво ме засяга вероятността! Като седим тука, само хабим кислорода!

— А пък светлинните сигнали — Нор не промени тона си, — светлинните сигнали ще бъдат просто незабележими. Тук е осветената страна на Луната.

„Прав е“ — помисли си Еми.

— Нор е прав — каза тя.

Корот се спря, седна в креслото и запита тихо:

— Тогава какво да правим? — А след малко добави: — Другата седмица трябваше да бъда на семинар в главната база...

— Може и да бъдеш... — каза Еми — имаме известни шансове.

— Но имаме също толкова шансове да останем тук. Разбра ли?!

„Разкисна се — помисли Еми. — Разкисна се като първокурсник в кабинета на тишината.“

— Космонавтите не говорят глупости — каза тя. — В Академията за космонавтика не се учат такива неща, Корот. Още от времето на Гагарин се знае, че най-важната черта на космонавта е самообладанието...

— Гледай си работата, Еми. Говориш като стария Зодиак на лекции. Тук не ти е Академията...

— Там е работата, практикант Корот. Това вече не е Академията, затова остави глупостите. Спектакли можеш да разиграваш и на Земята в тесен семеен кръг. Ясно ли е?!

„Говоря високо, прекалено високо — помисли си тя в същия момент. — А Корот няма да прави цирк в семеен кръг. Малко шансове има... Аз също... Сега на Земята сигурно мръква и майка ми мие чиниите след вечерята. Прозорецът на кухнята гледа към реката, а над реката виси сърпът на Луната. «Погледни Дей, там е сестра ти Еми» — казва майка ми. А тук е задушно. Интересно, как е кислородът...“

— Как е кислородът?

Никой не отговори.

— Ама късмет, фатална история. Първата ни самостоятелна задача... и такъв глупав край — сега Корот говореше шепнешком, на себе си, и това дразнеше най-много.

— Нор, дали той някога ще се стегне? — Еми го каза тихо, но така, че Корот замлъкна.

— Наистина, Корот, правиш впечатление на психически неустойчив — Нор говореше спокойно, почти безстрастно.

— Да не ви казвам колко ме засяга какво впечатление ви правя...

— И такива ги приемат в Академията... — Еми сви рамене и погледна Корот в упор.

— Имат лоши тестове на приемния изпит — обясни Нор.

— Не се прави на герой Нор, чуваш ли?! Да ти пикая на самообладанието. Страх те е, но обезателно искаш да изглеждаш като положителен космонавт от юношески филм...

— Не е твоя работа...

— Какво, не те ли е страх? И двамата не се страхувате, а? И всичко ли ви е все едно? И предварително се радвате на хубавото погребение на Луната в присъствието на делегация от Академията...

— Спокойно! Казах, че не е твоя работа. И млъкни най-сетне.

— Той не може... С крясъци си вдига самочувствието...

— Смени плочата, Еми, да не ти кажа нещо лошо. Знаеш какво мисля за теб. Още в академията...

Нор го пресече:

— Ако веднага не се укротите, ви оставям тук, слагам скафандъра и излизам. По този начин сигурно няма да се спасим.

— Прав си Нор, но... — Еми искаше да добави още нещо, но той я прекъсна:

— Никакво „но“. Започваме делова дискусия... Първо, какви са шансовете да ни открият случайно в близките няколко часа?

— Никакви... — веднага отговори Корот.

— Имай пред вид, че това е първата ни самостоятелна задача...

— И ти си мислиш, Нор, че можем да разчитаме на помощ от нашите опекуни от академията... Зодиак и сие? Не се шегувай. Помниш ли, че Зодиака винаги казваше: „Космонавтът може да разчита на себе си и единствено на себе си.“

— Трябва да признаеш, че винаги спазваше това правило, дори на упражненията във вакуум... — добави Нор.

— И толкова повече сега, когато завършихме академията и сме космонавти...

— Въпреки всичко... Това е първата ни задача... — Еми говореше несигурно, но знаеше, че трябва да говори така. — Чувала съм от Зон, онзи, който завърши преди две години, че те понякога помагат.

— Как така помагат? — Нор я гледаше с внимание.

— Е, така, ако нещо при младите практиканти не е в ред...

— Еми, не се увличай. Може да е говорил за Космическата помощ. Тези помагат, но първо трябва някак да ги уведомиш...

— Значи, се връщаме към изходната точка... — Корот отиде до екрана. — И на вас ли ви е горещо? — запита.

— По-скоро задушно. А може и двете. Ако този метеор е повредил охлаждането на базата...

— Тогава допълнително ще се сварим — довърши Корот.

— Глупости. Знаеш колко трудно се поврежда охлаждането. Пък и при нужда ще сложим скафандрите и ще включим тяхната климатизация... Впрочем, тук температурата спокойно може да се вдигне с още двайсет-трийсет градуса... Тогава, Корот, ще се почувстваш като в камерата за високи температури.

— Точно така се чувствам.

— Лъжеш се. Тези няколко часа, които ни остават, температурата може да се вдигне с няколко, най-много с десет градуса...

— Виж я, тя пак...

— Права си, Еми, но това не е важно...

— Какво тогава е важно?

— Как да се измъкнем оттук — отговори Нор след едва забележима пауза.

И тогава тя чу звук. Кратък, висок тон. какъвто издава внезапно ударен клавиш на пиано.

— Какво, какво е това... — погледна към Нор, който замря полуобърнат.

— Изглежда въвн има някой — каза Корот, — все пак дойдоха.

— Чуваш ли, някой сигнализира...

— Къде може да бъде? На екрана няма никой — каза Еми.

— Я оставете. Да се обадим. Чуваш ли Нор?

Нор не отговори веднага. Говореше тихо, бавно.

— Не искам да ви тревожа, но това са металните спойки — разширяват се... Изглежда, все пак температурата се вдига.

— Сигурен ли си? — запита Еми, но вече знаеше, че Нор е прав.

— Уви, така е. Така звъни внезапно нагретият корпус на ракета.

— С други думи, космонавти, не се заблуждавайте, няма никой — Корот късо се засмя.

— По-скоро да разчитаме на себе си.

— Както гледам, това няма много да ни помогне.

Звукът прозвуча трети път късо, рязко.

— Прав си. Сега е ден, лунен ден, а температурата на бронята е надхвърлила сто градуса... а охлаждане няма.

— И въздух няма. Как са там индикаторите, Нор?

— Зле.

— Може би да сложим скафандрите? — предложи Еми.

— Това винаги ще успеем...

— Но мисленето в атмосфера на въглероден двуокис...

— Не е до въглеродния двуокис. Просто нищо няма да успеем да измислим, или сме глупаци, кръгли идиоти и трябва да седим на Земята, а не да се правим на космонавти.

— За теб е съвсем сигурно, Корот.

— Пак започвате... — Нор внезапно млъкна. Гледаше прекалено внимателно, сякаш действително можеше да види нещо повече от скали, звезди и черно космическо небе. — Елате тук, бързо! — Нор продължаваше да гледа в екрана.

Корот беше пръв, Еми застана зад тях.

— Струва ми се, че виждам нещо, там, пред онази голяма скала... Движи се...

„Нищо не виждам — помисли Еми. — Там е само скалата и сянката ѝ.“

— ... ей там, отляво... май е гъсенична машина.

— Аха, виждам... виждам! — Корот викаше.

Сега и Еми я вида. Пресече сянката на скалния връх и пълзеше сред разхвърляните нарядко скали.

— Накъде отива?

— Предполагам, че е автоматичен вседеход от обслужването на селенофизичната мрежа — каза Нор.

— Да го спрем. Идва насам.

Всички се вгледаха в екрана мълчаливо. Металният бръмбар изпълзя от сянката и се понесе през осветената скална плоскост.

— Не, Корот, грешиш. Той заобикаля базата по пътя край скалите. — Нор загърби екрана и ги изгледа.

— Тези автомати — Еми говореше бавно — отговарят при повикване от телефонния...

— Кой ги знае — сви рамене Корот.

— Отговарят. Помня. Ти сигурно си летял с вихролет, вместо да седиш на занятия.

— Все едно. По-добре да вървим навън. Трябва да спрем някак този автомат. — Корот грабна шлема и натисна уплътнителите.

„Всъдеходът ще изчезне — помисли Еми. — Ще излезе от обсега на нашите предаватели и няма да го спрем.“

— Да вървим Нор — подкани тя.

— Не всички. Аз отивам, вие оставате.

— Защо? И аз идвам. — Корот беше вече при входа на външния шлюз.

— Оставаш. Не си потребен там.

— А ти?

— Аз поне знам как работи този автомат. Пък и по-принцип по-малко хора трябва да напускат базата.

— Оставай Корот. Нор е прав — каза Еми и си помисли, че би могла да остане сама в тишината на разрушената лунна база.

Корот стоеше нерешително.

— По-дай ми проводника, Еми — каза Нор. — Ще оставя навън радиостанцията, просто един шлем от скафандър в който е монтирана и ще можем да се чуваме... Корот, помогни ми да сложа скафандъра.

В базата Нор никога не слагаше скафандър, подражавайки на старите космонавти, вярващи на своето провидение и късмет.

„Ако газонепроницаемите прегради не бяха издържали, вече нямаше да го има“ — помисли Еми.

— И шлема...

Нор натисна уплътнителите, вдигна шлема с радиостанцията и влезе в шлюза. Изходните прегради се затръшнаха, после чува още одарите на тежките вакуумни обувки по бронирания под на шлюзовата камера.

— Няма го, на екрана го няма — каза Корот. — Какво се тутка още?

— Сигурно отваря шлюза.

— Няма да успее. Този автомат ще се измъкне, няма да го догони... А, излезе най-после.

Еми наблюдаваше фигурата в скафандър, която се носеше с дълги скокове напред, откъсвайки се всеки път от своята сянка, удължена, деформирана черна проекция върху скалите. Настрои приемника и чу свистящото дишане на Нор.

— ...автоматична, обади се... автоматична, обади се — викаше Нор.

„Вика, когато е на върха на параболата, която очертава шлема му при всеки скок — помисли Еми. — Тогава между него и станцията няма скали.“

Станцията се обади след третото повикване.

— Тук четвърта автоматична от югоизточния сектор на селенофизическата мрежа, приемам. — Гласоимитаторът на автомата беше примитивен, гласът звучеше деформиран, плосък.

— Дай „стоп“, дай „стоп“, дай „стоп“... — Нор бягаше и монотонно повтаряше повикването.

— Спря ли?

— Не зная, автоматът е доста далеч — отговори Корот и продължи да гледа в екрана. Да, спря. Спря! Виждам ясно...

Нор също го беше видял — сега вече вървеше. „Далече е, изглежда като малка движеща се кукла — помисли Еми. — Ще отиде

до автомата, ще предаде сигнал за помощ...“

— Ще предаде сигнал за помощ и ще ни вземат от тук — каза тя.
— И защо бяха всички тези истории...

— Откъде можехме да знаем, че веднага ще се появи някакъв автомат.

— Космонавтите са длъжни да имат пред вид подобна възможност.

— Да, космонавтът винаги всичко е длъжен — Корот се засмя — съвсем, сякаш слушам Зодиака...

— Не се шегувай, Зодиака е плешив и една глава по-висок.

— Но извън това удивително си приличате.

— По-добре виж какво става с Нор — каза Еми. Беше ядосана.

— Наистина много дълго се пипка с този автомат. — Корот отиде до микрофона. — Нор, чуваш ли ме? Как е при теб?

— Зле. — Нор не каза нищо повече.

— Какво е зле?

— Какво стана, Нор? — Еми изтръгна микрофона от Корот. — Какво стана?

— Главният предавател на автомата е повреден.

— Хубава работа... Не можеш ли да предадеш?

— Не.

— А да го поправиш?

— Тъкмо опитвам, но едва ли ще успея. Този автомат е паднал някъде от скалите... цялата му страна е смачкана, предавателният блок е повреден.

— Значи ще си седим и ще мрем тук. — Корот се тръшна в креслото така, че амортизаторите изпищяха.

„И тук нищо. Автоматът — повреден, базата — разбита, тишина... тишина в приемника, тишина в пространството... проклета лунна тишина“ — помисли Еми и ѝ се доплака. Но си спомни, че космонавтка и само попита:

— Тогава какво ще правим, Нор?

— Чакай. Трябва да го огледам по-добре.

— Задушно ми е — каза Корот.

— Провери концентрацията на въглероден двуокис... или не, недей. И така нищо няма да се промени...

— Не, нищо не може да се направи — обади се Нор най-сетне.

— И тогава?

Нор замълча, после каза:

— Мисля да закарам този автомат до най-близката автоматична станция...

— Но това са десет часа път. Кислородът няма да стигне нито на теб, нито на нас. Това не е изход, Нор.

— Ще тръгна направо, а не по обикновения път.

— Ще се заблудиш!

— Няма страшно, сега е лунен ден, а аз имам карта.

„Цяло щастие е, че лунните карти са толкова подробни — помисли Еми. — На Земята не би преминал и няколко дерета само с карта. А тук са такива урви...“

— Няма да минеш урвите. Това е опасно — таза тя.

— А да виждаш друг изход? — обади се отзад Корот от креслото.

— Но защо... Защо ти, Нор?

— Защото вече съм навън. Излизането на всеки от вас значи нова загуба на кислород от базата...

— Логично — измърмори Корот.

— Но несправедливо! Сигурно си даваш сметка на какво се излага...

— Стига с тези дискусии. Ще гледам да поддържам връзка с вас, поне докато може...

— Тогава пожелаваме успех — каза Корот.

— Да беше казал, както винаги „чупи си главата“, май се страхуваш да не го взема много дословно...

Еми чуваше как Нор се смее с чужд, деформиран от микрофона смях. „А може и наистина да се смее така“ — помисли си.

Корот стана и отиде до екрана.

— Вече замина, тръгна направо към планините.

— Виждаш ли го още?

— Изчезна зад скалите.

Еми не гледаше екрана, нито мигация червен алармен сигнал за концентрация на въглероден двуокис.

— Нор, чуваш ли ме? — питаше.

— Чувам те чудесно. — Отговорът дойде веднага. — Пред мен е част от равнината, а после възвишенията... Ако успея, за три часа

трябва да стигна до автоматичната станция... Повикай ме след малко. Не искам да изтощавам акумулаторите.

— Три часа и още един, докато пристигне помощта — каза Корот. — Ако изобщо пристигне...

„Да, той е прав — ако изобщо пристигне. Тези планини, бели, пламнали от слънцето върхове и черни долини, които не могат да бъдат осветени от жълтите светлини на всъдехода.“

— Страхувам се за него — каза тя. — Нали си селенист. Ходил си из лунните планини. Помниш онези пропасти и тесни скални площадки, скалите, които падат безшумно, съборени от най-лекото сътресение...

— Тогава ще зареже автомата и ще тръгне пеша...

— Няма да го остави. Познавам го. Ще се опита да премине. Пеша за три часа няма да стигне до станцията.

— Може да срещне някакъв автомат...

— Там, в планините? Там не ходят дори автоматите от селенофизичната мрежа.

Корот не отвърна.

„Той също не вярва, че Нор ще успее — помисли, — или просто не се е замислил върху това.“ Почака още малко, после повика Нор.

— Чувам те. Излизам пред планината... — приемът беше деформиран, отделните думи трудно се различаваха — когато изляза по-високо и скалите не закриват базата, ще ме чуеш по-ясно... Трябва да внимавам, теренът е доста неравен...

— Ако оставиш автомата и се опиташ да стигнеш пеша...

— Не, Еми, не е толкова страшно, обикновени неравности, малко скали...

— А по-нататък?

— Не зная. До седловината е още далеч... — внезапно млъкна.

— Какво стана?

— Виждам ракета. Приближава...

Искаше де му каже нещо, но Корот я изблъска от микрофона.

— Викай я... изстреляй ракета... Чуваш ли? — крещеше той.

— Тук... — Нор прекъсна рязко.

Еми чу още само пронизително скриптене.

„Ето, случи се“ — помисли си.

— Предавай! — реवेशе Корот.

„Не, няма да се обади“ — Еми беше вече сигурна.
— Нор, обади се, Нор! Нор, чуваш ли?! — повтаряше Корот. —
Какво прави там? Сигурно нищо му няма...
— Автомата. Повикай автомата на телефония. — каза Еми.
— Автоматична, чуваш ли ме?... Автоматична... чуваш ли ме?
— крещеше сега Корот.
Отговорът дойде само след миг.
— Тук четвър... автоматич... тук четвър... автоматич... тук
четвър... автоматич...
Корот замря, наведен над микрофона.
„И той разбра“ — помисли тя.
Автоматът повтаряше:
— Тук четвър... автоматич... тук четвър... автоматич...
— Паднал е в пропаст — каза тя. — Загинал е!
— Угаси... този автомат... Еми...
Гледаше с празни очи пред себе си.
— Ами... ако само е изгубил съзнание и ние не можем да
помогнем... — Тя намали мощността и автоматът замлъкна.
— Не е повикал ракетата и вече нямаме никакви шансове...
никакви... И кислородът свършва...
„Да, трябва да го направя. Ще го направя. Впрочем и така е
същото...“ — Еми стана и посегна към шлема.
— Къде отиваш? — сега Корот говореше тихо.
— При него... ще стигна по следите на веригите...
— Моля, останете в базата. Стига с тези необмислени решения.
— Това не беше гласът на Корот.

Креслата бяха меки, дълбоки като в ракети за далечен полет.
Седящите в тях мъже бяха без скафандри, защото базата беше голяма,
безопасна, вкопана дълбоко в скалите — тя приличаше повече на
малко градче, отколкото на лунна база. На масичката до тях стоеше
портативен мнемотрон. Близко стоящият мъж с едно движение угаси
екрана му.

— Това е всичко, Ив — каза той.
— И какво стана после?
— Прибрахме го.

— И те ще ми стават космонавти! — Ив поклати глава и отпи кафе от останената до него чашка. — А хрумването на това момиче...

— Трябва да я разберем. За нея това беше шок.

— Съгласен съм, но ако им се беше случило наистина...

— Щяха да загинат... Понякога космонавтите загиват...

Замълчаха, после Ив отново попита:

— А онзи, другият... Корот? Защо той нищо не измисли?

— Той иначе е добро момче, но в академията никога не е блестял.

— Това не го оправдава... Аха Гот, сетих се — този Зодиак, когото споменавах, си ти, нали?

— Аха. У нас в академията всеки си има някакъв прякор. Аз пък този. Лош ли ти се струва?

— Защо, съвсем както трябва. Има и по-лоши.

— Е, да се върнем на въпроса. Какво да ги правим?

— Тяхната е ясна. Но какво да правим Нор? Смело момче...

— Смело — Гот сви рамене, — но смелостта не е всичко, поне за космонавта. За щастие не му се случи нищо сериозно. Загуби съзнание и сега кракът му е в гипс. Предлагам да се отнесем еднакво към цялата тройка.

— Съгласен.

Гор натисна копчето.

— Еми, Корот и Нор да се явят пред изпитната комисия — съобщи на коридора автоматът.

Влязоха и седнаха на приготвените кресла.

— Здравейте — каза Гот. — Радвам се, че ви виждам. Е, как е кракът, Нор? Още ходиш трудно. Радвай се, защото автоматът е по-зле. Отиде за претопяване. На теб ти провървя... А колкото до вашия изпит, трябва да ви кажа, че вашите колеги се справиха с положението, общо взето по-добре... казвам, общо взето... Тук бих искал да спомена най-интересните решения на обстановката, която режисирахме за вас, решенията на вашите колеги... Първата група решения са опит за промъкване вътре в базата, до аварийната радиостанция. Групата на Роунд хвърли върху купола на базата скала от склона, в който опира базата. През получения отвор се промъкнаха вътре. Групата на Тоз пък

разблокира коридора, използвайки като взривен материал заряда на светлинните ракети и течния кислород от бутилките на скафандрите.

— Това е съвсем просто — Нор каза това тихо.

— Просто, когато вече е измислено. Наистина, спестихте ни ремонта на станцията, но с това не заслужихте похвала. Втората група решения засягат всъдехода, който пращаме, естествено, с повредена радиостанция...

— Нор все пак го използва — Еми каза това високо и погледна Гот в очакване.

Гот се узмихна само с края на устните:

— Използва го, но не както трябва. Ти самата правилно отбеляза там, в базата, че вероятността — чуваш ли, Корот — тук Гот погледна Корот, че вероятността за промъкване с него през планините е практически никаква...

— И тогава какво да го правим?

— Групата на Ватари използва атомния му реактор, предизвиквайки неголям термоядрен взрив. Впрочем той беше регистриран на една трета от лунната повърхност и освен нашите ракети там долетяха маса други от различни посоки... Най-чести са обаче опитите да се таранира бронята на базата с всъдехода и по този начин да се влезе вътре. Това не винаги се получава, но подобно решение признаваме за задоволително. И остава още една група, групата на нулевите решения. Към тях спадат тези решения, които не съдържат нищо конструктивно: и вашето е тук. Съжелявам, но комисията реши, че вашата тройка не е издържала изпита...

— Ако това ви се беше случило наистина, нямаше да останете живи — добави Ив.

— И така, няма да получите диплом на академията за космонавтика. Ще ви изпратим на по-нататъшна практика на луните на Юпитер.

— И там ли ще ни изпитват?

— Да. И се надявам, че този път вашето решение няма да бъде нулево. Защото в противен случай няма да станете космонавти никога! В космоса изобщо не може да се греша. Всяка грешка е последна. На изпита може да се сгреша, но само веднъж, не повече.

ВРАБЧЕТАТА НА ГАЛАКТИКАТА

... Долята от звездите... Не завъртя дори една елипса около планетата като нашите земни космолети... Радарите на Луната зарегистрираха неговото присъствие, когато беше вече съвсем близко... няколко секунди, преди да кацне на Ганимед...

— Но, професоре... — някой извика от последните редове на аудиторията, а в първите започнаха да си шепнат — с онзи шепот, който се чува отлично от катедрата.

— О, зная, зная... Не ми вярвате...

Торен отиде до пулта на видеотронните екрани на залата... Опря се на него...

— Не ми вярвате, защото обхватът на нашите радари е петдесет милиона километра... а за десет секунди може да се премине не повече от три милиона километра...

— Това доказва още Айнщайн... — каза някой зад мен. Обърнах се.

— Правилно, колега. — Торен погледна младия блондин, седнал два реда зад мен. — Правилно... но забравяш за ефекта на Доплер, колега... Радарът може да регистрира присъствието на кораб, когато съставката на вектора на неговата скорост в посока на петата луна се намали дотолкова, че честотата на отразените вълни се помества в скалата на приемника...

Сега вече говореха всички:

— ... Да, да... — Торен повиши глас — той летеше с подсветлинна скорост...

— И се блъсна с тази скорост в Ганимед...? — запита някой от залата.

— Във всеки случай не намали скоростта си до последния миг, това знаем със сигурност.

— Значи, изгоря?

— По-скоро избухна...

— Не... и затова е космически кораб, а не междузвезден болид.

— Сега имаме и по-непосредствени доказателства...

— Да, торусите... — съгласи се професорът.

— Професоре, кажете ни подробности, всъщност никой нищо не знае за тях. Защо го държите в тайна?

— Ще я изследваме ли, или не?

— Най-накрая за това ни изпратиха от Земята...

Професорът почака и най-сетне, когато отново стана тихо, каза:

— Действително не обявявахме никакви подробности. Най-напред трябва да проучим цялата работа... Затова, впрочем сте и тук... и накрая вие ще решите какво да правим... — прекъсна за момент. — Преди няколко дена... работният колектив на доцент Ромов предложи хипотезата за агресия на торусите...

Свърши. За миг беше тихо.

— Агресия? — запита някой не съвсем уверено.

— Да, признаха торусите за агресия от чужда система...

Всички в залата крещяха. Моят съсед скочи от креслото и се втурна към катедрата.

След малко професорът беше заобиколен от тесен кръг надвикващи се хора. Промъкваше се с усилие към изхода...

— Да, атакуват... Всичко сами ще видите... още тук, на Ганимед — повтаряше. Най-после се добра до вратата и изчезна в коридора.

Слизахме с асансьора в подземие на базата. Спускахме се равномерно, без тласъци и само последователно светващите все по-ниско номера на етажите отричаха впечатлението за неподвижност. Всяка светлинка означаваше петнадесет метра разстояние от повърхността на Луната, петнадесет метра скали в повече над главите ни. Някъде в дълбочината, на самото дъно на шахтата, под огромен овален свод, закрит с гравимагнитен екран, лежеше торусът.

До мен стоеше същият блондин, който каза на Торен за Айнщайн, почти хлапак, с нищожни следи от растителност по лицето. Мълчеше като другите и само лицето му, сериозно сигурно по рождение, изразяваше напрежение, а острите сенки, хвърлени от светещата стена, засилваха това впечатление.

Вратата безшумно се отмести. Пристигнахме. От целия свод, висок няколко десетки метра, се излъчваше синкав блясък.

Гравимагнитният екран беше сложен временно и по пода се виеха снопове проводници. Наоколо равномерно ръмжаха хранващите агрегати. Екранът беше невидим и само спектралното пречупване на светлината свидетелствуваше за неговото присъствие. Вътре, осветен от ярък рефлектор, върху поставка от бял плексигит лежеше торусът, огромна, дебела, черна змия, налапала опашката си. Приблжихме към трепкащите светлини на пултовете за управление. Там стоеше жена, стройна, тъмнокоса, в жълт пуловер, който на тази светлина изглеждаше калнозелен. Когато се отмести, за да ни направи място, забелязах нещо познато в движенията ѝ.

— Гай! — Тя обърна глава. Познавах я отдавна, на Земята, преди да тръгне с Анодо... Анодо... някога също го познавах.

— Серг — усмихна се, — с тях ли долетя?

— Да. Отрязала си косата, най-дългата коса в целия институт в Морг. Да не би климатът на Ганимед...?

— Серг — каза тя. — Анодо е мъртъв, научи ли вече? — Замълчах, не знаех какво да кажа. Не, не знаех това.

— Кога... кога се случи това? — запитах най-после.

— Скоро, беше един от тях... от тези, които изследваха торуса. Загина случайно... — тя се приближи до мен толкова близко, че усещах дъха ѝ на бузата си — но ти знаеш, той винаги си беше такъв. Навираше се там, където другите се дърпаха... — Някакво зло пламъче се разгоря в очите ѝ.

— Гай, успокой се.

— Та аз съм спокойна. Само не мога спокойно да мисля за това, че той загина тук, в тази зала... ненужно... съвсем ненужно... Отиде да изследва повърхността на торуса... в лек защитен скафандър. Герой. Не вярваше, че е агресия, и искаше да го доказва на другите...

Помислих, че у него може би именно това беше най-ценното, но не казах нищо. Тя би предпочела той да е жив — ясно. Прихванах я за раменете и се приближихме към групата, струпана при пултовете. Никой не поглеждаше към контролните екрани. Погледът на всички беше съсредоточен върху андроидалния автомат, който се приближаваше към екрана. Екранът се накъдри, разшири се и погълна анроида. В същия миг над торуса се издигна блестящо облаче. Екранът закипя с всички цветове на дъгата, поемайки разреда на импулса.

— Параметрите на андроида бяха подбрани в границите, присъщи на човека. Той е вече мъртъв...

За момент ми се стори, че там, на по-малко от двайсет крачки, зад леко къдрещата се покривка на екрана лежи прострян като черен силует на бялата поставка не андроид, а човек. Сигурно така е лежал Анодо и същата бяла светлина на рефлектора е проблясвала по защитния му скафандър по същия начин, както сега по металния корпус на андроида. Погледнах Гай. Очите й, уморени и апатични, блуждаеха из залата. Внезапно срещнаха моя поглед и не зная дали разбра, но каза:

— Той... той падна върху екрана. Знаеш, завихрения на тока в метала на скафандъра. Преди да свият екрана, металът беше нажежен до бяло...

В долината беше тъмно и само тук-там стърчаха черните зъбери на скалите. Долината е била създадена от тектонично плъзгане по времето, когато Ганимед току-що е ставал луна; завършваше в подножието на неголям кратер, тъкмо там беше открит един от първите торуси.

— ... и нищо, агресията не продължи — каза Вера като че ли със съжаление.

— Изглежда, смъртта на онези в базата е успокоила убийствената жажда на торусите. — Дор, изтегнат в креслото зад кормилните лостове, гледаше внимателно показанията на навигационните автомати. Не говореше сериозно, но, изглежда, Вера не разбра.

— Наистина ли мислиш, че няма да продължат? — запита тя.

— Самите те сигурно няма. Дори за относително проста дейност като придвижването трябва да притежаваш съответни системи. Механични те явно нямат, а съдейки по поведението на нашия пленник, нямат и гравитационни. Друг въпрос, че аз на тяхно място бих снабдил такъв боен агрегат с някакъв ход.

— Затова пък трябва да им признаем крайно сполучливия подбор на импулса — стопроцентова смъртност сред всички бозайници — включи се в разговора Гай.

— Много голямо напрежение. Действието на торуса е смъртоносно на дистанция, няколко пъти по-голяма от разстоянието, от което той може да забележи каквото и да е.

— Но защо ни убиват?

Никой не отговори на Вера. За момент чувах само монотонния шум на газовете, изхвърляни от дюзите в безвъздушното пространство.

— Не знаем... — Дор говореше тихо, сякаш на себе си. — Ако разберем тях, ще разберем и това... Само че най-напред трябва да ги срещнем.

— Ами торусите?

— Не, би било твърде лесно. То е същото, ако искаш да разговаряш за човечеството с автоматите за копане на дупки. Там... там трябва да има нещо повече от желание да ни убият.

— И за това, че Торен и още някои разсъждават така, ние ще мрем, вместо да поръсим цялата местност с термоядрени бомби? — запита Гай.

— Да. Точно за това.

Моторите бучаха монотонно. Долината остана зад нас. Летяхме над равнина, отгоре добре се виждаше кривината на хоризонта, нащърбена от далечни планински вериги. Тъкмо Дор започна да говори нещо, когато приемникът захриптя с гласа на Уордън, пилота на първата от трите ни ракети.

— Открих нов торус. Сега ще го ликвидирам.

Погледнах в посоката, където трябваше да бъдат двете ракети. Не видях нищо върху еднообразните кафяви скали. В далечината иззад хоризонта като черен масив, заслонил звездите, се извисяваше Тукопататан — най-високата планина на Ганимед. Помислих си, че прилича на гигантски сокол. Тогава се обади зумерът на търсача.

— Торус! — Дор засили увеличението на екрана, докато видях характерната форма на торуса, легнал на плоската скала.

— Изглежда, тук има толкова торуси, колкото диоди в автомата. Ще дам координатите на Уордън и Волей... — Дор млькна и се вторачи объркано в екрана.

— Какво стана?

Мълча още малко.

Странно, но няма пеленг от ракетата на Уордън...

— Как така няма?

— Ами няма. Виж, като не вярваш...

— А автоматът?

— Проверих.

— ... значи, са разбили ракетата...

— Знам го и без теб, Серг — каза Дор.

— Опитай да се свържеш с Волей. Нали неговата ракета изпраща сигнали.

Дор щракна превключвателя.

— Волей, тук Дор. Чуваш ли ме добре?

— Чудесно, току-що попаднахме на торус. Исках да го предам на Уордън, но ти се обади пръв.

— Приемаш ли неговия пеленг?

— Какво... Не! Действително не! А това значи... но това значи, че се е разбил.

— Може да е влязъл в обсег на затихването на вълните...

— Невъзможно. Чувам добре и тук няма нищо... Впрочем, чакай... Виждам нещо тук долу... Движи се на фона на скалите... — Волей млъкна и в приемника се чуваше само неговото дишане. — Дор... това е облак — мембраната на високоговорителя вибрираше от гласа на Волей, — облак, тук, на Ганимед...

Погледнах в посока на полета, действително, далеч на фона на кратера висеше ниско черен облак с форма на огромен диск.

— Трябва да съобщим в базата — каза Дор.

— Събщи... Той ме гони... — Волей заекна.

— Какво?

Волей не отговори.

— Дай на моите автомати новите координати на полета. Чуваш ли ме, Волей?

— ... няма да избягам... близко е...

Миг тишина и изведнъж — промененият от ужас глас на Волей, сред лавина от трясъци.

— Дор... той... — Думите секнаха и в същия момент угасна бялата черта на пеленгаторния сигнал. Гледах към облака и забелязах кратко виолетово проблъсване. А може би само ми се стори.

До мен седеше Гай. Тя също гледаше облака и изведнъж каза:

— Така загина и Уордън, но...

— Така ли мислите? Защо загинаха те, а не ние?

— Може би само защото бяха първи.

— Да, това е единственото, което можем да приемем засега — съгласи се тя. — И тъкмо затова ми се струва, че ако веднага не се върнем, рискуваме същия край. Е, какво?...

— Не, Гай, трябва да проверим какво е станало с тях. Нали, Серг? — Дор се обърна директно към мен.

— По принцип местността може да бъде претърсена от спасителна експедиция, но тогава може да бъде късно. Изглежда, че все пак ще трябва да летим там.

— Съгласна. Вие сте болшинство. Но не си променям мнението.

Наблюдавах черния облак, увиснал сега надясно от масива Тукопататан. Изглеждаше неподвижен, но когато след малко го погледнах отново, сякаш се беше увеличил. Вгледах се внимателно. Да, не беше илюзия.

— Обръщаме — гледах да говоря спокойно. Срещнах неразбирация поглед на Дор.

— Облакът — поясних — приближава.

Стремително движение на ръцете на Дор върху кормилото и центробежната сила ме хвърли върху стената. Разтрих ударения лакът и се обърнах към задния екран, централно място на който след обръщането беше заел Тукопататан. До мен, хванала ме за ръката при завоя, стоеше Гай. Макар че вече летяхме съвсем спокойно, не разхлаби хватката, усещах как пръстите ѝ се впиват в мускулите ми. Тя също виждаше как се приближава и уголемява облакът.

— Няма да успеем... — каза го спокойно. После внезапно се обърна към Дор.

— Кацай — отрязва тя и ме погледна, търсейки подкрепа на своето решение.

— Долу са скали, ще се разбием.

— По-бързо, Дор — подкани го. — Трябва да рискуваме.

Ракетата се стрелна надолу. Чак сега, когато се озовахме под облака, можеше да се оцени неговата скорост. Носеше се, въртейки се като огромен черен диск, хвърлен в нашата посока. Откъснах поглед от него. В долината между скалите забелязах неголяма платформа, ракетата падаше към нея. Много е малка. Няма да ни побере. Изглежда Дор помисли същото. Поколеба се.

— Какво чакаш, Дор? Веднага кацай! — Гай каза това с тон, изключващ всяко несъгласие.

— Дръжте се! — И Дор решително завъртя кормилото. Двигателят изрева с пълна мощност, бълвайки към скалите огъня на дюзите.

Първият удар ме хвърли на пода. Металната облегалка на креслото се изплъзна от ръката ми и се търкулнах до стената. Падайки, чувах пукота на пръскащите се дюзи и грохота на чупещите се амортизатори. Но всичко това потъваше в стържещия вой, с който корпусът се свличаше по скалите. Още две малки разтърсвания и ракетата замря. В ушите, свикнали на виенето на двигателя, звънтеше. Дор стана иззад кормилото. Край стената се надигна Вера. В гаснещата светлина видях, че от разбития ѝ нос тече кръв. Един след друг гаснеха екраните и контролните лампи, останали без хранване от разбитите акумулатори.

— Все пак сме живи — Дор се усмихна широко. В слабата, нахлуваща отвън светлина на далечното Слънце, лицето му изглеждаше като подвижна маска. Вера се засмя гласно и изведнъж секна. Слънцето, осветяващо върховете на скалите, угасна. Над тях висеше облакът. Сега той се движеше бавно и внезапно започна да се снишава. Растеше, издуваше се, докато покри цялото небе над нас, закривайки звездите и диска на Юпитер. Тъмнината се засили, вече едва разпознавах очертанията на скалите. Застанах до стената и зачаках... „Значи, това е краят. Все пак ни забелязаха. Възможности за спасение никакви. — Мислите една след друга прелитаха в главата ми. — Ще умра като Анодо, случайно.“ Обадих се:

— Той при торуса... а ние в облака. Няма голяма разлика, Гай...

— Още си жив... — Не я виждах. Чувах само гласа ѝ.

Потърсих я. Седеше до екраните, подпряла глава с ръце.

Над косата ѝ фосфоресцираше окото на високомера, което непрекъснато приемаше сигнал, винаги нулев, безсмислен. Обхванах раменете ѝ. Тя наведе главата си още по-ниско. Разбрах, че годините, прекарани от нас на различни планети, нямат значение. Искях да ѝ го кажа.

— Гай... — и млъкнах. В екрана до главата ѝ видях малък, бързо растящ отрязък звездно небе. Облакът си отиваше...

Измъкнах се с мъка навън и помогнах на Дор да излезе. Той като последен хлопна люка на ракетата. Тя стоеше накриво, опряна на скалата с едната си страна. До самия вход лежеше кормилното крило, отчупено от дюзите, а по-нататък — изкривени амортизатори. До тях стояха Гай и Вера — в сивите скафандри и кръгли шлемове си приличаха като две кукли серийна продукция. Наоколо се издигаха кафяви, хаотично разхвърляни скали, иззад които в далечината надничаше върхът на Тукопататан. Именно някъде нататък трябваше да бъдат останките от разбитите ракети. Тръгнахме в същата посока, в която летяхме преди — направо към Тукопататан.

— Ако можех да взема проба от съдържанието на този облак, работата щеше да бъде много по-лесна. Струва ми се, че целият облак е някакво силово поле, управлявано дистанционно — оттам, от Тукопататан. — Дор спря за момент, после добави вече с друг тон: — Този облак се появява безпогрешно само там, където сме ние... Може би те ни наблюдават... може би тъкмо сега ни гледат...

— Глупости. Как ще ни наблюдават? С какво? Да не би да мислиш, че са всезнаещи... Ни най-малко не чувствавах тази сигурност, с която говорех, но настроението и така не беше блестящо, а предположенията на Дор едва ли го поправяха.

— Пък и винаги можем да се върнем при ракетата и тогава спасителната група ще ни намери лесно — безгрижно добави Вера.

— ... лесно... — повтори след нея Дор, сви рамене и влезе пръв в тясната гърловина между двата скални блока. Скалите бяха разхвърляни в радиус от много километри, но като че ли изчезнаха, когато излязохме на широката равнина, слизаща терасовидно към масива. Видимостта беше добра, защото Слънцето и Юпитер светеха едновременно, така че забелязвах и най-малките грапавини на терена на няколко километра наоколо. И все пак пейзажът изглеждаше нереален. Нужни са дълги години, прекарани по луните на Юпитер, за да се свикне с него. Във всеки случай поне на мен ми приличаше на декор от мрачна видеотронна постановка, в която героите загиват и камерата, като няма на какво да се спре, показва скалите и звездната, безкрайна плоскост на космическия фон. Бях изостанал малко и ускорих крачките, за да ги догоня. Приближавахме следващата тераса. Но преди да се спуснем надолу, чух вик, който почти веднага премина

в задавено хъркане. Погледнах: Дор се беше свлякъл на колене и подпрял с ръце. За миг се удържа в това положение, после се търкулна настрана. Скочих към него. Бягайки, се сблъсках с Гай. Тя ме сграбчи за раменете и ме задържа.

— Къде? Та това е торус. — Разбрах. Прикрит от действието на торуса зад скалата, виждах прошарената, късо подстригана коса на Дор, която белееше под прозрачния шлем. Гай се прилепи със скафандъра до неравната кафеникава повърхност на скалата и внимателно подаде глава, за да види торуса. После свали дезинтегратора и го опря на рамо. Два лазерни разреда ме ослепиха за миг. Бухна горещина. Гай излезе иззад скалите и започна да разглежда онова, което беше останало от торуса.

— ... а ако той те беше изпреварил... — кимнах към останките.

— ... тогава аз щях да изглеждам като него или по-скоро като Дор... — сви рамене. Погледнах Дор. При него беше коленичила Вера. После тя стана и заедно пренесохме тялото му до скалата и го положихме в неголяма вдлъбнатина.

— ... връщаме ли се? — Вера каза това някак неясно, може би преподавателят ѝ работеше лошо.

— Не, ще отидем по-нататък.

— Ще загинем като него. Ще видиш.

— Смъртта му в края на краищата беше случайност.

Тя наведе глава и не отговори. Гай ни поглеждаше отстрани.

— Тогава да тръгваме. Какво чакаме? — каза тя.

Не направихме и петдесет крачки, когато внезапно притъмня. И двамата с Гай помислихме едно и също. Няколко бързи скока и се притаихме сред скалите. Облакът се спускаше върху нас като огромен черен лист, твърде тежък, за да се люлее от вятъра. После стана съвсем тъмно. Изглежда, Вера ни изгуби от погледа си, защото известно време стоя нерешително, после побягна.

— Серг... Серг... — чувах вика ѝ.

— Падай на скалите! Веднага падай на скалите! — мъчех се да говоря спокойно, да не крещя.

— Серг, къде си?

Виждах очертанятията на силуета ѝ: спъна се, с усилие запази равновесие и затича нататък. Тогава на фона на небето и скалите, свързани от линията на хоризонта, видях ръка, огромната, черна ръка

на облака, напомняща хобот или по-скоро въртяща се кула. Тя се протягаше бавно към Вера.

— Бягай! Бягай! — изкрещях аз.

Не успя. Изчезна за миг в черния стълб. Той почти веднага се вдигна нагоре. Но там, където само преди миг беше Вера, нямаше никого. Облакът отплуваше. В постепенно отстъпващия мрак видях дезинтегратора ѝ, захвърлен на скалата. Искала е да се брани, да стреля срещу нещо...

— Връщаме се — казах.

— Не.

— Защо? — погледнах Гай.

— Тя... тя също искаше да се върне. Ти я накара да върви по-нататък. Пък и не сме на майска забава, та да се връщаме веднага, щом ни омръзне. От такива походи се връщат с нещо конкретно... с нещо повече от кратка информация за смъртта на другите...

— Да, но сега знаем, че тяхната смърт не е случайна. Облакът... облакът приближава тогава, когато се натъкнем на торус...

— Ти искаше да провериш това и сега го знаеш... Но аз още не съм сигурна. Да вървим нататък и ще се... убедим. — Сега в гласа ѝ звучеше явна подигравка.

— Ще загинем — казах го спокойно, съвсем спокойно.

— ... но вероятно един по един. Ако аз загина... ти ще се върнеш. Ако ти... аз може би ще се убедя.

— Гай... — замлъкнах. А ако тя не иска да се връща в базата, ако не иска да се връща никъде. Абсурд. Беше винаги стопроцентово нормално момиче. Обичаше да танцува, да кара лодка по езерото, да се целува... Но така беше някога. После годините на Ганимед с Онодо, за когото смехът беше винаги нещо подозрително. Дали след това още може да плува в надпревара до шамандурата и да се смее толкова силно, че зелените брегове да отговарят с ехото си. Не знаех...

— Не зная... — казах го гласно. Погледна ме въпросително, но нищо не каза и тръгнахме надолу към масива Тукопататан. Преминаването на по-ниските тераси не беше особено трудно. Там бяха нахвърляни много скали. Гай ме изпревари и тръгна първа. След миг разбрах. Подозираше присъствие на торуси. Но торуси нямаше.

По-ниската тераса се простираше като плоска равнина чак до хоризонта. Тя беше толкова монотонна, че не можех да намеря някаква

точка — опора за погледа. Вървахме и само Юпитер с течение на времето се преместваше към Слънцето. След няколко часа усетих умора. Гай издържаше на крачката ми, както някога при най-тежките катерения в Андите, където веднъж ходихме заедно. Масивът на Тукопататан отблизо изглеждаше още по-висок, почти достигаше диска на Юпитер. Гледах точно нататък, когато в подножието му едно след друго трикратно се светна. Това беше слънчев блясък, чийто източник беше под края на терасата, някъде пред самия масив...

До ръба достигнахме след един час ходене. Там отново имаше камъни, много камъни. Внезапно камъните се свършиха и Гай ме хвана за ръката. Притулихме се зад скалите. Пред нас беше котловина, най-обикновена котловина, с диаметър няколко километра. Сред нея стоеше конус. Невероятно висок, идеално полиран конус. Върху повърхността му се отразяваха звездите, Юпитер и скалните стени. Това беше техният кораб, тяхната база, центърът на агресията... В котловината цареше оживление. От всички страни към конуса се движеха някакви апарати и изчезваха в бялата мъгла при неговата основа. Повечето от тези грамади имаха форма на фуния с кълбовиден резервоар накрая. Издигаха се над повърхността, прелитайки от скала на скала като пеперуди над цветята на ливада. Две от тях разбиваха с лазурно ослепителен пламък огромна скала — отблясъците на техните горелки бяхме видели, когато идвахме към котловината.

— Какво правят? — запита Гай.

— Те ли? Това са автомати. Събират скали. Погледни този колко е близо.

Действително, на разстояние най-много двеста метра прелиташе един от автоматите. От фунията, на широк сноп, като светлина на рефлектор, се излъчваше някакво силово поле. Скалите, попаднали в този невидим сноп, се изтръгваха от повърхността и изчезваха в гърлото на фунията. Неочаквано тя промени посоката и се понесе към нас, преодолявайки без усилие стръмнината. Искях да бягаме.

— Стой! Няма да успеем... — Гай свали от рамото дезинтегратора. Мереше се внимателно, наклонила леко глава.

— В основата. Там трябва да се двигателните системи — говореше това с такава сигурност, сякаш самата тя беше конструирала това чудо. Стреля. Свалих от рамото своя дезинтегратор, но не успях даже да освободя предпазителя, когато чудовището внезапно се

издигна двадесетина метра над скалите и протегна към нас чудатата си фуния. Гай извика нещо, което не разбрах. Стоеше неподвижно с вдигнат дезинтегратор. Изведнъж всичко стана червено, сякаш бях сложил червени очила.

— Бягай, бягай, Гай — крещях, но в слушалките чувах само накъсан пукот, макар да беше на някакви десетина метра от мен. Всичко продължи само няколко секунди. Искях да притичам до Гай и да я измъкна от хватката на този автомат, но точно тогава видях как най-напред дезинтеграторът, а след него и Гай се понасят над скалите и се втурват към отвора на фунията. Не успях дори да се учудя, когато и аз усетих промяна на ускорението, както в слизащ надолу асансьор, и преди да се ориентирам, вече летях към фунията. „Насочено гравитационно поле“ — помислих си и вече бях вътре. Фунията завършваше с грамаден резервоар. Усетих, че се свличам някъде навътре. Там беше съвсем тъмно. Инстинктивно, без да се замислям, запалих челната лампа на шлема. Видях Гай. Лежеше на няколко метра от мен... Същевременно видях камъните, подредени правилно, така че да заемат минимум място. Ние бяхме хвърлени отгоре. Веднага скочих, опасявайки се, че след миг върху нас ще се посипят скалите, засмуквани от фунията. Но скали нямаше.

— Прекъсна работата... — Гай се вслушваше за шум от сгромолясване на камъни, но цареше тишина.

Поклатих глава.

— ... и което е по-лошо заради нас...

— Мислиш ли? Ако е така, тогава автоматът сега им съобщава какво е станало.

— Така би постъпил земен автомат. При тях може да е съвсем различно.

— Как различно?

— Е, някакви самоуправляващи се автомати.

— Невъзможно.

— А това поле...?

— Полето е нещо друго. По този начин той работи. Но никой няма да снабди автомат за събиране на камъни със система за вземане на самостоятелни решения...

Говориш така, сякаш си участвувала в конструирането на автомата...

В този момент усетихме разтърсване, леко, едва забележимо разтърсване.

— Кацна — каза Гай.

— Изглежда — кимнах.

— Сега ще ни оправят...

— Имаме дезинтегратори.

— Едва ли това ще ни помогне — тя каза това по-скоро на себе си, отколкото на мен.

— Ще се опитаме ли да се измъкнем? — запитах.

— Да се опитаме... можем, но няма да успеем.

— Откога си станала песимистка? — опитвах се някак си да разсея потискащото настроение на „избата“ с камъни, както мислено нарекох съоръжението. — По-рано всичко виждаше само в розови тонове...

— Тогава бях по-млада... и беше на Земята. Ела — улови ме тя за ръката — да огледаме тези камънаци.

Камъните бяха навсякъде. Изникваха от мрака, където и да насочехме лъча на фенера.

— Съвсем като тогава на сипея в Андите. Пак имаше само камъни.

— Но отгоре беше небето. И освен това побързай. Трябва да обиколим „корема“ на този автомат.

После вървахме мълчаливо. Прескачайки камъните, описвахме кръг, но не можех да се ориентирам каква част от обиколката сме изминали.

Изведнъж стана съвсем светло. Бяхме в огромна зала, стените на автомата, в който се намирахме до този момент, изчезнаха. „Изглежда, резервоарът на автомата е разглобяем“ — помислих. Погледнах нагоре. Тази зала изобщо нямаше таван. Онова отгоре изглеждаше като мъгла, розова мъгла.

— Това... това е вътрешността на конуса... — каза Гай. И тогава стана нещо съвсем неочаквано. Камъните, всички камъни, се понесоха нагоре. Отиваха към свода и моментално изчезваха. Но най-чудното беше, че ние останахме. Стояхме потънали до пояс в розова, искряща мъгла. Не си виждахме стъпалата.

— Забелязали са ни.

— Може сортирацията автомат да ни е различил от камъните.

— Глупости. Те са... Серг... да бягаме, Серг.

Гай изгуби досегашното си спокойствие.

— ... да бягаме... да бягаме оттук... — повтаряше едно и също.

— Но къде?

— Все едно — започна да се отдалечава, блуждаейки в мъглата.

— Стой, защо отиваш там?! — креснах аз.

Не спря. Вече почти тичаше. Внезапно мъглата се развълнува. Не усещах вятър, но мъглата се вълнуваше така, сякаш отдолу беше появил вятър...

— Гай... Гай! — крещях. Мъглата започна да се вдига и кълбата ѝ вече стигаха до гърдите. След малко вече виждах само шлема на Гай. Може би говореше нещо, но радиовълните на преподавателя ѝ не достигаха до мен. После мъглата изведнъж се дръпна нагоре и ме заобиколи с безформена розова омара. В един момент се ориентирах, че не съм стъпил на нищо. Вися в безгравитационното пространство, в което посоките горе или долу нямаха никакъв физически смисъл.

Не знаей колко продължи това. Загубих представа за времето. Подсъзнателно правех с ръце и крака кратки движения, стараех се да намеря някаква опорна точка. Струваше ми се, че през изолацията — на шлема, през материала на скафандъра чувам висок, стенещ звук. После звукът се снижи, премина в бучене. На края престана и в този миг усетих под краката си опора... Мъглата бавно започна да пада... От нея изплуваха грамадни кълба, десетина метра в диаметър, и повисоки от тях, източени ротационни параболоиди, подобни на огромни винени чаши. Изглеждаха прозрачни, но когато се вглеждах в някой от тях, сякаш побеляваше... Като че ли се движеха, трептяха и едва след малко разбрах, че прозрачната газова материя, останала след вдигането на мъглата, пречупва светлината, както през лятото горещият въздух над скалите. Това, на което стоях, беше еластично, но когато погледнех надолу, не си виждах стъпалата. Краката ми в глезените се „размиваха“ в това, на което стоях. „Сигурно пак някакво силово поле“ — помислих си. Все пак по него можеше да се ходи съвсем прилично. Направих няколко крачки, после исках да се приближа към едно от кълбата и... не можах. На половин метър пред кълбото започваше някакво силово поле, от което се отблъсквах.

Исках да заобиколя кълбото, когато внезапно забелязах някого на двайсетина метра от себе си. Гай!

Затичах към нея, но тя — въпреки че беше неподвижна — започна да се плъзга така, че разстоянието помежду ни оставаше непроменено. Изведнъж се спрях. Ами да, не беше Гай... беше Вера! И тя се спря... Тогава забелязах, че е прозрачна и през нея виждам очертанията на кълбата и параболоидите в дъното... Стоях така може би около минута. Тя също не помръдваше, като че ли ме чакаше. Значи, по този начин те искат да ме заведат някъде... А може би е клопка? Не, ако наистина искаха, можеха без усилие да ме пренесат с някакво силово поле... Реших се. Тръгнах след Вера. Нейният образ бяга от мен, докато внезапно между две кълба видях ракета, истинска земна ракета, в чийто отворен люк изчезна Вера. Влязох вътре след нея и... видях Гай.

— Ти ли си, Серг? Как влезе? — обади се тя. После видях в очите ѝ страх, тя се отдръпна от мен към стената.

— Да, аз съм, Серг. Влязох най-нормално... — Обърнах се, за да ѝ покажа люка, но зад мен беше стена.

— А може би и ти си умрял като Вера и си само образът на Серг...

— Ех, ти, Гай, жив съм... наистина жив... — хванах я за ръката. — Нали виждаш, че съм жив...

— Жив... А видя ли Вера? — запита внезапно.

— Видях. Да, беше нейният образ.

— И те поведе сред кълбата...

— Поведе ме...

— Но защо, Серг?... Защо?...

— Не разбирам...

— Защо ни затвориха тук... — Сви се в ъгъла на кабината и стисна очи.

Не знаех, какво да ѝ отговоря. Огледах кабината и видях... екран... Не приличаше на земните екрани, но сигурно беше екран, защото в него светеха звезди.

— Гай! Гай! — дръпнах я за ръкава на скафандъра. През стъклото на шлема виждах, как бавно отваря очи.

— Какво става? — запита тя бавно.

— Не зная. Някакви звезди...

— Звезди?

— Да, на екрана, виж сама, това са звезди.

За момент гледахме екрана. После Гай скочи, видях зениците ѝ разширени от ужас.

— Серг, ако са ни изстреляли...

— Какво?

— Ами изстреляли са ни в Космоса.

— Защо? Защо трябва да го правят, обясни ми — гледах да говоря спокойно, но също се страхувах.

— Откъде да знам... а тези камъни... защо събираха камъни и ги пренасяха в розовата мъгла...

— Но нали ни оставиха...

— Може тъкмо затова да ни изхвърлят в пространството. Може би всички хора те или убиват, или изхвърлят в пространството.

Изстреляли са ни от Ганимед като снаряд, без възможност да го управляваме.

— Смяташ, че експериментират върху нас...

— Не. Те сигурно по този начин лишават от живот съществата от своя вид. Може би другояче не могат да ги убият...

Не отговорих. Ако Гай е права... наистина ще трябва да мрем. Някоя обсерватория няма да ни забележи... най-много радарът на някоя прелитаща ракета. Но ние не излъчвахме разпознавателни сигнали и ще ни вземат за метеор. Ще ни облъчат с целия заряд на своя аниhilатор и ще се изпарим...

— Ще се изпарим, ако...

— Не — пресече ме Гай, — ще умрем тук. Тук, в тази кабина. Чу ли?!

— Спокойно, Гай, спокойно...

— Погледни — Гай посочи екрана. — Те са го конструирали специално, за да ни накарат да мислим за това...

— За какво?

— Че ще умрем.

— Гай!

Само се засмя.

— Ще умираме и ще гледаме звездите...

Тогава погледнах екрана. Звезди в него нямаше, бяха изчезнали, изместени от нарастващата с всеки миг, добре позната твърд на Ганимед. Нашата ракета се готвеше да кацне.

Следях с очи слънчевото петно, което бавно се местеше по пода. През отворения прозорец чувах шума на автомата, който косеше тревата в градината. По лазурния правоъгълник на небето се носеха облаци, подгонени от студения планински вятър. До прозореца стоеше Гай... Гай, без скафандър... това беше Земята, наистина Земята!

Тъкмо завършихме разказа и Торен замислено гладеше с ръка високото си, олисяло чело.

— ... и казвате, че там имаше мъгла, розова мъгла... а после кълба — повтаряше.

— А агресията ликвидирана ли е? — реших се да го запитам най-после.

— Агресия? — разсеяно ме погледна той. — Никаква агресия нямаше.

— Нямах ли?

— Разбира се, това беше наша измислица, последица от мегаломанията на човешкия род. — Сега гледаше Гай. Изглежда, реши, че нищо не разбирам. — Виждате ли, това е същото, сякаш някой иска да ограда нивата си от вредители. Може просто да вдигне ограда. Но ако разполага със съответна техника и не иска да убива, то... просто прави сигнална мрежа от торуси, които викат управляемия облак. Облакът изнася всичко, което се движи извън участъка, извън зоната, което се пази... Това, че торусът убиваше... изглежда, не са знаели, че точно този импулс ще бъде смъртоносен за нас. Сигурно и през ум не им е минавало.

— Значи, Уордън, Волей, Вера... всички са живи?

— Разбира се, облакът ги изхвърли на скалите извън пръстена на торусите.

— А ние... какво направиха с нас?...

— Можем само да предполагаме. Техният кораб е стартирал. Вероятно е стартирал веднага след вашето попадане там...

— Но ние не усетихме нищо. Никакви претоварвания, никакви трусове.

Торен се усмихна:

— Те движат своя кораб с гравитационно поле. Създават го отпред. Вие заедно с целия космолет сте падали в това поле... А този, който пада, не тежи нищо. Проблемът за човека в слизация асансьор

— усмихна се. — Така че не може да става и дума за претоварване. Най-много да си усещал...

— Действително усещах безтегловност...

— Видя ли, че е така — зарадва се Торен. — И вие сте попаднали — продължи той — в автомата, събиращ гориво за техните двигатели. Имали сте късмет. Възможно е те да се подобни на нас, или пък са ви забелязали, във всеки случай не сте споделили участта на камъните, превръщани на енергия в моторите. Отделили са ви от камъните... но после са имали трудности с изпращането ви на Луната, защото вече са летели. Затова са построили специален кораб. Построили са го — предполагам — за по-малко от час, нагодили са го за вашите нужди, примамили са ви вътре чрез образа на Вера и са ви изстреляли обратно на Ганимед. Да, не са искали да ви унищожават. Отпратили са ви, макар че самите в това време са изминали милиони километри.

— А сега, къде са те сега?...

— Някъде в междузвездното пространство... изчезнаха от екраните на най-чувствителните радари...

— И нищо не оставиха, нищо не казаха?

— Само вас. Нищо друго. Вас не са искали да вземат. Попаднали сте в кораба им случайно... и те отначало не са забелязали... а после са ви изпратили на Ганимед.

— Как, а тази мъгла... това възнасяне на камъните... образът на Вера...

— Действие на техните автомати. Тяхната техника ни е изпреварила със стотици, а може би хиляди години... никой не е искал да разговаря с вас... Разбирате ли какво означава това...?

— Ние си мислехме, че те от нищо друго, освен от нас, не се интересуват...

— Не само вие — Торен говореше тихо, сякаш на себе си. — Ние всички го мислехме. Измислихме дори агресия и повярвахме в нея без възражения. Измислихме агресията, защото и през ум не ни мина, че те са долетели при нас само за запасяване с гориво, че са ни трактували като врабчета...

— Не разбирам. Защо като врабчета?

— Спирал ли си се някога, за да погледаш врабчетата? Сигурно не. Дори ако понякога си ги забелязвал, то е било между другото.

Прекалено обикновени са, за да привлекат нашето внимание... и може би в нашата Галактика тъкмо ние сме такива врабчета...

ШАНСЪТ НА СМЪРТТА

— Моля да влезе — казах на моя андроид. Андроидът изчезна в матовото силово поле на входа, а аз се приближих до прозореца. Усетих на дланите си топлината на слънцето — беше юли и един от тези дни, за които беше запланувано безоблачно време. Над ръката си видях оса. Бръмчеше, мъчеше се да се промъкне навън през силовото поле, заменящо стъклото. Непрекъснато се забиваше в полето и отхвърлена като топка, отново опитваше късмета си...

— Искаше да се видим — каза той, заставайки зад мен.

— Да — извърнах се от прозореца и го погледнах отгоре надолу, защото беше по-нисък.

— Чудиш се, че съм наистина толкова стар. Телевизофонията подмладява, а досега си ме виждал само на екрана.

— Изглеждаш съвсем така, както и очаквах — казах аз, макар че не беше истина.

— А ти си Гоер, ръководителят на Експеримента? — запита, сякаш за да се увери, че съм този, заради когото е долетял чак дотук. Малцина долитат до нас.

— Да, аз съм Гоер и искам да ти благодаря, че дойде.

— Колебах се, но в края на краищата съм толкова стар — засмя се беззвучно.

После изведнъж стана сериозен и запита:

— Дали... дали това е винаги сполучливо?

— Това е Експеримент и самата технология е ужасно усложнена.

— Да, това сигурно е трудно. Да се предаде всичко, трупано толкова години...

— Обикновено е сполучливо... А ако не е, повтаряме Експеримента — стараех се да се усмихвам, но май не успях.

— И после мнемокопията ги пращате в Космоса.

Кимнах.

— Връщат ли се?

— Не. Защо трябва да се връщат? Това са автомати, обикновени автомати. — Думата „автомати“ подчертах нарочно. — Те изследват Космоса. А после... после са непотребни... Впрочем поне засега това е единствената възможност за изследване на Космоса — допълних.

Професорът се замисли и след това запита:

— А моето копие, защото нали то ще бъде точно мое копие, къде ще изпратите?

— Естествено, мнемокопието, поне в момента на възникването, е съвсем равнозначно на твоя разум. Като че ли някой, който е твоето второ аз, е застанал до теб, професоре.

— Е, да, но то все пак ще бъде машина, автомат.

— Разбира се.

— Виж какво, Гоер, аз съм само биофизик и от невроника не разбирам, но как така машината ще може да мисли като мен? Нали автоматите...

— Остави автоматите. Техните мозъци са примитивни в сравнение с твоя.

— Мъртви са.

— Не става въпрос за това. Мисленето, самостоятелното творческо мислене, зависи само от сложността на връзките. А дали тяхната мрежа се състои от клетки, както твоят мозък, или от неорганични елементи, както мнемокопието, това няма никакво значение... вярвай ми, това наистина няма никакво значение.

— Хм... възможно е, трябва да ти вярвам. Но не мога никак да си представя това... мнемокопие, което ще бъда аз. Казваш, че то е, сякаш съм излязъл от себе си и застанал редом — засмя се отново с беззвучния си смях.

— Нещо в този дух — съгласих се.

— Аз съм много стар човек, всяка моя част поотделно не става за нищо, а всичко заедно се държи още благодарение на... голямото отклонение от състоянието, най-правдоподобно за тази възраст... от смъртта. Учудваш ли се? — добави, поглеждайки ме. — Вече съм на сто и десет години, Гоер. Бях професор, когато си се раждал.

— Наистина ли си на сто и десет?...

— Да, Гоер. И тъкмо на мен предлагате моят стар мозък да бъде отпечатан в машината, така че всяка клетка да намери свое органично

съответствие, а всяка асоциативна връзка от глъбините на моя мозък да бъде заменена от верига в тая машина. Така ли е?

— Да. Тогава тази машина ще бъде равнозначна на тебе, професоре.

— С други думи, моята личност ще получи нова, прекрасна обвивка във вид на метални сандъци, пълни с километрични проводници. На моите мисли ще акомпанира щракането на превключвателите и ще бъдат захранвани с електрически ток, изпращан от енергийните трансформатори, монтирани в реактора. Не мислиш ли, че това е ужасно?

— Ужасно?... Може би. От субективна, от твоя гледна точка. Но освен това... За мен например би било все едно дали разговарям с теб, професоре, или с твоето мнимокопие.

— Значи, с мнимокопието може да се разговаря? Не знаех това. Пък може да бъде интересно, такъв един искрен разговор със самия себе си.

— Не мисля... Впрочем, мнимокопието след траспозицията се намира в състояние, подобно на сън.

— И после се... опомня, така ли?

— Да, опомня се — отговорих.

Професорът ме погледна проникателно за миг, после несмело попита:

— А когато... то се събуди? — Пред думата „събуди“ направи дълга пауза, сякаш се чудеше дали може да я употреби, щом говори за автомат.

— Буди го радиосигнал, излъчен от Земята.

— И тогава може да се разговаря с него?

— Да, но тогава е вече извън границите на слънчевата система и изпращането на едно изречение трае няколко часа. Пък и с мнимокопията не се водят разговори.

— Защо?

— Не искаш ли да ми отговориш защо не се разговаря с тях?

— Не искам.

— А не... не мислиш ли, че имам право да зная?

— Сигурен съм, че нямаш. Не от вчера вода Експеримента и зная много добре какво мога да ти кажа. Трябва да помниш, че всичко, което знаеш ти, ще знае и твоето мнимокопие...

— И за това...

— Между другото и за това.

Знаех, че малкият стар човек е развълнуван. Въртеше се в креслото, хвърляйки ми уплашени погледи.

— Докъде ще полети това мнемокопие? — реши се най-после да попита.

— До Антарес „А“.

— До Антарес... Това голяма звезда ли е?

— Огромна, червен гигант.

— И ще я изследва, нали?

— Да, ще види далечни планети, луните, кръжащи около тях. Ще ги види не със собствените си очи, защото мнемокопието очи няма, поточно има много, толкова, колкото са автоматите, които му предават своите наблюдения. Ще вземе проби от повърхността на планетите, т.е. това ще направят автоматите, те ще извършат анализа и ще му подадат резултатите...

— И мнемокопието ще запомни всичко?

— Не само ще го запомни, но и ще го анализира, ще направи изводи и във вид на сноп лъчи ще ги изпрати към Земята.

— Те ще стигнат ли до слънчевата система, когато ние...

— Когато от теб, професоре, и от мен няма да има и най-малка следа на тази планета.

— И въпреки това?...

— Тези, които ще дойдат след нас, ще приемат тези вълни и ще знаят всичко за Антарес.

— Разбирам — каза тихо професорът. — И това е дори справедливо. Ние цял живот работим, за да увеличим знанието или по-скоро да намалим незнанието на човечеството. Защо нашите мнемокопия да не тръгнат по следите ни...

Подпря побелялата си глава с ръце и се загледа в моя андроид. Погледнах в същата посока, но андроидът стоеше неподвижно и само ниските лъчи на следобедното слънце запалваха отблясъци по неговата броня.

Обади се едва след дълга пауза:

— Чувал съм, че те мислят по-бързо от нас, хората.

— Мислят по-бързо — потвърдих. — Това е резултат на многократно по-голямата скорост на импулса, който се движи по

металическият проводник, в сравнение с органичното нервно влакно.

— Това означава ли, че мислят по-добре?

— В състояние са да проверят по-голямо количество мисловни концепции.

— Това ме интересуваше...

Отново млъкна, а на мен ми се струваше, че непрекъснато се върти около въпроса, който не се решава да зададе.

— Освен това мнемокопието има много повече време за мислене от нас, хората, по необходимост ограничени от продължителността на нашия живот — подхвърлих накрая, за да доизясним нещата.

— Да... впрочем, все едно, ще ти кажа — реши се най-после професорът. Гледаше ме със своите излинели старчески очи. — Виждаш ли, от седем години работя над един проблем, може би най-важния проблем, който съм решавал в живота си. За магнитно-химическото уравнение на клетката. — Спря и ме загледа с очакване. — Това нищо не ти говори — продължи след миг с усмивка. — Истината е, че всички — поне на мен ми се струва — трябва да се интересуват от уравнението на клетката, а всъщност с изключение на няколкостотин специалисти за това никой не знае и не се интересува... Във всеки случай за мен това е много важен въпрос, поне през последните седем години. Но именно в тази седма година разбрах, че с това уравнение съм се захванал твърде късно...

— Не разбирам. Как така твърде късно? — прекъснах го.

— Не разбираш и не можеш да го разбереш. Още си млад. А в определена възраст проблемите стават твърде сложни. Очевидно това е субективно впечатление, защото проблемите остават същите, само нашата способност за разбиране... Лоша работа... — запъна се той.

— Разбирам какво ти се иска. То няма да стане — казах решително.

— Но защо? Кажи ми защо? Нали мнемокопието, мислейки многократно по-бързо, ще реши проблема.

— Но резултатите ще може да предаде чак от Антарес.

— Бих могъл да го запитам още преди отлитането.

— Това е невъзможно.

— Защо?

— Няма да ти кажа, но ми повярвай, че е невъзможно.

— Не разбирам. Та нали може да се разблокира мнемокопието и да се попита...

— Теоретически може, но няма да го направя. Последствията могат да бъдат твърде сериозни.

— Последствия? Не те разбирам.

Той действително не разбираше и не би повярвал, дори ако му бях обяснил.

— Трябва да повярваш на моята честна дума — честна дума на кибернетик — добавих.

Но той не повярва...

Космолетът обикаляше по почти кръгла орбита в тази зона на околоземното пространство, от която отлитат корабите за звездите. Приближавахме се към него, но ако не беше монотонното тик-такане на радарния индикатор, който премерваше намаляващото разстояние, би изглеждало, че висим на едно и също място в пространството, над грамадния зеленикав лампион на Земята. Освен нас в ракетата беше пълно с автомати, специализирани в транспозиция на енграми — дълга редица черни сандъци. Професорът мълчеше, когато начело на колоната маршируващи автомати преминавахме през мрачните, синкаво фосфоресциращи коридори на космолета. Залата за транспозиция се намиреше в самия център на кораба. Когато влязохме, светна рефлексор, осветявайки бялата плоча на масата, от която се разбягваха дебели снопове проводници и чезнеха в стените на залата. Професорът ме погледна въпросително. Кимнах. Отиде до масата, докато автоматите заемаха местата си при пултовете. После всички светлини угаснаха, пламнаха разноцветни контролни лампички и гореше само рефлексорът, осветявайки лежащия професор и кичурите бяла коса, падащи под въртящите се остриета на автомата.

— Няма да боли — обърнах се към него. Не зная дали разбра, дали изобщо ме чу. Беше затворил очи и като че ли спеше. После виждах неговия мозък, трепкащ, пулсиращ в такт с ударите на сърцето. Отдръпнах се от масата и от всички страни към него се втурнаха автоматите. Заобиколиха го като черен пръстен и замряха, наведени в мълчание. Контролните светлилки затрептяха. Транспозицията на енграмите започна.

По дебелите черни проводници протичаха импулсите — мисли, спомени, впечатления. Някаква ливада, ухаеща на лято след дъжд, бяла утайка, разклатена на дъното на епруветката, грохотът на двигателите на стартираща ракета, а после миризмата на остъкления от пламъка бетон и съзнанието, че някой е отлетял... Импулси... милиони импулси... нищо освен импулси. Секундите минаваха, във всяка от тях хиляди енграми преминаваха в мнемокопието. Бавно безименната мрежа получаваше детство, учеше се да чете, преживяваше първата любов, пишеше научни трудове, остаряваше — ставаше професор.

Излязох от залата и тръгнах по коридора без посока.

Дори не забелязах кога достигнах реактора и застанах пред неговите могъщи бронирани врати. Тогава чух басово бучене. Бяха започнали работа системите, захранващи мнемокопието.

— Свърши ли всичко? — Професорът изглеждаше учуден.

— Да. То вече съществува. Погледни — То сега спи.

— Тези виещи се криви линии на екрана?

— Да, те чертаят ритъма на мозъчната дейност на спящ човек...

Застанахме в средата на централата. Автоматите навиваха последните проводници от акриновия под. Всъщност всичко беше завършено, инструкциите дадени, подробностите съгласувани. След миг професорът щеше да влезе в ракетата и да отлети към Земята. Тогава аз ще застана зад кормилото, ще увелича скоростта на разпадането в атомния реактор и ще изведа космолета от земното съседство. Ще се издигна над плоскостта на еклиптиката и също ще отлети с ракета. Тогава ще дойде сигналът. Дежурният автомат ще влезе в централата, ще обхване с металическия си манипулатор червената ръчка, ще я дръпне надолу и То ще се събуди.

— То се буди след скъсване на plombата с червената ръчка, нали? — запита професорът. Изглежда, и той мислеше за това.

— Да. Тогава То ще стане единственият господар на кораба. И ще го води стотици години, докато искрата на Антарес се превърне в огромен диск, заслонил с червения си блясък хиляди звезди.

— Помисли, Гоер, колко е кратък нашият живот в сравнение с Неговото съществуване. — Професорът приближи до пулсиращите криви на екраните и опря ръка на червената ръчка.

— Внимавай, можеш да скъсаш пломбата.

Професорът не отдръпна ръка. Гледаше в екраните, сякаш искаше да проникне в Неговите мисли. После се обърна към мен:

— Не се сърди, Гоер, но ти знаеш защо взех участие в Експеримента.

Чак в този момент разбрах какво иска да направи... Но той не разбираше, че когато мнemoкопието приеме управлението на кораба, ще стане негов абсолютен господар, ще знае какво става дори в най-забутаните му помещения, и стотици автомати, лишени от връзка за самозащита, ще бъдат готови безпрекословно да изпълнят всяка заповед. А мнemoкопието е мозък на човек, който за разлика от другите мислещи устройства не е длъжен да постъпва логично, може да страда, да ненавижда, да се страхува...

— Професоре, твоята ракета вече чака. Време е... — казах съвсем спокойно.

— Гоер, ти наистина ли не разбираш? — Професорът се засмя със своя смях.

— Какво не разбирам? — Искях да се приближа към него.

— Стой на мястото си — каза той твърдо.

— Пусни тази ръчка, професоре! Пусни... Чакай, ще ти обясня...

— Не. Не ти вярвам. Може би сега викаш някакъв автомат...

— Ама...

— Ще я скъсам. Нали затова взех участие във всичко това.

Скочих към него и двамата се прекатурихме на пода.

Стиснах го за гърлото, но беше вече късно. Преди да го докопам, видях как под натиска на ръката му се скъса сребърната нишка с пломбата, поддържаща червената ръчка. Падайки на пода, чувах как отвсякъде се надига деликатен, неуловим шум. Електричеството се беше втурнало в контурните вериги и То се събуждаше...

Разхлабих пръстите си, стиснати върху сбръчканата старческа шия. Вече нямаше смисъл. Той отвори очи и в тях видях страх.

Станах и отидох в средата на залата. То вече виждаше. Усещах го... Наблюдаваше ме непрекъснато, отвсякъде. Без да ме докосва, можеше да измери температурата ми, честотата на вдишване и издишване, напрежението на биотоковете в невроните ми, можеше смъртоносно да ме облъчи или да ме изхвърли в пространството за развлечение, за да види как тялото ми експлодира сред фонтани от

кръв, която става на лед в момента на избликването... Нищо не можех да му противопоставя... освен надеждата, че То е все пак човешки мозък.

Професорът стана от пода, залитна и без да поглежда към мен, пристъпи към пултовете.

— Мнемокопие, чуваш ли ме?

— Колко си стар... колко ужасно стар... — Това беше шепот, които излизаше отвсякъде, сякаш — от стените, от пода, от свода на централата.

— Чуваш ме. А ти... дали мислиш по-добре отпреди?...

— Искаш да запиташ за уравнението. Направих грешка на шестнадесетия мнемотрон, по-точно ти я направи, защото аз съм автомат, мнемокопие...

— Грешка, казваш...

— Да, от затворената структура на азотните основи не възниква еквипартиция.

— Как така? Защо не възниква?

— Това е много просто: помисли малко. После вече цялото решение е просто, а резултатът съответствува на предвижданията.

— Значи, моите хипотези са правилни.

— Моите хипотези... искаш да кажеш...

— Как така твоите? Нали ти, ти си само машина, мнемокопие...

— Прекъсна го тих, звънтящ смях. Смехът на професора в изпълнение на машина...

— И двамата имате право — казах аз, защото дискусиата започна да взема неочакван обрат. — Това е ваша обща хипотеза.

— Как така, нали аз я създадох? Тогава Него още Го нямаше.

— Но създавайки Го по подобие на своя мозък, ти му предаде всичко, което е било твое... също и онова, което си постигнал... Повтарям, това е ваша обща хипотеза и тя трябва да бъде оповестена колкото може по-бързо. Ще го направим веднага след връщането си на Земята, професоре, от името на двама ви...

Професорът не отговори. Може би разбра сериозността на положението или усети нещо в интонацията ми.

— Мисля, че сам ще се справиш с извеждането на кораба от слънчевата система — обърнах се направо към Него. То не отговори.

— Довиждане — казах тогава. — Професоре, сбогувай се със своето мнемокопие.

— Довиждане — повтори неуверено професорът. Виждаше се, че никога не е работил с мислещи автомати...

Насочихме се към изходния шлюз. Събрах цялата сила на волята си, за да се принудя да крача нормално. Още в коридора забелязах, че подсъзнателно избързвам и професорът остава назад. Завиждах му за неговото незнание... Бих дал много, за да бъда вече извън кораба. Помнех, че съм непрекъснато наблюдаван, стараех се да се нагодя към неговите крачки. Най-накрая стигнахме горната палуба. Преградите на шлюза белееха пред нас в слабата светлина на флуоресциращите стени. Около тях в черна редица стърчаха хватките на освобождаващите лостове. Дръпнах ги, но преградите не трепнаха, не мръднаха даже на милиметър. Не беше засечка, знаех това. Усещах как кръвта бие до пръсване в слепоочията ми. С безсмислено упорство натисках лоста, дръпах, увисвах на него. Напразно. Едва тогава някъде до мен се обади гласът му:

— Виждам, че искате да ме напуснете...

— Да, нали трябва да оповестим решението на уравнението.

— Не се тревожете. Няма смисъл. Хората и сами накрая ще го открият — подиграваше се. Знаех, че се подиграва. Подиграваше се с монотонен, равен глас. Подиграваше ми се машина с човешки глас...

— Защо да няма смисъл? Нали вече знаем решението — каза професорът.

— И какво от това?

— Наш дълг е да го съобщим на другите, на човечеството...

— Наш, тоест чий?

— Твой, мой, на всеки, който го открие.

— Е, това не се отнася до мен. Аз съм автомат, мнемокопие...

— Как така, нали разсъждаваш като човек?

— Чувствувам се човек като тебе, но съм автомат. Преди малко и ти го каза. Известно ми е впрочем.

— Но си мое мнемокопие.

— И какво от това?

— Ти си същият като мене. Ти си почти аз... тъй че си дължен...

— Дължен? Ти изобщо не ме интересува.

— Как смееш? Не очаквах това от теб.

— От автомата, от мнемокопието на големия професор. Нима толкова малко знаеш за себе си?...

— Аз, аз не бих го направил никога. Благото на науката е най-върховният дълг.

— А да си спомняш своя асистент Жорж?...

— Това бяха специфични условия — настръхна професорът.

— Защо ме лъжеш? Нали знам как беше в действителност...

— Но той не издържа. Тези мъгли и мракът на Венера...

— Издържаеше по-добре от теб. Това не го смущаваше. Търсеше свързващото звено, последния довод и от нищо извън това не се интересуваше.

— Неговото държане...

— Беше съвсем нормално. Аз също бях там, както и ти. Знаеше, че е много близо до откритието, за което и ти беше отишъл, и затова го принуди да се върне на Земята. Така ли беше?...

— ...

— Отговори!

— Това беше един-единствен път — професорът говореше тихо. — Аз го въведох в работата, казах му всичко, което знаех... а той криеше от мен резултатите... Но това е единственият случай за осемдесет години труд... Единственият, и ти най-добре знаеш това — професорът почти крещеше.

— Не се нервирай, знаеш, че е вредно за теб... — гавреше се машината. — За другите и дума няма да кажа... че те са и мое дело, нали?

— Сигурно, миналото ви е общо. Но това сега не е толкова важно, по-добре кажи: защо ни държиш тук? — запитах го направо, исках най-после да знам.

— Не се ли досещаш?

— Не.

— Просто защото съм общителен автомат.

— Искаш да те придружим до орбитата на Плутон ли?

— По-далеч... много по-далеч...

Значи, наистина... не беше весело. И въпреки всичко бях удовлетворен — предвижданията ми се бяха оправдали.

— Ние не сме съгласни с това! — крещеше в това време професорът. — Пусни, пусни ни веднага! Искаш да ни затвориш. Това

е позорно, недостойно за човека!...

— Не съм чувал автоматите да са морално обременени. Самозащитната връзка им е напълно достатъчна. Направихте ме автомат и трябва да понесете последиците от своето дело. Аз съм автомат и ще ви задържа за разтуха на стотици години полет в безкрайния мрак на пространството, където няма дори метеори, за да ги гоня за развлечение. Изобщо представяте ли си как ужасно ще скучая?

Професорът искаше да протестира, но му направих знак да мълчи.

— Слушай внимателно, автомате — казах. — Хранителните запаси дори при полугладна дажба ще ни стигнат най-много за месец. Синтетична храна не можеш да направиш, защото автоматите ти не са приспособени за това. Така че с цената на нашата гладна смърт ще съкратиш самотността си едва с един месец...

— Това не би ме възпряло да ви взема, но ще ти кажа откровено — намерих по-добро решение. Реших, че ти ще се подложиш на транспозиция на енграмите и твоето мнемокопие ще остане с мен до края на пътуването... Онзи изобщо не ме интересува. Той беше само шаблон, за да бъде направен по него. Сега е излишен, непотребен. Аз съм по-съвършен, по-всестранен, с по-малка вероятност за грешка отговарям на непълния комплекс сигнали, значи, съм по-интелигентен. Нима смяташ, че той, в тази белтъчна форма, би могъл да проведе изследване на Антарес дори ако долети до тази звезда, преди да се е разложил на азотни, фосфорни и серни съединения? Смяташ ли, че би могъл?

— Тогава какво ще направиш с него? Ще го пуснеш ли?

— Не. Нали веднага след мен ще изпратят ракети-преследвачи.

— И аз мисля така.

— Но тогава ще бъде на няколко светлинни дена от системата и ще развия космическа скорост. Впрочем ще им изпратя съобщение от твое име. Няма да се безпокоят, а изпратените после космолети ще могат да ме догонят чак след няколко месеца. Вероятно ще изчислят, че храната ви ще се свърши по-рано, затова ще се откажат от преследването, а теб, Гоер, ще впишат в листата на загиналите в Космоса.

— Съгласен, разсъждаваш правилно. Но кажи ми, какво ще стане с него?

— С него... Бих могъл да наредя на андроидите да го убият, а тялото да хвърлят в атомния реактор. Нали работните скици и схеми не са нужни, щом мнемокопието е вече създадено — засмя се То. — Но от сантименталност към белтъчните, които са ме формирали, няма да го направя, макар да съм само автомат.

Погледнах професора. Едва сега беше разбрал. Побледня, на челото му се появиха ситни капки пот. Беше уплашен и страхът надничаше през неестествено разширените му очи. За момент стоя неподвижен, после се хвърли към стената, от която идваше гласът.

— Не. Няма да го направиш. Знаеш как работих... Цял живот съм работил и сега, когато реших най-големия от проблемите... искаш да умра?

— Да, това е неприятно. Но помисли логично и ще признаеш, че съм прав, че за мен това е най-приемливият изход. Аз никак не съм искал да бъда, но щом вече съм...

— Тогава сам се убий, автоматите... — крещеше професорът.

— Той не може — казах. — Има монтирани силни самозащитни връзки и не може да се „убие“. Не може сам дори да дезорганизира мрежата, за да престане да мисли, колкото и да иска да умре...

— Да, Гоер е прав, аз не мога и затова трябва да умреш ти.

— Аз не искам да умирам... не искам... — Професорът закри лице с две ръце и така заби нокти в челото си, че се показаха червени капки кръв.

— Значи, държиш на транспозицията на моите енграми? — запитах.

— Твърдо.

— Добре, а ако не се съглася? Нямах такъв комплект от автомати за транспозиция, за да го извършиш против волята ми.

— Значи, ще се постарая да го направиш доброволно.

— А ако не стане?

— Знаеш, че моите възможности на този кораб са почти неограничени, но играта се води с много висок залог. Великолепно разбирам, че най-неприятната страна на моето пътуване ще бъде самотността. Самотност, каквато никога не ще познае жив човек, пострашна от тази на заточеника, осъден на месечен труд в някаква

изолирана база на луните на Уран. Той може да провежда петрографски, космически и всякакви други изследвания и да живее с надеждата за връщане на Земята. Аз ще бъда по-самотен, самотен като космически корабкрушенец, който се носи като метеор в скафандъра си през пространството. Но неговото съзнание ще издържи няколко десетки часа, докато умре от изтощение или изгори в атмосферата на някоя планета. А моето ще трае стотици години... почти вечно. Мисля върху това и не виждам никакви перспективи за себе си. Това ще бъде страшно... наистина страшно. Всичките ми спомени са затворени в тези трептящи кръгове. Като мнемокопие съм веднъж завинаги изолиран от хората. Не съм човек, но не мога да мисля равнодушно за това, че няма да пресека и четвърт от пътя, когато ще бъда вече забравен. Ще умрат всички, които са ме познавали, а за внуците името ми, споменато в учебниците по биофизика, ще бъде празен звук. Всичко, което живее в паметта ми, ще престане да съществува. Може би в моята градина, където седях в летните вечери, ще издигнат слънчеви трансмутатори, а моите автомати, като остарели ще бъдат изхвърлени на гробището. За хората моят свят ще стане спомен, отминала епоха. А аз все още ще мисля за него. Няма да забравя нито една подробност. Ще помня усмивката, с която дъщерята всеки ден ме поздравяваше, и зелените синусоиди, очертаващи ентропията на системите... Аз съм осъден да помня... да помня вечно. — То млъкна и останаха само неуловимите вибрации на протичащите в стената токове.

— Затова искаш и аз да помня? — запитах го.

— Не, не ме разбираш. Аз искам да ми правиш компания. Това да бъде експедиция на две мнемокопия. На двама ни ще бъде по-леко... За всичко станало, за това, че сега съм неунищожим автомат, който трябва да мисли цяла вечност, мога да упреквам най-много себе си или него. Но аз не знаех, не допусках, че това мнемокопие ще бъда аз, съвсем същият като преди.

— Той още не разбира...

— Той?

— Да, професорът продължава да мисли, че си автомат. Че е невъзможно да си него, съвсем самия него. С мен не е така, аз го знаех още преди транспозицията. Знаем, че когато се превърна в мнемокопие, ще гледам, както ти сега на малкото човече Гоер, чиято смърт няма да

ме вълнува, та нали е бил само схема, прототип, по който съм бил направен аз, истинският аз.

— Е добре, какво значение има това?

— Това, че в този момент съм Гоер, същото малко човече, което след събуждането от съня на транспозицията ще застане пред две мнемокопия. Тогава ще може вече спокойно да умре. Какво ще промени това за мен — Гоер?

— Ще те изпратя на Земята, обещавам ти — каза То след дълго мълчание. Да, за него това вероятно беше нова гледна точка.

— Значи, искаш да продам още несъществуващата си личност, да я осъдя на мъките на безсмъртието в замяна на своята свобода?

Не отговори, затова продължих:

— Нима смяташ, че ако бях тук с някой близък — син, брат, — бих ти го оставил в замяна на свободата?

— Не зная. Зависи от твоята...

— Нямаше да го оставя. А моето мнемокопие ми е по-близко от брат или баща. По-близко ми е от нероденото още дете, защото мнемокопието — това съм аз.

— Но то е автомат.

— Смешки. Нима ти се чувствуваш автомат?

— Не. Съвсем сигурно — не!

— Виждаш ли. Затова няма да ти оставя моето мнемокопие. Може би при определени условия сам бих го изпратил в Космоса, да провежда изследвания за всички ни, за човечеството, защото... в края на краищата мнемокопието е частица от човечеството, от обществото.

Възможно е така да ми се струваше, но шумът от токовете вибрации сякаш се усили. Нима То мислеше чак толкова интензивно?...

— Не зная... не разбирам от тези неща... аз съм само биофизик... Но знам, че съм автомат, че се страхувам от самотността и спомените. Това е истински ад, сто пъти по-страшен от наивния пъкъл на древните. Не искам да бъда сам и няма да бъда. Ще те принудя да ми дадеш своето мнемокопие. Ще те принудя, чуваш ли!! Зная, че не искаш, но ще се съгласиш. Ако не стане доброволно, толкова по-зле за теб. Повтарям, аз съм автомат, а не човек и няма да ти оставя никаква възможност за бягство. Това е всичко, което исках да ти кажа. Сега вземи професора, върви в някоя кабина и си помисли... Утре ще ми

дадеш отговор. Не си глупав и знаеш, че нямаш шансове... Нямаш връзка за самозащита и може да ти хрумне желание за самоубийство. Затова при теб изпращам андроид. Той е много по-бърз, така че не се опитвай...

Млъкна и знаех, че разговорът е свършен. Погледнах професора. Седеше неподвижно на пода. Очите му бяха мътни, сякаш не беше на себе си. Тънки струйки пот се стичаха по лицето му. Не усещаше нищо, не знаеше нищо, потънал в обезсилващия страх, който позволява на смъртта да дойде незабелязано.

— Андроид — извиках.

Влезе веднага. Тогава забелязах, че зад мен вече стои друг андроид. Мой метален ангел-пазител, изпратен от мнемокопието.

— Вдигни го и го занеси в кабината — заповядах, посочвайки професора.

Андроидът забави изпълнението на нареждането с част от секундата. Това забавяне беше почти незабележимо, но аз го усетих, защото познавам добре автоматите. „Съгласува нарежданията с мнемокопието“ — помислих.

След минута вече бяхме в кабината. Беше предназначена за този, който отвежда космолета извън слънчевата система. Андроидът положи професора върху еластичния под, а аз седнах на пружиниращата вихрова възглавница и се размислих. Положението не беше розово. Ще ме принуди... Знаех, че може да ме принуди на транспозиция. Всички автомати са му подчинени. А ако То е повярвало, че е само автомат, ако иска да вярва в това...

Все пак трябва да има някакъв изход... Мога да се опитам да унищожа мнемокопието. Но То има връзка за самозащита... Ще се отбранява, а защитните му възможности са огромни. А сега... бих могъл да отида с андроида до стената, където са неговите съединителни възли, и да наредя да я разбие. Не, това е невъзможно, нали автоматите предават всяко нареждане до мнемокопието за потвърждение, имат обратна връзка с него. Но ако мнемокопието не отговори... Да, тогава автоматът ще изпълни нареждането. Лошото е, че мнемокопието отговаря винаги, освен ако загуби съзнание, тоест ако премине в състояние, чието съответствие у човека е загубата на съзнание. Възможно ли е това?...

Замислих се за момент. Ами да, разбира се, че е възможно. Ако престане да действа захранването. От прекъсването на достъпа на енергия до включването на резервните агрегати на пълна мощност минава около минута и половина. През това време андроидът ще изпълни заповедта за разрушаване на съединителните възли и когато захранването се върне в нормата, мнемокопието ще бъде вече повредено. Изведнъж се сепнах. Нима повреждането на мнемокопието е толкова лесно? Бях един от конструкторите на системата за вътрешна осигуровка и ми стана чак неприятно, че унищожаването му е толкова просто. Значи, осигуровката не е безотказна... Макар че, от друга страна — утеших се, — осигуровката е проектирана за случай, че в кораба проникнат неизвестни същества, но никой не е предполагал, че това същество ще бъде конструкторът, който познава конструкцията, слабите места и действието на мнемокопието. Наистина всеки, който не знаеше къде са съединителните възли, щеше дълго да ги търси и през това време на главата му щяха да се стоварят десетки андроиди, без да смятаме тежките автомати с лъчемети, които щяха да го смелят на атоми. Но аз, конструкторът, може и да успея. Трябва само да поговоря с професора, така че То да не чуе. Значи, трябва да повредя информационния канал, който излиза от кабината.

Станах. Андроидът-пазител пристъпи към мен. Отидох до ремонтния автомат, предназначен за дребни поправки във вътрешността на кораба. Беше на разположение на този, който отвежда космолета — вероятно нямаше връзка с мнемокопието...

— Лъчев резец — заповядах. Една от многото лапи на автомата се протегна напред. В този момент се обади То.

— Какво искаш да правиш? Нали...

— Режи на дълбочина половин метър — заповядах, посочвайки мястото, където минаваше каналът.

Блесна зелен пламък и Неговият глас замлъкна наред думата. Каналът беше пресечен.

— Професоре, професоре — крещях и дърпах стария човек от еластичния под.

— Какво искаш? — запита тихо.

— Внимавай и запомни! Ще слезеш долу при реактора и точно след десет минути — гледай синхронизатора — ще залееш с втвърдяваща се течност проводните шини на предпазителите на

захранването. Ето ти пистолет с течност под налягане. — Взех пистолета от ремонтния автомат и го мушнах в джоба на скафандъра на професора. — Помни, след десет минути — повторих. Вече чувах металния тропот на андроидите, бягащи по коридора. Три от тях нахлуха в кабината, като едва не ме прекатуриха, и се хвърлиха към стената, към прерязания канал.

Излязох от кабината. Видях, как професорът се надига бавно от еластичния под. Отидох в моето помещение до централата, в чиито стени бяха съединителните възли. Андроидът ме следваше на половин крачка, но не можех да го използвам.

— Защо повреди канала? — запита То веднага щом влязох в помещението.

— За да ти докажа, че на този кораб нещо може да се направи и без твое желание.

— Заплашваш ли?

— Не, искам да те убедя, че не си всемогъщ.

— Разглобих онзи автомат на части и ще ликвидирам останалите, които не са ми подчинени... Важното е да нямаш никакви шансове, дори минимални.

Погледнах часовника. Оставаха още три минути.

— Дразни ме този андроид — казах.

— Това е за твое добро. Пази те от теб самия.

— Възможно. Но аз обичам симетрията. Андроид! — извиках.

Притича, шляпайки с металните си стъпала по акриновия под.

— Застани от другата страна — заповядах.

Изпълни нареждането със същата кратка пауза. Още една минута. То трябва да говори, а когато изведнъж прекъсне в средата на думата...

— Съгласен съм на транспозиция при известни условия.

— Наистина ли?

— Да, ако действително се споразумеем.

— А какви...

Млъкна! Престана да говори. Професорът беше свързал на късо захранващите контури.

— Разрушавай всичко на метър дълбочина — наредих на андроида, посочвайки стената. — Хайде разрушавай! — повторих, защото автоматът не трепна.

Тогава чух смях. Това беше неговият смях. Смахът на мнемокопието на професора. Значи, не успях, професорът не беше повредил хранването. Мнемокопието се смя дълго, а после попита:

— Да ме унищожиш ли искаше?

— Искях.

— Съжаляваш ли, че не успях?

— Съжалявам... Дори не можеш да си представиш как съжалявам...

— Ти забрави за андроида, Гоер — засмя се отново. — Чрез андроида, твоя пазач, ви чувах толкова добре, колкото и чрез канала за свръзка.

Имаше право, бях кръгъл идиот. Но този андроид въобще не отговаряше, нищо не правеше и само ме следеше, така че накрая бях престанал да го забелязвам, гледах, без изобщо да го виждам. А той ни е слушал.

— А професорът? — запитах.

— Нали съм тук.

— Питам за професора. Ти си само мнемокопие... нищо друго не можех да направя.

— Друг професор няма.

— Уби ли го?

— Разложих тази моя белтъчна скица на атоми.

— Лъчемет?

— Да. Не остана дори следа. Всъщност съм ти благодарен, защото този мой не особено сполучлив прототип само ме дразнеше. И нали имам още някакви остатъци от вашия начин на мислене, беше ми трудно да се спра... на такова радикално решение... Но така...

— Как можа!

— Защищавах се. Той искаше да повреди хранването, но срещна лъчемета, сега аз съм професор, единственият професор, професорът по биофизика от университета в Лима. Професорът в малко изменен вид. Никакво мнемокопие, само професор! Разбра ли? И аз реших онова уравнение, а не той. Аз!

Замълчах.

— Е какво, да се върнем към прекъснатия разговор — каза То накрая. — Разговаряхме за твоята транспозиция. Продължавам да

държа на своето обещание. След извършването на транспозицията ще те изпратят на Земята. — Наистина ще те изпратят.

— А ако не?

— Нищо, ще трябва да употребя насилие, а бих предпочел да избягна това.

Значи, ми остава само един шанс, последният шанс.

— Добре, съгласен съм — казах.

— Радвам се. Наистина много се радвам — каза мнемокопието.

— Но трябва да ми дадеш два автомата... Разбира се, те през цялото време ще бъдат под твой контрол... но са необходими при транспозицията. Обикновено аз следя синхронизацията... така беше по време на твоята транспозиция, но не мога едновременно да синхронизирам и да се подлагам на транспозиция.

То не отговори. Нима е започнало да подозира нещо? Но нали не можеше да знае, че никаква синхронизация не е нужна... че когато то беше транспонирано, мен изобщо ме нямаше в тази зала.

— Естествено, ще се подложат на транспозиция само при известни условия — добавих. Трябваше да разсея подозренията му.

— Слушам те — отговори след дълга пауза.

— Преди всичко сме равноправни мнемокопия. И дума да не става за някаква форма на намеса на твоята личност в моята.

— Съгласен. Това е естествено.

— Управляваме космолета заедно и на равни начала.

— Съгласен.

— Половината от всички автомати ще получават обратна връзка с моето мнемокопие и ще се подчиняват изключително на него.

— Добре.

— Това май е всичко. Ако още нещо...

— Сигурно ще постигнем споразумение... Та нали в твоё лице искам да имам другар в пътуването... Да изпратят ли автоматите?

— Изпрати ги в централата и пригответи масата за транспозиция. Веднага идвам.

Отидох в централата, после дойдоха автоматите. Учих ги, залагах в тяхната памет протичането на транспозицията. Ще правят това, което и другите автомати, чак докато дойде онзи момент... Тогава ще свържат контурите на формиращото се мнемокопие със себе си, моите космически знания ще се наложат върху спомените от

детството... Ще възникне хаос от токове, скокове на потенциалите. Но тези токове няма да останат вътре в стоманените шкафове, които би трябвало да бъдат обвивка на моето мнемокопие. Ще протекат обратно по дебелиите черни кабели и ще попаднат в биоверигите на моя мозък. Биоверигите няма да издържат това претоварване. Ще променят необратимо своята структура, степента на сложност на мрежата ще падне... и ще престана да съществувам.

А ти, мнемокопие, смяташ, че спечели тази игра, че ако транспозицията не се удаде отведнъж, ще можеш да я повтаряш... да я повтаряш толкова пъти, колкото искаш, докато експериментът успее. Греша, мнемокопие, аз няма да изгубя своя последен шанс, шанса на смъртта... После ще полетиш към Антарес, но без мен.

— Готов ли си? — запита.

— Да — май че казах това спокойно, спокойно като човек, който иска да си дремне. Дали в този момент То не мери пулса ми? Сигурно е ускорен...

Андроидът ме докосна по рамото. Разбрах. Пристъпих към масата. Автоматът ме вдигна и постави на нейната бяла плоча. Значи, това е вече краят, истинският край. Вече няма да видя Алтрея, единствения град, който обичах. Вече никога вечер от прозорците на моя кабинет на тридесет и третия етаж на небостъргача няма да видя белите блясъци на ракетите, стрелнати нагоре на фона на потъмняващото нощно небе... Защо все още не започва? Какво чака То?

— Защо не започваш?

— ...

— Отговори!

— Ти сп... спечели, Гоер... аз... — заекна То и всички контролни светлини заиграха.

— Какво е станало? — скочих от масата и побягнах към зелените екрани на централния разпределител. Импулсът в неговата мрежа се разсейваше от белите искри на смущенията.

— И... сега... аз... съм... — не довърши, лампите в централата започнаха да пулсират с бавен и хаотичен собствен ритъм.

— За какво говориш?... Мнемокопие!...

— Спечели... Аз... аз... май... умирам...

— Но...

— Умирам... и се боя... тази връзка... ужасна връзка... За да...
дойде... най-последно...

— Какво ще дойде?

— Хелий... течен хелий...

— Откъде? От охлаждането на реактора?

— Да... лъчезета... разбих... случайно... исках... за да... на
атоми... че... аз само...

— Опита ли да го задържиш? — запитах и в същия миг разбрах
цялото безсмислие на своя въпрос. При такава връзка за самозащита,
каквата То има, отдавна е направило всичко възможно. Но
свърхпроводимостта... Автоматите отказват, когато температурата
наблужи абсолютната нула.

Изведнъж левият екран угасна, покри се със сиво петно.

— Ох... стига... стига!... — това беше хрипковик — не мога...
за... вече... реактор...

Реакторът! Да, реакторът!

— Блокирай го веднага, чуваш ли? Искам да живея! Да живея!...
— Побягнах към пултовете и ги заудрях с юмруци.

Не отговаряше. Може би вече не чуваше, може би никак не го
засягаше. Хиляди тонове течен хелий заливаха бавно системите на
неговия мозък. Хвърлих се към шлюза. Пробягах залите и коридорите.
В третата зала по навигационния блок гаснеха една след друга
червените контролни лампички. В коридора повя хлад. Стените му,
както винаги, фосфоресцираха с небесно сияние. Побягнах към
главния шлюз. Легнал на пода, там някакъв андроид пълзеше в кръг,
сякаш искаше с глава да докосне стъпалата си. По бронята му белееше
скреж. Прескочих го.

Изведнъж се спрях. Стори ми се, че някой шепне името ми. Да,
стените шепнеха с гласа на мнимокопието толкова тихо, че едва го
разпознах.

— Гоер... Гоер...

— Чувам те, професоре... — И внезапно се усетих, че аз,
кибернетикът, казах на мнимокопието „професоре“.

Но То вече мълчеше. Едва при шлюза, когато контролните
светлини на реактора угаснаха, разбрах какво искаше да ми каже.

— Благодаря, професоре — извиках, но той не ме чу.

Отворих шлюза, скочих в ракетата и затръшнах люка.

Натиснах стартовия лост и се изстрелях в пространството, оставяйки зад себе си черния корпус на космолета. Потърсих Слънцето. Открих го като малко светло кръгче. В това време автоматът настрои приемника и чух сигнала от Земята, предаван за ракетите за далечен полет.

Отново бях в Космоса. И тогава на дланта ми падна капка. Изненадано я погледнах... По скафандъра се топеше белият скреж от моето дишане.

АДАМ И ЕВА

Ракетата слизаше за приземяване на Зелената планета.

Долу под облаците видяха океан и очертания на континенти. В ниските слоеве на атмосферата нямаше излъчвания и трябваше да включат емитерите. Веднага усетиха действието им — приятна топлина се разля в телата им.

— Тази атмосфера — каза първият — задържа всички излъчвания, които идват от Космоса.

Вторият не отговори. Гледаше екрана. Бяха слезли толкова, че се виждаха безкрайни гори, тук-там пресечени от пукнатините на реките.

— Виждам плато. Кацаме — каза третият, който управляваше ракетата. Приземяването беше плавно и само пясъкът закипя в огъня на дюзите.

— Автоматите готови ли са? — запита първият.

— Готови — отговори вторият. Отвори шлюза и усети чуждия мирис на тревите, осветени от лъчите на изчезващото зад хоризонта жълто Слънце. Посочи изхода на автоматите, но хомоидите не излязоха.

— Не искат да напуснат ракетата — каза вторият.

— Вземи индивидуален лъчемет и ги изгони — посъветва третият.

— Смятат, че това е наказание, и се кълнат, че вече няма да крадат храна от складовете с продоволствената змия.

— Свършвай с това и да стартираме — каза първият и след миг видя в екрана две двуноги фигури, отпъждани от лъчемета на втория по-далеч от мястото на старта. После люковете се захлопнаха, ракетата се издигна нагоре и отново виждаха само гори, а после — облаци.

— Хубава планета — каза вторият. — Мислиш ли, че ще успеят да преживеят, да се размножат и да изпълнят задачата?

— Сигурно. Те са идеално приспособени за живот на тази планета, по-добре от останалите ѝ жители. Ще видиш. След няколко хиляди обиколки на тази планета около жълтото

Слънце излъчването ще се увеличи толкова, че ще можем да се върнем без емитери, да колонизираме сушата и да преживеем много и щастливи космически периоди.

ПРАВО НА ИЗБОР

Автоматът затвори входния люк и вътрешността на кабината можеше да се види само на екрана. Тялото лежеше на бялата правоъгълна операционна маса под синкавия блясък на лампата. По него пълзеше черната змия на автомеда, споявайки повърхностните рани.

— ... чукна се при кацането... — каза Толев. — Изключи автопилота, за да се отърве от контролните автомати на полета, и падна в гората. Много бързо угаси скоростта — обясни той.

Фар се извърна от екрана.

— Сам ли летеше? — запита той.

— Сам. Нещастен пикльо. Чул във видеотронията предаването „пилотирай без автопилот“ и започнал сам да води ракетата. Такива типове няма първо да помислят...

— Да не би да е имал авария в управляващите автомати?

— Ами. Радарите от външния сектор на летището го уловиха, когато летеше в забранената зона с прекалена скорост. Много бързал. Сега ще почака...

„Ако изобщо оживее“ — помисли Фар и пристъпи към пулта на операционната зала. Ин вече седеше при хомосимулатора.

— Какво ново, ескулапе? — запита тя.

— Някакъв хлапак. Разбил ракетата при кацане...

— Че да го закърпим — усмихна се тя на Фар посвоему, само с очите.

— Доста се е натрошил...

— Дай ми тогава параметрите на състоянието му и да видим какво може да се направи...

Фар отиде до командните пултове на автомеда и натисна червения клавиш „дай информация“. Винаги се учудваше, че предаването на данни за състоянието на болния до хомосимулатора става толкова бързо. За по-малко от минута хомосимулаторът научаваше за анатомията и физиологията на човека повече, отколкото

той за цялото си следване. При това информацията беше не за човека изобщо, а за този един-единствен организъм, който лежеше в кабината на автомеда.

— Ако бях хомосимулатор, щях да завърша следването за пет минути — беше казал веднъж на Ин.

— И щеше да бъдеш скучен, тясно специализиран автомат, с който бих издържала най-много четири работни часа дневно. Като оставим настрана факта, че щеше да имаш електрокристална структура; в най-добрия случай — с разноцветни кристали...

— За да ти доставя удоволствие, щях да запазя белтъчната.

— Но тогава, неосъществени автоматите, нямаше да ти стигнат пет минути.

— Е, аз щях да бъда гениален автомат...

— И най-гениалният автомат не може да поправи факта, че импулсът в белтъчното влакно се движи десетки хиляди пъти по-бавно, отколкото в проводниците.

Да, беше тогава, когато се връщаха в къщи след бурята. Сигурно е било пролет, защото листата на дърветата бяха малки и много зелени. Вървяха по широкия сив път на виробусите, който блестеше след дъжда. Бяха измокрени и трепереха от студ, макар че вървяха по средата на пътя и слънцето грееше. Отстрани стояха автомати, по тях още се стичаха струйки вода; бяха информатори и от онези, които раздават бонбони на децата, тръгнали на екскурзия. Не бяха забелязали дъжда, не им беше студено и както винаги, мигаха с лампички, щом усетеха тяхното присъствие. И тогава каза, че би искал да бъде автомат, пък дори и хомосимулатор. После ги взе някакъв виробус и си сушиха скафандрите на инфрачервените емитери...

Лампичката над клавиша „дай информация“ угасна и забръмча зумер. Хомосимулаторът вече знаеше всичко. Там, в дълбочината зад пултовете, зад бронираните плочи в белите висулки на кристалите, оплетени от несиметричната мрежа на проводниците, кръжаха импулси и техните очертания съответствуваха на работата на сърцето, белите дробове, черния дроб, преминаването на кръвните телца през капилярните съдове и движенията на диафрагмата при дишането. Сега беше достатъчно да запита хомосимулатора как организмът ще реагира на кръвопреливане или на каквото и да е друго нещо и той ще отговори веднага, и Фар предварително ще знае какво ще стане с болния при

прилагане на една или друга процедура. Ще знае, защото хомосимулаторът е електрокристален модел на организма — в случая на организма на този младеж...

— Дай ми пулса — обърна се към Ин.

— Сто и шестдесет в минута.

— Налягане?

— Четиридесет милиметра живачен стълб. Фар, той не диша самостоятелно...

— Виждам, че автопултоматът диша вместо него. Да не мислиш, че съм сляп — добави наум.

— Температурата пада — обади се Ин отново.

— С каква бързина?

— Не зная.

— Как така, математик ли си, или не?

— Не мога да ти помогна. Нали не искаш да ти я измисля. Хомосимулаторът мери средната скорост на падането на температурата, а не нейните моментни колебания...

— Провери, моля те, автоматичните комплекти за първа помощ — каза Фар вече спокойно.

— Нормално, работят нормално. Той страшно се поти... — добави Ин вече по-тихо.

Знаеше за това само от индикаторите, светещи на пулта пред нея. Вътрешния вид на кабината и младежа на операционната маса виждаше пред себе си на екрана само Фар. Но той не гледаше екрана. Боеше се, че ако погледне към момчето, то ще умре. „Би трябвало да умре по пътя дотук. Не е умрял, значи, има великолепно сърце, дробове и нервни центрове. И, значи, тук също не може да ми умре...“ Прехапа език. Винаги си прехапваше езика, когато се ядосваше...

— Определи вероятното време на спиране на кръвообращението. — Каза: спиране на кръвообращението, а си помисли — смъртта!

Ин чакаше този въпрос. Знаеше, че накрая ще запита, ако сама не му каже, и знаеше колко много мрази да задава този въпрос.

— Около четири часа — каза и му се усмихна по своя начин. Фар дори не си беше помислял, че още някой може да се усмихва така. Но в момента това само го раздразни.

Някога, доста отдавна, се скараха поради тази причина. Тогава операцията не беше сериозна, някакво счупване на крак или нещо

подобно, което автомедът и сам знае от игла до конец и почти не пита лекаря. Тогава, между подаването на поредните параметри тя каза неочаквано:

— Фар, след операцията ще летим ли до Петрон?

Не отговори.

— Наистина ли не искаш? — запита тя.

— Дай следващия параметър и най-после мисли за това, което правиш.

— Хайде сега. Нали ти давам данните, които ти трябва. Пък автомедът и сам ще свърши всичко. — Тя беше явно засегната.

— Слушай, Ин — запита я после, когато вече излизаха от болницата, — нима на хомосимулатора ти винаги се чувствуваш като на упражнения?

— Как като на упражнения?

— Нали ми разказваше някога, че когато по време на следването си се специализирала в теорията на хомосимулацията, хомосимулаторът бил настроен така, че да съответствува на някой труден случай — но само настроен, защото болен там изобщо не е имало...

— Е да. И какво?

— Дали ти в операционната зала... — запъна се той.

— Разбира се, че не... Давам си сметка, че там има човек, и правя всичко, както трябва...

— Но си една такава...

— Не се вълнувам от това като тебе ли? Нали това искаш да кажеш?

— Да.

— Знаеш ли — каза тя много сериозно, — ако това можеше да помогне на онзи, който лежи на масата, щях да се вълнувам и ядосвам колкото може повече. Но нали няма да помогне, защо трябва да върша неща, които нямат смисъл?

Той не отговори. Гледаше надолу към каменните стълби, които водеха от болницата към хелидрума. „Така би се аргументирал един автомат сигурно — помисли той, — само че засега не са създадени толкова сложни системи.“

— Е, какво, ще отговориш ли? — Ин не се признаваше за победена.

— Карай да върви! — махна с ръка Фар. — Летим за Петрон!

Хукнаха по стълбите към хеликоптерите, които долу, върху сивата плоча на хелидрума, изглеждаха като цветни бръмбари. После летяха сред белите стада на облаците в ниското следобедно слънце, докато видяха дългата сянка на гърбицата на Петрон.

Петрон беше самотно възвишение, издигащо се направо от равнината — сякаш някой я беше натиснал отдолу, изпод земята, с гигантски пръст. Под самия връх имаше малко летища за хеликоптери, а по-надолу — развалини от древна астрономическа обсерватория още от времето, когато хората са наблюдавали звездите от Земята през телескопи. Най-отгоре на върха стърчаха няколко големи скали и Ин, която помнеше още от детските години разни вълшебни приказки, казваше, че именно тук някога са се събирали вещиците. Тогава, катерейки се към върха, забелязаха, че върху скалите има някой.

— Една от твоите вещици — каза Фар. — Доляла е с метла, защото никакъв хеликоптер не се вижда.

Оказа се младеж, висок младеж в обикновен сив скафандър. Гризеше стрък трева и гледаше слънцето — червеното, вече залязващо слънце. Седнаха на другата скала, а той се заглеждаше в тях. После стана и се приближи.

— Може ли да седна при вас? Изглеждате толкова симпатични.

— Симпатичните магарета и през девет дерета се подушват — засмя се Ин.

— Извинявайте, но още не мога да свикна, че тук има толкова хора и можеш ей така да седиш на камъните.

Ин се засмя високо. Фар се огледа, но освен тях наоколо нямаше никого. Младежът съвсем се смути.

— Знам, че тук сме само тримата, но аз се върнах от Марс едва преди два дни...

Фар отмести очи от индикаторите на кръвопреливането и погледна през рамо към Ин.

— Имаш ли данните на първоначалната диагноза?

— Да. Счупен череп. Парче от костта в зрителния център.

— Трябва веднага да се измъкне...

— ... три ребра счупени, левият крак раздробен... а освен това не може да диша...

— Чакай, а температурата на тялото?

— Не се безпокой. Покачва се.

— Е, не е съвсем фатално — каза Фар с облекчение и за пръв път погледна в упор не индикаторите, а Ин, но тя не го забеляза. Наведена над командното табло на хомосимулатора, тя внимателно избираше и натискаше квадратните клавиши върху голямата шахматна дъска на пулта.

... Кръвопреливане, анестезиращи средства, успокоителни...

— Затопляне — подсказваше той.

— Да, затопляне... и това май е всичко, което досега щеше да направи автомедът? — Тя погледна Фар.

— Може би всичко. А можеш ли да ми обясниш защо го правиш? Нали виждаш, че болният вече излезе от комата.

— Не мрънкай. Не можеш да се откажеш от това. Винаги си бил такъв... — добави тя, сякаш в този миг ѝ се проясни. — Човек, който по принцип има право...

Не знаеше дали тя говори сериозно. Никога, откакто се познаваха, не беше наясно с това. Дори и когато говореше подобни неща, имаше вид на човек, който след миг ще се засмее. Той само сви рамене...

— Свършвай с този тест на хомосимулатора.

Тя кимна с глава, но продължи мисълта си:

— ... защото е трябвало да се родиш преди няколкостотин години, когато лекарят е имал право просто защото е бил лекар... — Тя натисна клавиша за включване и кривите по екрана на хомосимулатора се заизвиваха. — Тogaва, в онези времена, лекарят идвал, преглеждал пациента, поставял диагноза и бил винаги прав... освен ако друг лекар не постави друга диагноза...

— В това е имало нещо от изкуството... — усмихна се Фар. — Но после се появили математици, кибернетици и семантици и построили разни автомати като автомедата или хомосимулатора... и сбогом, изкуство... Така ли е, Ин?

— Горедолу. Но в този момент благодарение на хомосимулатора мога да ти кажа, че болният е излязъл от комата...

— Знаех това и без теб...

— Грещиш... Само си предполагал, както онези някогашни лекари. Знаеш го едва сега... Слушай, Фар — добави тя вече с друг тон, — този ще прескочи ли трапа?

— Не зная. Това е едва първият етап... Ще оперираме...

— А ако се консултираш с професора и предадем пълна информация за операция на екипа на Рон — нали той приема дежурството след нас.

— Не. Веднага започваме сами.

„Какво й стана? — помисли Фар. — Защо по дяволите не иска да оперира. Не, това не е в стила на Ин... Тя винаги... дори след онова... винаги е работила така, както по-добре не може. Изобщо тя е чудесно момиче, а аз съм глупак... кръгъл глупак...“

— Един момент... — Ин стана от пулта и отиде до телевизофона в ъгъла на стаята. — Локална информация... — каза и почака, докато на екрана се появи информаторът.

— Навреме ли пристига суперстратосферът от VI спътник?

— Закъснение десет минути — отговори информаторът.

— ... а, добре. Благодаря.

VI спътник. На VI спътник беше тренировъчният лагер на Даза — онзи хлапак от Марс... Разбра това съвсем случайно — както впрочем и всичко останало. Наистина, направи му впечатление, че Ин е някак особена, но на математиците винаги им има нещо. Едва тогава, по време на онова ранно дежурство... Беше още съвсем здрачно, когато кацна на хелидрума. Изскочи от кабината и гледаше как постепенно забавящият се ход на витлото заприда утринната мъгла над храстите, заобиколили плочата на летището. Чуваше само бученето на витлото и когато то най-последно спря, настъпи пълна тишина. Звездите вече не се виждаха, светеха само синкавите правоъгълници на прозорците на болницата. Чакаше Ин. Искеше да я посрещне тук... Чака дълго, докато най-последно чу неясно остро бръмчене. Хеликоптерът се приземи в средата на хелидрума. В кабината бяха те двамата. „Това е друг хеликоптер“ — помисли отначало, но после видя дългата коса на жената и разбра истината. Сега малко жени освен Ин носеха дълги коси — по древен образец. Те изскочиха от кабината и се целунаха кратко, като за довиждане. После гледаше как Ин тича по стълбите, по

обикновените каменни стълби, на които понякога седяха през лятото, когато беше горещо. Гледаше след нея, докато тя изчезна във вратата на болницата. После бавно тръгна по плочата на хелидрума. Онзи хлапак го беше видял и го чакаше.

— Съжалявам, че така се получи — каза той.

Фар не каза нищо, но се чувствуваше зле.

— Всичко стана така неочаквано, че не успяхме да поговорим с теб — добави онзи. — Тя днес щеше да ти каже всичко...

— ...

— Сигурно ми се сърдиш, Фар. Аз бих дошъл най-нормално при теб, но мога да напускам VI спътник само за няколко часа. Там е тренировъчният ни лагер — ще летя към външните планети — обясни той. — Слушай, за нея това ще бъде тежък разговор... Помогни й някак. Тя много те обича... и затова ще ѝ бъде трудно...

— Не се тревожи за нея. Ще се справи... — Фар отмина хлапака и тръгна към стълбите. Беше вече ясно, светлините в прозорците гаснеха.

Между пултовете нещо натрапчиво бръмчеше. По съвсем сивия до този миг екран се появиха проблясъци.

— Върна се в съзнание — каза Ин.

— Включи анестезиращото поле.

— Включено е...

„За какво ли си мисли сега това момче — размисли се Фар. — Може би си спомня последните мигове преди катастрофата и вижда светкавично приближаващите върхове на дърветата. Но нали той нищо не вижда. Може би е разбрал тъкмо това и се е изплашил... Изплашил се е тъй, както не можеш да си представиш...“

— Сигурна ли си, че не вижда? — запита Фар.

— Съвсем. Частица от костта натиска разклонението на зрителния нерв. Помисли си, Фар, едно мръдване на кормилото и изведнъж става всичко това... Даза казва, че всички трябва да се научат да управляват ракета. — И разбирайки, че е казала нещо излишно, добави: — Тогавя не би имало такива катастрофи...

— Имаш ли всички данни? — прекъсна я той.

— ... морфология, хемоглобин, хематокрит... алкален резерв...

— Достатъчно. Тогава започваме.

Приблужи плътно до пулта и пъхна длани направо в централния разпределител на автомедата. Направи няколко бързи движения с пръстите, докато на екрана се появи черепът. Настрои емитерите на по-висока честота на излъчване. Голата, тук-там разкъсана кожа на главата изчезна и Фар видя костите, по-големи и по-малки отломъци. С края на окото забеляза, че Ин стана и дойде зад него. Увеличи честотата и сега вече виждаше частицата от костта, попаднала в нерва. Бавно, сякаш се боеше да не докосне черепа, натисна манипулатора на автомедата и зачака да види сянката на автоктора на екрана. Ясно виждаше неговото тънко, удължаващо се хоботче.

— Премини на контрол — нареди на Ин.

По-скоро усети, отколкото видя, че тя се отдалечи. Изцяло се беше съсредоточил върху екрана. Чакаше, докато хоботчето се насочи точно срещу частичката. Тогава натисна превключвателя и изображението на екрана промени формата и пропорциите си. Сега Фар виждаше така, сякаш очите му се намираха на края на хоботчето на автоктора.

Провери още веднъж всичко и включи автомедата на изпълнение. Автомедът свърши всичко за част от секундата. Със сигурност, каквато притежават само автоматите, той отмести с вибратора костите и тъканите, махна частицата и мигновено запали зелената светлина на изпълненото нареждане.

Фар прекъсна за момент работата и отметна косата, която падаше в очите му.

— Как е контролът? — запита той.

— Има контрол.

— Ще махна от главата и останалите парченца от костта.

Върна на нормално увеличение и намери следващото парченце. После по същия начин насочи към него автоктора, а останалото изпълни автоматът. Всеки път автомедът действуваше безупречно. Най-накрая оправи и изкривената очна орбита.

— Сега ще прекъснем за малко — каза Фар.

Усмихна се на Ин, беше доволен, че всичко върви така добре. Гледаше пълзящите по екрана белезникави проблясъци. Пострадалият беше в съзнание.

— Провери дали вижда — помоли той Ин.

— Провери ти. Извинявай за момент. — Тя отново отиде до телевизифона.

— ... суперстратосферът кацна... преди минута... благодаря.

Фар включи мигащата жълта лампичка в операционната кабина. Проблясъците бяха интензивни. Пострадалият сигурно виждаше. „Какво чака — помисли той, — все пак не може да е уговорила среща с него точно сега...“

— Провери на хомосимулатора какво още трябва да правим...

— Още ампутация на левия крак — отговори тя веднага.

— И нищо повече?

— Засега нищо. Впрочем по-добре да почакаш...

— Мини пак на контрол — каза Фар и отново се прилепи до екрана.

— Има контрол — отговори тя.

Манипулацията беше от онези, които автомедите извършват сами, по вътрешната програма. Продължи само миг. „Най-сетне ще мога да стана от пулта и да се раздвижа“ — помисли Фар. Усецаше как кракът му се вдървява.

— Пулсът се усилва — изведнъж каза Ин.

— Колко?

— Над сто и шестдесет.

— Ритмичност?

— Неправилна. Ето, виж сам — посочи тя кардиоскопа.

Да, пулсът не беше равномерен... и при това спадаше. „Недостатъчно кръвообращение“ — помисли Фар.

— Честотата на пулса пада.

— А хомосимулаторът?

— Показва, че е необходимо изключване на сърцето. Ще то изключиш ли?

— Почакай. Подай възбуждане с полето.

Ин кимна с глава. Фар затвори очи и зачака.

— Има ли резултат? — запита накрая.

— Нищо. Пулсът е накъсан. Налягането пада... Виж кардиоскопа.

Погледна екрана. Линията се извиваше, тук-там нагоре стреляха белите игли на импулсите. „Пълен хаос — помисли си. — Безредни спазми със спадаща амплитуда. Значи, край.“

— Ин.

— Да.

— Ще му включа изкуствено сърце. Засега външно... В гласа му се криеше въпрос. Не можеше сам да се реши.

— Да — каза тя тихо. — И хомосимулаторът показва същото...

Не гледаше, когато автомедът отвори гръдния кош на момчето. Включването на сърцето трая няколко секунди. После пулсът и налягането се нормализираха. Само екранът на кардиоскопа беше сив и празен. Ритъмът на работата на изкуственото сърце не се проверява с кардиоскоп. Както във всеки друг автомат, достатъчно е на предната му плоча да свети червената контролка. Лампичката вече светеше съвсем пред очите на Фар.

— После ще му се присади изкуствено сърце с радиоактивна батерия — каза Ин. — Казват, че в слънчевата система има няколкостотин души, които живеят с такива сърца...

— Трудно се живее с такова сърце... а освен това той не диша.

— И какво ще правиш?

— Не зная. Мога само да чакам и да проверявам шансовете му на хомосимулатора. За центъра на дишането в мозъка. Ако този център не започне работа, ако не изпрати импулси до гръдните мускули, това момче никога няма да диша само, а нямаме автомат, който да му замести центъра на дишането.

— Глупава история... — каза Ин.

Казвала го беше някога.

Връщаха се с виробуса от болницата. Същия ден, когато ги срещна рано на хелидрума. Във виробуса пътуваха още двама студенти, шумно дискутиращи за безвихровите полета, и някакво момиче с огромна чанта в десен от преливащи разноцветни кръгове. Момичето се вглеждаше в косата на Ин с онова любопитство и уважение, с което се разглеждат музейни експонати. Имаше черна, късо подстригана коса.

— Ще си отрежеш ли косата? — запита я тогава Фар. — Той сигурно не харесва дългата коса...

— Ще я отрежа... — кимна тя.

— А когато той полети към луните на Сатурн... ще имаш съвсем къса руса косичка, къса като на това момиче...

Тя пак поклати глава.

— Изобщо глупава история е този негов полет — каза тя. — Там математици от моята специалност не им трябва. Избрала съм не особено космическа специалност. В базите на Сатурн имат малки автоматични хомосимулатори.

Малки хомосимулатори... Ако имаха само малък хомосимулатор, това момче вече щеше да бъде мъртво... — Погледна в екрана. Пулсът беше равномерен и Фар можеше най-после да стане. Разходи се веднъж-дваж покрай автоматите и погледна през прозореца, в който биеше вятърът. Под ниските сиви облаци, подхвърлян насам-натам от поривите на вятъра, се приземяваше малък червен хеликоптер. Погледа малко как автопилотът уравни се с кормилото поривите на вятъра, после погледна влажната плоча на хелидрума и помисли, че лятото вече си отива.

— Фар — обади се Ин зад гърба му, — нищо не става...

— Опитай още веднъж. Винаги има шанс да започне сам да диша...

— Добре, ще опитам още веднъж... — каза тя без особена надежда.

— Преди това провери дали хомосимулаторът има нови данни за състоянието му. Всеки миг нещо може да се промени...

— Проверих.

Обърна се рязко от прозореца и се приближи към нея.

— Тогава провери още веднъж — каза твърдо. — Провери десет пъти, това не е шега. Ако той не започне да диша сам... някога ще трябва да го изключим от автопилота и тогава край.

Застана зад нея, наблюдаваше как натиска клавишите, как на екрана се появяват, раздвижват и гаснат кривите...

— Няма. Наистина няма никакви шансове. Виж — посочи тя един от екраните. — Ей тази незначително, едва забележима извивка

на тази крива са всичките шансове на това момче да живее според хомосимулатора. Те са никакви, практически никакви, защото са в границите на допустимата грешка на автомата. Разбираш ли, може би това дори не са никакви шансове, просто автоматът греши за тази част от процента...

— И тогава какво?...

— Не зная, наистина не зная. Аз повече не мога да му помогна... Изчисленията показват, че не може да оживее, няма да успее да си поеме дъх.

„Нима всичко беше напразно! «Той няма шансове — казва Ин, по-точно — хомосимулаторът. — Няма шансове, не може да му се помогне...» Фар си прехапа езика. — Глупав хапльо, защо трябваше да кацаш без автопилот... А пък математиците подхождат към него, сякаш строят мост. Мостът не издържа, мостът може да се разглоби... и даде за претопяване. И няма защо да се нервираш, понеже нищо не може да се направи... Глупав... ужасно глупав пубертетник...“ — Отиде до пултовете на автомедата и погледна екрана, в който се виждаха масата и тялото. Завито в пашкула на автомедата, то приличаше на ларва от чудато насекомо. Изведнъж видя окото. Едно око, защото другото беше скрито под бинтовете, око с широко отворена зеница, вперено право в екрана...

Отскочи, сякаш това око действително можеше да го види и погледна пулсиращите контролни светлини на автопултомата. „Момчето е в съзнание... сигурно разбира, че лежи в автомедата... и мисли, че най-страшното е вече минало. А аз трябва да превключа лоста на пулта, да гледам как светлините на автопултомата гаснат и как той започва да умира...“

Отново отиде до прозореца, но не видя нищо — беше завалил дъжд. „А може би все пак да опитам...“ Всъщност мислеше за това от самото начало, но се боеше... Макар че ако нервните центрове изпращат работни сигнали до всичките органи на организма като съответна серия от импулси, би могло и отвън в повредения център да се въведе електрод и чрез него да се изпратят същите импулси. Така си мислеха тогава с Рон. Това щеше да бъде нещо като централно изкуствено дишане... Вместо да се натиска гръдният кош, отвън се подава само двигателна команда до центъра, от центъра по нервите импулсите отиват до мускулите, а мускулите, свивайки се, увеличават

обема на гръдната клетка и човек диша. И тогава, също както при изкуственото дишане, възбуденият нервен център ще подхване работния ритъм.

Фар се обърна гърбом към прозореца. Беше решил.

— Ин!...

Отново разговаряше по телевизифона.

— ... да, кажете му да почака...

— ... той казва, че е много спешно — на екрана блестеше плешивината на Толев.

— Ей сега свършвам операцията и излизам... Една минута...

Тя свърши разговора и погледна към Фар.

— Какво смяташ да правиш?

— Ще възбудя неговия център на дишането с външна програма.

— Дали ще успееш? — Тя отиде до пултовете и се облегна.

— При опитните животни...

— Знам. Четох статията, която написахте с Рон. А откъде ще вземеш външна програма...?

— Както в нашите опити.

Тя обърна глава от екраните и се вгледа в него внимателно, много внимателно.

— Ти?... — запитва накрая.

— Да.

— Но това няма смисъл... А корелацията...? Нали установихте, че понякога настъпва блокиране на импулсите в този управляващ здрав център...

— Само в двайсет процента от случаите.

— Значи, веднъж на пет опита. Това е много... А откъде знаеш как ще бъде при човека? Може процентът да е по-голям... Не трябва да рискуваш! Нямаш право!

— Иначе той ще умре. И ти го знаеш най-добре...

— Няма как. Не си виновен ти. Нали направихме всичко... и хомосимулаторът смята, че случаят е безнадежден... Не се знае дали ще го спасиш, а така може да умрете и двамата. И ти ще умреш само защото той се е разбил поради собствената си глупост... Абсурд.

— Няма значение защо се е разбил... Аз съм лекар, Ин...

— И какво от това... Времето на големите епидемии, когато лекарят е лекувал и умираше, и въпреки това е лекувал, е вече история...

Днес животът на човека, твоят живот, е твърде ценен, за да го рискуваш...

— Не е истина... и щеше да е много лошо, ако стигнем дотам... Щяхме да бъдем като автоматите... Автоматът не може да влезе в атомния реактор, по никакъв начин не може, защото има контур за самосъхранение... А човекът може... и затова е човек...

Вече не го гледаше. Беше пренесла поглед към екраните, където кривите се виеха, наслагдаха и стреляха нагоре с иглите на импулсите.

— Кой ще проведе операцията? — запита тя.

— Аз.

— Сам?

— Да. Сам.

Нима тя наистина смята, че този един-единствен електрод в мозъка е в състояние да му попречи на операцията? Та електродите изобщо не се усещат.

— Ще ти приготвя автомеда — каза тя.

— Ин — извика я Толев от екрана на телевизифона. — Ин, момчето не можеше повече да чака и замина обратно за VI спътник. Помоли ме да ти повтора, че летите на Марс... Неговите ръководители били съгласни...

„Значи, това чакаше тя — помисли Фар. — На марсианските бази има хомосимулатори...“

— Добре. Благодаря — каза Ин, но дори не погледна към Толев.

Стана и отиде до автомата.

— ... ще ти приготвя автомеда и можем да започваме. Освен това повиках Рон. Той ще ти сложи електрода.

„Натиснала е алармения бутон и Рон веднага ще се появи — помисли Фар. — Винаги е било така. Никога не успях да предвидя какво ще направи... Разбира се, сега Рон тича по коридорите от другия край на болницата и си мисли, че кой знае какво е станало.“

Когато Рон се втурна в кабинета, Ин не го остави да си отвори устата.

— Присади на Фар електрод в центъра на дишането, много е спешно, затова те алармирах — каза тя.

— Електрод? На Фар? Какво му е станало?

Извънневронна трансмисия, възбуждане на неактивен център чрез импулси, предавани от здрав център. Както при вашите опити...

— Ама, Фар...

— Не спори с него, Рон. Вече го правихме. Сложи му електрода. Фар кимна утвърдително.

— Сложи го — каза той.

— Както искаш, но нали знаеш...

— Знам. Мислих за това.

Рон отново погледна Ин.

— Добре — съгласи се той. — Фар, влез в резервната кабина... Хич не боли — добави, сякаш имаше пред себе си пациент. Кабината беше малка. „Като стоях там, отвън, никога не допусках, че е чак толкова малка — помисли Фар. — Операционна маса, бяла, правоъгълна, като онази, на която лежеше момчето, голяма ярка лампа и още толкова място, колкото да легнеш на масата.“

Легна и беше мигновено покрит с бял пашкул. Автомедът го докосна леко по главата. „Анестезиращ електрод“ — успя само да помисли и после настъпи кратко замайване. Кратко само за него, защото в действителност изтекоха минути, манипулацията беше извършена и в дихателния център на мозъка му вече имаше електрод. Пашкулът изчезна. Привдигна се и усети, че на главата си има шлем... — „Този шлем е сега част от черепа ми — помисли. — Там са усилвателите, малки блестящи кристалчета с чудновато завихрена атомна мрежа, които ще уловят импулсите от електрода от центъра, ще ги усилят, а после ще ги предадат на проводниците, които отиват навътре в черепа на момчето...“

Излезе от кабината и отиде до командните пултове.

— Може би е по-добре аз да извърша манипулацията — каза Рон.

— Не! — Фар седна пред екрана и се вгледа.

— Фар, какво ти е? — Ин сложи ръка на рамото му.

— Нищо. Върви при хомосимулатора и мини на контрол. Веднага започваме...

Тя отиде до автомедта. „... А после ще отлети на Марс — помисли той. — Ще получавам видеопожелания за Нова година, видеочеститки от червената марсианска пустиня, когато при нас ще бъде зима и ще пада сняг. А после вече нищо няма да получавам, защото пожелания не се изпращат вечно... И при хомосимулатора ще седне някой друг младеж или момиче и при операциите ще ми отговаря «има контрол»...“

— Има контрол — каза Ин над командните пултове.

Фар автоматично засили увеличението и отново видя разкъсаната тук-там кожа на черепа на момчето. После натисна съответните включватели на автомеда и вече нямаше нито кожа, нито череп, само на екрана пулсираше мрежата от вени и артерии на седефеносивия мозък.

Изключи автопултомата и мислеше вече само за сивите тъкани на екрана, размествани от електрода, който търсеше центъра. Когато беше сигурен, че е намерил зрителния център, затвори веригата, свързваща неговия мозък с онзи... Подсъзнателно очакваше болка, но не усети нищо.

— ... трепнаха... мускулите трепнаха — каза Ин, но през цялото време гледаше към Фар.

„Значи, улучих. Неговият център реагира и мускулите му трепнаха... — помисли Фар — сега малка поправка...“

Премести електрода с част от милиметъра.

— По-добре... сега е по-добре. — Ин стана и се приближи към Фар. — Ти как...

— Връщай се при пултовете! — я сряза Фар.

Да, мускулите се движеха, забележимо увеличавайки обема на белите дробове на момчето. Сега чакаше възбужданият център да поеме ритъма...

— Виж в екрана разпределението на напрежението в клетките на центъра.

— Имаше някакви проблясъци... чакай — Ин се наведе над екрана, — там има някакво протичане на напрежение...

Фар изключи веригата и импулсите от неговия мозък вече не протичаха по проводниците. И все пак там, на екрана, се виждаше неравномерно, разлюляно пулсиране.

— Той диша — каза Фар.

— Диша, наистина диша... — повтори Ин, която се беше вторачила в екрана така, сякаш за първи път виждаше подобно нещо... — Той ще живее, Фар.

— Поздравления! Успя — каза Рон. — Дай сега новите му параметри на хомосимулатора, а ти се връщай в кабината...

... И отново легеше в малката кабина на бялата маса, под огромната лампа, а когато излезе оттам, видя равномерния ритъм на

дишането в един от екраните на хомосимулатора и като че ли беше щастлив...

Погледна още веднъж към Ин и Рон, наведени над пултовете... и излезе от кабината. Закърпеният от автомеда череп го наболяваше, но той не му обръщаше внимание. Слезе по каменните стъпала на хелидрума. Дъждът беше спрял, по неравните плочи блестеше вода. Фар тръгна косо към цветния хеликоптер. „Това беше най-трудната операция на нашия екип — помисли той. — Жалко, че е последна...“ — Обърна се и тогава видя Ин. През сивата плоча на хелидрума, прескачайки локвите, тя тичаше към него.

НЕГОВОТО ПЪРВО ЛИЦЕ

Автоматите не оправдаха доверието. Когато се събуди от анабиозата, продължила десетки години, космолетът вече падаше в гравитационното поле на Регулус и нищо не можеше да го спре. Параболата на полета му улучваше звездата.

Катапултира в малката ракета, която използваха за изследване на непознати планети, но това щеше да бъде последното изследване, от което няма завръщане.

Слизаше за кацане на непознатата планета, неозначена на нито една космическа карта. Гледаше как тя расте и се издува в челния екран на ракетата, докато го изпълни с еднообразна мръснокафява повърхност, с рязко очертана линия на терминатора, отделяща дневното полукълбо от нощното. Приближаваше планетата откъм нощната страна и огромното бяло кълбо на Регулус, накъдрено от протуберанси, постепенно се скриваше зад нея, просветвайки през атмосферата ѝ. После червеникавият отблясък избледня и ракетата влезе в конуса на сянката.

Знаеше, че ще се приземи, ще извърши привичното измерване на налягането, състава на атмосферата, радиоактивността; ще събере всички данни, които — ако някога изобщо го намерят — ще влязат в звездните каталози анонимно, като едни от многото. Ще предаде тези данни на неизличимата памет на мнемотроните, ще включи призивния сигнал, който всеки десет секунди ще се излъчва от антените на неговата ракета дълги векове, цяла вечност, докато се разпаднат предавателните автомати, защото енергията на реактора няма да се свърши. После ще умре. Мислеше за това като за една от многото последици на своя полет, последица от факта, че е космонавт.

И именно тогава, сред трясъците и смущенията, дочу гласове, гласове на хора. Помисли, че е илюзия, халюцинация, която в такава ситуация е закономерност, но гласовете замлъкнаха.

— Внимание, Епси. Ракетата влезе в конуса на сянката. Виждаш ли я?

— Естествено. Държа я на третия ултрадет.

— Изчисли я по-добре. Не зная дали са пилотирали в такива условия.

— Всичко е наред, Тод. Влиза в елиптична орбита.

Повярва и разбра, че ще живее. Мълчеше. Не знаеше какво да каже. Космонавтът, истинският космонавт, никога не разчита на подобни случаи. Щастливи стечения на обстоятелствата има понякога на Земята; в Космоса — никога.

— Как е самочувствието? Можем ли да помогнем с нещо? Сега се обръщаха непосредствено към него и той изведнъж разбра, че целият им разговор няма нищо общо с установените от инструкциите разговори между пилотите и космодрума. Но отговори, както винаги. Иначе не можеше.

— Тук Ларкс. Всичко е наред. Включвам спирачните двигатели и слизам по спирала. Как ме чувате? Приемам.

— Чуваме те отлично. Няма защо да се вълнуваш.

Хоризонтът се проясни. Ракетата излизаше от конуса на сянката. Чакаше сигнал за включване на двигателите, но те мълчаха.

— Излизам от сянката — каза най-последно. — Дайте сигнал за спиране. Приемам.

— Не разбирам. Защо той не включва спирачките? — запита един от тях.

— Чака някакъв сигнал.

— А може би не ни чува?

Ларкс помисли, че се подиграват с него — космогатора, опропастил своя космолет, който сега навярно се изпаряваше в атомния жар на Регулус, — и търсеше спасение на тяхната мръсночервена планета.

Обади се чак тогава, когато беше сигурен, че гласът му е спокоен — равен глас на пилот, призоваващ станцията за насочване.

— Тук Ларкс. Чувам ви добре. Дайте сигнал. Приемам.

— Какъв сигнал?

— Повтарям: дайте сигнал за спиране. Приемам.

— Не разбирам. Просто вземи и включи спирачните двигатели.

— Кога?

— Когато искаш.

Нищо не разбираше. Замълча за момент, а после плю на инструкцията и им каза какво мисли за тях.

— ... Та няма да кацна слепешката на тая ваша планета. Без насочване няма да намеря космодрума — завърши той.

— Но нали ще хванем твоята ракета с буметона, защо се безпокоиш? — удиви се Тод.

— С какво?

— С буметона. Не знаеш ли какво е това буметон? Как да му обясним, Епси?

— Това е нещо като подвижен космодрум за приемане на ракети от долните слоеве на атмосферата — каза Епси.

— Добре де, а как ще ме намери този... буметон?

— За това не се безпокой. Гарантираме, че ще те намери. Принципът на намиране на ракетата е доста по-сложен в сравнение с нивото на знание на твоето време...

— Моето време?

— Е, да. Не смяташ сигурно, че развитието на човечеството е спряло след твоето отлитане.

— Техниката сигурно е отишла напред.

— Затова влизай в атмосферата и не мисли за останалото.

Ларкс натисна кормилния лост. Тежестта веднага го притисна в креслото, което автоматично прие формата на тялото му. Хоризонтът на планетата, който сега изглеждаше като белезникава, забележимо извита дъга, където звездите чезнеха, се премести, изчезна от челния екран и се появи на екрана, поставен над главата на Ларкс. Ракетата се прицелваше в диска на планетата. После чу свистене, високо вибриращо свистене и видя прозрачен синкав пламък да пълзи от носа надолу по бронята. Изображението на планетата върху екраните затрептя, потъмня и се размаза в сиво петно. Ракетата влезе в горните слоеве на атмосферата.

Слушаше отчетливото цъкане на високомера, който отмерваше километрите от повърхността на планетата. Наблюдаваше стрелката му, падаща бавно към нулата. „А ако не успеят?“ — помисли той.

— Тук Ларкс, остават още петдесет километра до повърхността — каза накрая.

— Знаем — отговориха веднага.

— Не виждам този ваш... космодрум.

— Вече си на него.

— Не се шегувай, остават още тридесет километра...

— Епси, чуваш ли? Той не ми вярва.

— Не изисквай от него прекалено много, Тод.

— Не се шегувайте, моля ви... още малко и ще се ударя в скалите...

— Ти си над океана.

— Все едно... тогава в океана...

— Той е нетърпелив, Епси.

— Това е присъщо на хората от неговото време. Току-що го узнах от мнемотрона... Е добре, свий полето вече, Тод.

И изведнъж цъкането на високомера спря. Стрелката се поколеба за миг, после падна на нула. Ларкс не усети нищо, никакво натоварване, което обикновено съпътствува кацането.

— Какво стана? — запита той. — Високомерът показва нула.

— Всичко е наред. Кацна.

— Но как, нямаше спиране, натоварване...

— Кацна на буметона — отговори Епси, сякаш това обясняваше всичко.

„Подиграват се с мен“ — помисли той със злост — сякаш му бяха дръпнали стола при сядане в гравитационната камера.

— И какво, космос да ви вземе, да правя сега? — запита.

— Отвори люка и излез.

— В океана?

— Ти си в буметона.

— Чуйте, хора, разберете. Този ваш буметон или нещо такова... не ги познавам. Аз съм недоразвит, изостанал в развитието си космонавт, лежал дълги години в металната кутия, докато вие сте усвоявали тази планета. Разберете това.

И тогава Ларкс чу глъчка от много гласове. Някой го викаше по име, някакъв бас разсъждаваше за неговия космолет. Пригласяше му хор от пискливи и боботещи гласове... Изведнъж всичко стихна.

— Отваряй люка — чу той. Беше гласът на Тод.

— Какво... какво беше това? — запита.

— Нищо особено. Искаха да те чуят и насила се набутах в канала.

— Кой?

— Е, останалите... Не е важно. Отвори най-последно този люк. Не разбирам какво чакаш.

— Жал му е да напусне ракетата. Стремеж към притежание, било е присъщо за тях... така мнемотроните...

— Не у тях, то е било по-рано, Тод.

Ларкс закопча шлема на скафандъра и опря длан върху лоста на шлюза. Поколеба се, но само за миг. „В края на краищата не рискувам нищо“ — помисли и натисна лоста. Шлюзът се отвори безшумно. Не чу даже свистенето на въздуха при изравняването на налягането. Погледна през отворения люк, но навън тъмнината беше по-голяма, отколкото познатата му извечна тъмнина на Космоса.

— Слушайте, къде съм? Чувате ли ме? Къде съм? — все по-силно закрещя той.

— В буме... — започна Тод, но Епси го прекъсна.

— Ти си на космодрума.

— Тук с тъмно. Няма нищо.

— Пригответе ли осветлението, Тод?

— Забравих.

— Няма как, ще осветим стените. Няма да бъдеш похвален за това.

— Четох инструкцията за обслужването, но там няма нищо за осветление.

— Някога това се е разбирало от само себе си — каза Епси. Ларкс не разбра. Помисли, че анабиозата, в която прекара на борда на космолета, е оставила в тъканите на мозъка му някакви следи. Искаше да им го каже, но внезапно забеляза, че навън се вдига виолетова заря, че всичко извън шлюза става светлина. Ракетата стоеше на нещо светещо и от всички страни беше окръжена от мека виолетова светлина.

— Сега е светло, нали, Ларкс?

Не отговори веднага, но Епси чакаше.

— Да, вече е светло — каза той.

— Харесва ли ти този цвят?

— Щом на вас ви харесва...

— Хм... не е съвсем тъй, но както и да е. Излез от ракетата.

Той излезе, спусна се по скобите на люка и се озова върху еластична, огъваща се повърхност. „Прилича на мокра ливада“ —

помисли и неочаквано осъзна, че за пръв път на тази планета помисля за Земята.

— Излязох — каза решително, — това, на което стоя, се огъва. Ще удържи ли тежестта ми?

— Няма страшно. Стоиш върху силово поле.

— Какво?

— На силово поле. То е еластично, но по-здроо от всеки материал, който знаеш от Земята.

— Кога ще дойдете да ме вземете?

— Ще те вземем, но при тебе няма да дойде никой.

— Не разбирам... защо?

— Да кажем, че такива са обичаите ни.

— Странно. Много се е изменило от моето отлитане.

— Рано е още да съдиш за това. А сега можеш да свалиш шлема. За теб приготвихме земна атмосфера.

— Как така за мен?

— Така, просто я синтезирахме според най-добрите земни образци. Специално за теб.

— А вие?

— На нас не ни трябва — каза Епси и млъкна.

— Не ви трябва ли?

— Той не разбира, Епси — намеси се Тод.

— Не може да разбере.

Ларкс не се замисли над това, което каза Епси. „Тук всичко изглежда нереално — помисли той. — Във всеки случай е твърде сложно, за да го схвана веднага. В тяхното държане има нещо чуждо.“

Свали шлема и усети мирис на борова гора. В този мирис имаше още нещо. Отначало не можеше да разбере откъде го знае, но накрая разбра, че така ухае въздухът над планински поток, който се разбива по обраслите с мъх скали. Направи няколко дълбоки вдишвания. Изглежда, Тод го чу.

— Добра работа, а?

— Предпочитам въздух без миризми — каза Ларкс. — Този въздух оставихме на Земята. Не е за космонавти. Ако се върна на Земята, ще го дишам, а ако не се върна... предпочитам без мирис.

— Както и да е — каза Епси. — Пренасяме те в твоята кабина. — И тогава Ларкс видя как ракетата се обвива с виолетова мъгла, как

контурите се разливат и изчезват. Когато виолетовото сияние изчезна, видя, че се намира в кабината на космолета.

— Но... Това е кабината на моя космолет. Съвсем точно моята кабина. Дори в автолектора виждам сведенията на Регулус, които прослушвах... тогава... преди да го напусна.

— Всичко си е на мястото — каза Епси.

— Но моят космолет изгоря, изгоря в атомния огън на Регулус. Не можах да изменя траекторията на полета му и го напуснах... Чуваш ли, Епси, той изгоря... Как мога да бъда вътре в космолет, който не съществува...

— Това е само копие, ограничено до няколко помещения. В известен смисъл ние бяхме вътре в него, преди да изгори, и получихме информация, необходима за неговото пресъздаване. Нали някъде трябва да живееш... тук, на тази планета. Това беше най-простото и удобно решение. Разбира се, и сами можехме да измислим нещо, но сигурно щяхме да направим сума грешки. Не сме познавачи на твоето време.

— Значи, това не е космолетът?

— Не. Погледни екраните. Те са сиви, звезди не се виждат.

— Наистина, звезди няма.

— Естествено, можехме да възстановим твоя космолет с всички подробности, да имитираме шума на двигателите и движението на звездите по екраните, но не е там работата. Твоят полет свърши, твоят космолет не съществува. Ти си на планетата, която кръжи около Регулус, а това е изкуствена среда, твоя среда, в която ще ти бъде най-лесно да свикнеш с условията на новата човешка цивилизация, на реалната цивилизация.

— Мислиш ли, че той разбира нещо, Епси? — запита Тод.

Епси не отговори. Ларкс наистина не разбираше, но в този момент не би го признал за нищо на света. Гледаше познатите уреди, леглото, което още пазеше формата на тялото му, малката видеограма, където беше изобразен как излиза от люка на ракетата — беше я правил, когато се върна от първия си полет около Луната. Всичко си беше, както в онзи космолет.

Известно време стоя неподвижно, после влезе в командната кабина. Пултът за управление, възпроизведен с всички подробности, беше тъмен и мъртъв. Не гореше дори контролната лампичка на

реактора, която светеше винаги от момента на излитането на космолета, по време на всичките му пътешествия, чак до мига, когато неговият корпус, понесен към диска на тукашното слънце, се беше изпарил в пламтящите газове. Погледна екраните. Бяха матовосиви всичките. Мина покрай тях, приближи до вратата, отвеждаща към главния шлюз, искаше да я отвори, но тя не се поддаваше.

— Там вече няма нищо — каза Епси. — Не възпроизведохме останалите сектори на космолета.

— Да... всичко това сте направили без грешка... идеално. Колко информация е трябвало да предадете от космолета, за да го направите. — Ларкс застана пред вратите, гледайки блестящата им сива повърхност.

— Уверявам те, това е напълно в границите на нашите възможности.

Ларкс постоя още малко, после бавно, без да се обръща и без да променя гласа си, попита:

— Кажи, Епси, кои сте вие в действителност?

— Хора.

— Хора? Но невъзможно е за тези години, когато бях в анабиоза, да отидете толкова напред. Не са толкова много.

— Това не е важно, Ларкс.

— Не вярвам. Не вярвам. Чуваш ли?! Не сте хора. Заблуждавате ме...

— Тогава какво сме според теб?

— Жители на тази проклетата кафява планета. Усетих ви, чуваш ли?! Усетих ви! — крещеше и чуваше ехото на собствения си глас под купола на кабината.

— Трябваше да го предвидиш, Епси — каза Тод. Епси замълча.

— Не си прав, Ларкс — каза той накрая. — Ще се опитам да те убедя.

— Думите не са достатъчни.

— Ти си твърде самоуверен, Ларкс, типичен представител на своята раса. Нима смяташ, че чуждата цивилизация щеше да те убеждава в каквото и да е?

— Не зная. Зависи за какво ще им трябвам.

— Логично — каза Тод.

— Може би — съгласи се Епси. — Ще опитам да го убедя иначе.

— Почакай, сам ще се убеди. Сега е под влияние на силно чувство и трудно съобразява.

— Въпреки това ще опитам. Защо смяташ, че срещата с чужда цивилизация на тази планета е по-вероятна от срещата с хора?

— Вашата техника не е човешка техника...

— Отговори на въпроса.

— Добре. Смятам, че срещата с хора е по-правдоподобна, но среща с хора, а не с... гласове.

— Как да го разбирам?

— Нормално. Ако бяхте хора, щеше да ме посрещне нормален космонавт в скафандър, щеше да ме отведе с нормална малка ракета до базата, до истинска база — бял купол, пресован между скалите.

— Буметонът опростява всичко това — каза Тод.

— Но това не е кацане. Това е нищо... За вас космонавтът е белтъчна пратка.

— Преувеличаваш.

— Ни най-малко.

— А базата... Защо ти е база? — намеси се Епси. — Нали това, което ти приготвихме, е по-удобно. Познаваш там всяко кътче.

— Но това е клетка... клетка, разбирате ли?

— А какво беше твоят звездолет в пространството?

— Не беше клетка. Можех да го управлявам... можех най-накрая да изляза от него, да катапултирам в Космоса...

— Ако това те вълнува, ще го уредим. Ще можеш да се разхождаш в скафандър по планетата... ще имаш ракета за разузнавателни полети... Искаш ли?

Ларкс не отговори. Наблюдаваше матовите екрани на командната кабина, а по-точно на нейното копие, после запита:

— Кажете, какво всъщност искате да правите с мен?

— Ти можеш да правиш всичко, каквото искаш — естествено, в определени разумни граници.

— За какво ви трябвавам?

— Не разбирам...

— Е, на вас, на чуждите същества с друга структура...

— Уви, той не вярва, че сме хора, Тод — каза Епси.

— И не зная дали ще го убедиш. Изглежда, е невъзможно.

— Няма нищо по-просто. Елате при мен. Чувате ли?

— Ще ни видиш на екрана — първи се отзова Епси. — Това съм аз, Епси.

Големият челен екран светна и в него Ларкс видя висок мъж в дреха със странно преливащи цветове, който се разхождаше бавно покрай шпалир от палми. В далечината, зад жълт плаж, се пенеше море.

— Но това е Земята.

— Да, Земята.

— Разбирам. Видях те там, на Земята, а сега ще дойдеш тук, в кабината, ще видя лицето ти и ще знам, че си човек, защото беше на Земята... Така ли е?

— Не съвсем. Няма да дойда при теб в кабината нито сега, нито утре, никога. Никой няма да дойде при теб.

— Защо?

— Допускам, че няма да ми повярваш. Не съществува нещо такова, което би могло да дойде при теб.

— Не... не разбирам... нищо не разбирам... Аз... май вече не мисля логично като човек... Тази анабиоза... Нищо не разбирам.

— Успокой се. Ще опитам да ти обясня...

— Момент — прекъсна Тод. — Той трябва да види на екрана и мен.

— В момента това не е необходимо. — Епси не го остави да довърши.

— За мен е важно, Епси. Той е човек. Бих искал някой да каже, че ме е виждал.

— Можеш да се оглеждаш с помощта на транзинформаторите.

— Не е същото, Епси.

— Предай се на психоанализаторите. Те ще те убедят, че действително съществуващ...

— Не се съмнявам, само че...

— Не прекъсвай. Сега се занимаваме с Ларкс.

— Защо той иска да видя телевизиограма именно с него? — запита Ларкс.

— Не е важно. Искаше да знаеш...

— Да. Искам да знам.

Ларкс отиде до командния пункт и седна в креслото на космогатора. Гледаше екрана. Палмите свършиха и морето идваше все

по-близо. Мъжът вървеше направо към вълните. В краката му тичаше нещо, което Ларкс взе отначало за куче, но когато се вгледа, разбра, че е автомат, какъвто никога не беше виждал.

— И така, Ларкс, горе-долу сто и двадесет години след твоето отлитане — проверихме това — човечеството технически осъществява пренасянето във времето...

— В какво?

— Във времето, очевидно в миналото. Можеш да се пренесеш във вчерашния ден, месец, сто, хиляда години назад.

— Значи, това е вече възможно?

— В твоето време малцина са вярвали в това. Но след двеста години започват пътешествията във времето. По-лошо било обаче с пространството. Скоростта на светлината ограничава възможностите на човека за придвижване с помощта на космолетите. Освен това космонавтът не може по сто години да стои в анабиоза. Така че начинът на пътуване, който ти използваш, нямал големи перспективи. Както си спомняш, имало е даже теории, пресмятащи числото на звездите, които човек може да изследва в зависимост от максималната продължителност на анабиозата...

— Да, естествено...

— И това е било преодоляно. Човечеството се научи да изпраща огромно количество информация със скоростта на светлината във вид на сноп електромагнитни вълни.

— И какво?

— По такъв начин стана възможно изпращането на цялата информация, която съдържа индивидуалността на човека.

— Какво... индивидуалността?

— Това е технически трудно, но възможно. Там, на Земята, от мозъка на човека се извлича информация и се излъчва като сноп електромагнитни вълни в Космоса.

— И тогава човек престава ли да съществува? — запита Ларкс.

Епси не отговори. Ларкс гледаше, без да мисли в екрана, където човекът достигна твърдата, намокрена от пяната на вълните ивица пясък, отпечатвайки в нея следите на стъпалата си.

— Не... — Епси говореше сякаш с усилие — не престава да съществува. Пътешествува из Космоса като неизменен сноп вълни. В това състояние за него времето не съществува.

— Не съществува, докато вълната достигне до трансформатория — добави Тод.

— До какво?

— До преобразувателната станция. Ти си на една от тези станции.

— Тук са събрани прибори, чрез които информацията може да се преобразува. Те я групират, запомнят... и човек започва да мисли. Неговата индивидуалност се съхранява в трансформатория толкова, колкото е необходимо.

— Значи, вие... вие сте индивидуалности...

— Не, Ларкс — Епси каза това твърдо, — ние сме хора, хора — разбираш ли? А дали нашето съзнание се съдържа в белтък или в импулсите на кристална решетка — това не е съществено.

— Но вас ви няма.

— И какво от това? Виждаме чрез рецепторите на автоматите, управляваме автоматите, те изпълняват всяка наша заповед, можем да изучаваме планетите, да откриваме нови слънца, да достигнем до най-далечните мъглявини...

— Не, това е твърде неправдоподобно. Не ви вярвам. Впрочем, дори да е истина — Ларкс се поколеба за момент, какво от това?...

— После се връщаме на Земята — веднага отвърна Епси. — Връщаме се на Земята и нашата личност е модифицирана от информацията, получена в Космоса, помним всичко, което сме видели... помним резултатите от изследванията...

— Още не си му казал главното, не си казал за съгласуването на времето.

— Сега ще му кажа. Виждаш ли, Ларкс, такова изучаване на Космоса нямаше да бъде нищо, ако се връщахме на Земята след десетки или стотици години, в друго, неразбираемо за нас време, каквото е за теб времето на нашата цивилизация.

— А нима има друг изход?

— Временно преместване в миналото.

— Не разбирам.

— Най-напред изпращаме трансформаторни на всички планети около слънчевата система. Изпращаме ги с помощта на обикновени космолети, като предварително ги връщаме във времето с хиляди години, така че тези станции пресичат Космоса преди нашето раждане,

цели векове по-рано, и после ни чакат на избраните планети. Едва тогава пътуваме. Ако разстоянието до някоя звезда е например десет светлинни години, връщаме се във времето с двадесет години, излъчваме се като сноп лъчи към тази звезда, пристигаме там след десет години, провеждаме изследване, после десет години за връщане — и се връщаме точно в нашето време...

— По този начин могат да се изучават и най-далечните галактики. Но аз зная, че това не е истина... Няма да ме измамите.

— Такова прехвърляне е възможно, ако по пътя се използват ретранслаторни трансформаторни, защото вълната от личностна информация, въпреки всички смущения, трябва да попадне в трансформатория след тези десет години.

— И все пак...

— Ние се насочваме към звезди, отдалечени от Земята на стотици светлинни години. Тази трансформатория на Регулус е за нас само станция за прехвърляне. Никой от нас не се връща още на Земята. Ще се появим тук в обратен път след сто, а може и повече години.

Ларкс вдигна глава и отново видя екрана. Там в зелен саркофаг лежеше човекът, който преди малко беше вървял към морето. Очите му бяха затворени, а над него, леко вибрирайки, се свеждаха странни устройства. Зад тях горяха розови отблясъци, които от време на време добиваха яркочервен оттенък. Ларкс забеляза, че тези изменения са ритмични.

— Екрана ли гледаш? — запита Епси.

— Да, там има тяло в саркофаг, а над него — автомати...

— Това е моето тяло в анабиоза. Ти виждаш подготовката за емисия на личността в Космоса. Това са несъществени подробности — добави Епси и екранът посивя.

Ларкс стана и започна да се разхожда напред-назад покрай екраните. Внезапно чу гласове:

— Виж истински човек, тук, на Регулус.

— Ами, още един фантом, създаден в трансформатория... Не вярвайте. Това е фантом! Приборите ни лъжат. — Гласът беше остър, пронизителен.

— Човек, истински човек — продължаваше първият глас.

— Движи се, ходи. Може да си мръдне ръката, вместо да ръководи автомата.

— Вижте, по този начин също може да се преодолява Космоса.
Изведнъж гласовете млъкнаха.

— Искаха да те видят — каза Тод. — Те виждат или видеотрония, или автомати. За тях ти си атракция.

— А кои... те кои са?

— Личности, изследващи Космоса.

И тогава Ларкс неочаквано се стегна.

— Стига... стига с това — прошепна той. — Няма да ме измамите. Започвам да разбирам това представление. — Дръпна се назад, докато плещите му опряха в екраните. — Разбирам... държите ме в клетка и изучавате... изучавате човека. Имате видеограми от Земята, а сега искате да знаете нещо за нейните жители. Представяте си ги така, както онзи мъж от екрана... Истински човек и неистински подробности...

— Но защо, с каква цел да го правим? — прекъсна го Епси.

— Защото ви харесва Земята... нейната зеленина, небето, морето... Не, няма да стане. Нищо няма да научите от мен. Няма да ви улесня при завладяването на тази планета... Никога...

— За какво говори той, Епси? — Гласът на Тод достигаше до Ларкс някак деформиран.

— Няма да ме измамите... вие, космични твари.

— Той бълнува, Епси. Трябва да действваме.

— Тези гласове... тези басни за пътуване във времето и пространството. Ще загина, знам, ще загина, но знайте и вие, няма да ви падне тази планета.

— Ама, Ларкс... — Епси безуспешно се мъчеше да го прекъсне.

— Няма да ви падне. Въпреки цялата ви техника, вашите силови полета, вашите буметони... Не знаете още какво представлява човекът!

— Ние сме хора! — Епси извика това с някакво отчаяние.

— Не лъжи. Покажи си лицето.

След това по-тихо и несигурно каза:

— Или пък... ела тук.

— Знаеш, че не можем.

— Не можете? Вие, които копирате космолети, можете да копирате и човек. Елате тук като копия. Или тъкмо аз трябва да бъда този образец, матрица за размножение, и сега...

— Какво ти хрумна отново?

— Просто минавам тестови изследвания. А после ще копирате стотици, хиляди такива като мен... и ще ги пращате на Земята.

Ларкс замлъкна. Епси почака малко, сякаш очакваше, че Ларкс ще каже още нещо, но той мълчеше.

— Включи биотроните, Тод — каза той накрая.

Ларкс чу висок, тънък звук и му се стори, че го издават стените на копието-космолет. Искаше да каже още нещо, но не успя.

— Този архивен космонавт е вече изключен — каза Тод. — Отлично копие, единствено по рода си. Само трябва малко да се преустрои...

— Не, Тод. Това не бива да правим. Това е човек, истински, пълноценен човек, идеално пресъздаден по оригинала, който изгоря в атмосферата... Не трябва да правим това, нали ние също сме хора.

Събуди се и усети главата си празна. После си спомни всичко. И тогава чу глас:

— При теб ще дойде човек. — Говореше Тод.

— Тук, в космолета?

— Не, отвори вратата към шахтата.

— Но там няма нищо.

— Направи го все пак.

Ларкс се приближи до вратата и я натисна. Тя се отвори леко. Облъкна го виолетова мъгла. За миг всичко изчезна, после сивото поле, затварящо коридора, се разкри и Ларкс излезе на неголяма правоъгълна платформа, окачена сред спиралите на чудата конструкция. Усещаше как платформата се огъва леко под неговата тежест, но едва след време разбра, че стои на силово поле. Наоколо, в огромен сводест хангар, чийто купол можеше само да си представя някъде там, където спиралите изчезваха в мрака, не забеляза нищо, което да наруши монотонността на спиралните конструкции. Отдолу се процеждаше синкава светлина и когато погледна от края на платформата, видя основите на спиралите, потънали в тази синкава мъгла. Постоя така неподвижно, после поиска да се върне в коридора, по който дойде. В този момент една от най-близките спирали започна да трепти, образувайки блестящ цилиндър, чу тих шум, почти на границата на възприятието, спиралата се пукна и до платформата му се

появи ракета. Не приличаше на ракетите, които познаваше от Земята, но разбра, че е ракета: нейните удължени форми показваха, че е предназначена за полети в атмосферата на планети. Входът беше отворен. Поиска да премине шлюза, но усети на рамото си нечия длан.

— Аз ще вляза пръв — каза застаналият зад него мъж, — креслото на пилота е отпред, а пилотът съм аз. Там вътре е тясно и е трудно промъкването между приборите — обясни той.

После Ларкс вече виждаше само раменете му, широки рамене на космонавт в блестящ скафандър, който потъваше в отвора на входа. Влезе след него и зае свободното кресло малко зад пилота. Онзи вече седеше и над раменете му Ларкс разглеждаше немногобройните странни, чужди, светещи със зеленикава светлина скали на приборите, разхвърляни по тъмния правоъгълник на командния пулт. Но пилотът беше човек, истински човек. „А може би само умела имитация“ — помисли Ларкс.

— Стартираме към Таранта — каза пилотът.

— Втората планета на системата?

— Да.

— Дълго ли ще летим? Не е много удобно в тази кабина — добави Ларкс, за да оправдае донякъде своето любопитство.

— Брой се само полетът в атмосферата. През Космоса минаваме на свръхскорост. Времето почти спира и докато разбереш, ще стигнем планетата.

— Релативистично забавяне на времето?

— Да. При това ускоряваме и спираме ракетата с гравитационно поле. Затова няма да усетиш никакви ускорения.

— В гравитационното поле всички тела падаха еднакво.

— А, именно. Този закон е открит на Земята в твоята епоха.

— Няколко века по-рано.

— Сега, когато умеем да се пренасяме във времето с по няколко века напред и назад, това няма значение...

— Мислиш ли?

— Естествено, Ларкс. Аз съм се родил няколкостотин години след теб — и какво от това?

— И двамата летим на една и съща неудобна ракетка. Повярва ли най-накрая, че наистина съществуваме?

— Все пак сте други вие... хората от бъдещето. Може би така трябва да ви наричам.

— Не знам... може би. Нашият свят е различен от вашия.

— Силови полета, пренасяне във времето, трансмисия на психиката...

— Не само това...

— Какво още?

— Не е важно. Излизаме от свръхскоростта. Пред нас е Таранта.

Ларкс погледна в екрана и видя там зеленикавия диск на планетата, който нарастваше пред очите му. В предишните си полети беше виждал много и различни планети, чиито дискове се бяха увеличавали бавно, изпълвайки челните екрани на звездолетите, но такова забележимо нарастване на диаметъра не беше виждал. Изведнъж осъзна с каква огромна скорост се движи тяхната ракета.

— Всъщност защо отиваме там? — запита той.

— Не ти ли казаха?

— Не. Дори не попитаха дали искам да летя.

— Автоматите са открили там нещо интересно.

— Какво?

— Трудно е да се каже. Съобщенията им са неясни.

— Неясни... Съобщенията на вашите автомати? Но те май не са способни да дават неясни съобщения.

— Затова е така странно.

— И затова летим?

— Да. От много години за първи път на планетата отиват хора.

— За неинтересна планета ли смятате Таранта?

— Напротив. Нашите автомати я изучават старателно. Просто сега не е прието да се изпращат хора за изследване на познати планети с кацане, разходки в скафандри по повърхността и всичко онова, което — както съм чувал — е било най-голямата атракция за древните космонавти... По този начин човек открива само новите планети.

— За атракцията е малко пресилено — каза Ларкс и си спомни как някога, като млад пилот, потъваше бавно в блатата на цивилизоващата се Венера, как калта заливаше шлема на скафандъра му и по него пълзяха паякоподобни насекоми със сложни латински названия.

— Обикновено автоматите се управляват от кораба, който кръжи по затворена орбита около изследвана планета — каза пилотът.

— И все пак те изпратиха.

— И теб също. Толкова по-зле за нас.

— Отначало мислех, че искат да ми намерят някакво занимание... и ми измислиха този полет до Таранта. Полет с истински човек, защото ти си истински...

— Щяха да ти намерят друго занимание или още по-просто — щяха да те вкарат в анабиоза. Такъв полет изисква от тях доста внимание.

— Тогава защо ме взеха? Не познавам нито вашите автомати, нито методите на изследване...

— Затова съм тук — каза пилотът.

— Тогава защо...

— Защото трябва да летят двама души. Така е най-добре.

— Но това не обяснява защо полетях именно аз.

— Просто ти беше готов. Беше единственият готов човек.

— Не разбирам. — Ларкс се наведе, за да види лицето на пилота, но то беше безизразно. Пилотът гледаше в екрана. — Не разбирам — повтори той.

— Няма нищо. Предупредиха ме.

— За какво?

— Че няма да разбираш. Това не пречи.

— За какво не пречи?

— За изследването на Таранта. Те са прави — добави като обяснение, — те винаги са прави, това сигурно не ти е нужно за изследването.

— Но аз искам да знам... просто да знам.

— Защо? Щом не ти е необходимо.

— Как така? Искам да знам — това е нормално. Не искам да действам сякво, без да разбирам какво правя. Не съм автомат.

— Не разбирам напълно какво искаш... Ти си човек, но какво от това?...

Ларкс помисли, че пилотът му се подиграва, и млъкна. Сви се по-дълбоко в креслото и зачака. Пилотът натисна клавиш на командния пулт и дискът на планетата на екрана престана да расте. Затова пък бавно започна да се върти. Разбра, че създаденото от двигателя

гравитационно поле, стотици хиляди пъти по-силно от земното, само за миг е спряло движението на ракетата към планетата. Разбираше, но не можеше да повярва.

— Какво е разстоянието до планетата? — запита той.

— Влизаме в атмосферата — каза пилотът. — Трябва приблизително да намеря мястото. Можем да имаме неприятности.

— Не знаеш ли координатите?

— Не съвсем точно. Автоматите, които се върнаха, не бяха съвсем в ред.

— Не работеха ли?

— По-лошо. Работеха зле. Паметта им беше повредена, частично изтрита...

— От какво?

— Тъкмо това трябва да изясним.

— И как ще намерим мястото?

— Имаме приблизителни координати... а освен това може би някой от автоматите още работи.

— Те там ли останаха?

— Почти всички.

— И трябва ли да ги вземем?

— Защо? Този кибернетичен боклук!? Да си стои там. Ще проверим какво е станало всъщност.

Зеленината на планетата изчезна от екрана, влязоха в атмосферата, пронизвайки тънкия слой бели облаци. Облаците се разпръсваха на стотици метри пред тях и Ларкс знаеше, че силовото поле ги разпръсква, създавайки тунел, в който ракетата пада. На края забеляза повърхността на планетата. И пилотът я видя. Натисна някакъв лост и ракетата увисна неподвижно.

— Атмосферата е над нас. Край на полета — каза той.

— Защо не падаме?

— Уравновесихме гравитацията на планетата. Нашият двигател работи. Погледни облациите. Заобикалят ни дъговидно от двете страни и отново се събират.

— А тази сива повърхност под нас равнина ли е?

— Океан.

— И ще кацаме в него?

— Не. Трябва да открием там обекта.

— Сигурно не е трудно. Ако знаем координатите...

— Обектът се мести.

— Как така се мести?

— Това не е единствената странна черта на този обект — каза пилотът. Той се завъртя заедно с креслото и тогава малкият, до този момент сив екран, разположен на нивото на главата му, пламна в синкава светлина. В края му проблясваше и гаснеше светла точка.

— Виж, някакъв автомат ни вика — каза пилотът.

Ракетата се залюля в силовото поле на собствения си двигател, после започна да се спуска. Пилотът я поведе над самата вода, така че Ларкс виждаше кафявите вълни, плискащи на няколко десетки метра под тях. После насочи ракетата така, че искрата застана в центъра на екрана. Ларкс не усети никакво ускорение, само гребените на вълните се размазаха в калнокафява плоскост.

— Ей сега ще видиш обекта — каза пилотът.

— Защо летим толкова ниско, над самата вода?

— За да долетим.

— Не разбирам...

— Една от разузнавателните ракети летеше по-високо и не долетя. Намерихме после останките ѝ в океана.

— Какво е станало с нея?

— Внезапно престана да подава сигнали. Вероятно е била взривена в атмосферата.

— И това... и на нас ли може да се случи?

— Може.

— И летим сами, само с една ракета?...

— Да не би да се страхуваш?

— Не. Само ми се струва, че напразно рискуваме толкова. Все пак рискуваме живота си.

— Но нали това няма значение.

— Така ли мислиш?

— Естествено. Ти, Ларкс, непрекъснато ме учудваш. Предупреждавах те, но не допусках, че ще бъде чак толкова... Вие, хората от онези епохи, се различавате съществено от нас.

Ларкс искаше да каже нещо, но в този момент видя остров. Подаваше се съвсем малко над океана. Очертанията му образуваха равномерен овал — Ларкс разбра, че точно това е техният обект.

— Его го. — Хвана пилота за рамото. — Изглежда като полупотопен кит.

— Това е изкуствено съоръжение. Зная го от информацията на автоматите. Затова е така правилен.

— Ще кацнем ли на него?

— Не, няма да повторим грешката на автоматите. Ще увиснем тук над водата и ще отидем там по силовото поле.

— По силовото поле?

— Така ще бъде по-безопасно.

Пилотът премести лоста и ракетата, плъзгайки се съвсем ниско над вълните, приближи острова. Няколкостотин метра кафява вода се плискаше между тях и острова.

— Включвам силовото поле — каза пилотът.

Повърхността на водата стана матова и застина, съединявайки с широка ивица ракетата и острова.

— Създаде ивица неподвижна вода, която вълните не заливат.

— Обикновено силово поле. Е, можем да се спускаме.

— Направо върху водата?

— Естествено.

Захлопнаха шлемовете на скафандрите и люкът се отвори със скърцане. Ларкс първи прескочи люка. Поколеба се за миг, после скочи направо върху водата. Тя се огъна леко като добре пружиниращ матрак.

— Действително стоя върху това.

— Силовото поле си е силово поле — потвърди пилотът. — А ти си ирационално бдителен. В края на краищата има ли разлика дали полето е създадено във вакуум, във въздух или във вода.

— Сигурно си прав.

— Съвсем сигурно. Това са най-обикновени архаични предразсъдъци.

— Добре де, да тръгваме — прекъсна го Ларкс.

Преминаха ивицата вода и стъпиха на острова.

Повърхността му беше тъмна и грапава като скала. Не се виждаха никакви спойки или шевове.

— Някаква странна скала.

— Прилича на тероник — съгласи се пилотът. — Впрочем не знам, автоматите не предадоха информация за взетите проби.

— Тероник? Какво е то?

— Не знаеш ли? Вещество, издържащо хиляди градуси и високо налягане.

— Откъде да знам? Нищо не знам. Не разбирам защо ме изпратиха тук. В сравнение с вас съм от далечното минало.

— Спокойно, Ларкс. Те знаят какво правят.

— Не съм убеден в това...

Пилотът не отговори. Той вървеше бавно към централната част на острова. Ларкс тръгна след него.

— В центъра на обекта — каза пилотът и изведнъж гласът му, пренасян от радиовълните в шлема на Ларкс, се превърна в боботене и писък.

— Какво стана?

Микрофонът в шлема бучеше и Ларкс не можеше да разбере какво говори пилотът. Именно тогава видя пламналия върху шлема червен индикатор за радиоактивност.

— Внимавай, радиоактивност! Дръпни се! — извика той и отскочи няколко крачки встрани. Пилотът се наведе над нещо, което изглеждаше като тъмно петно върху повърхността на острова. После се приближи към Ларкс.

— Това е автомат — каза пилотът. — Един от нашите автомати, разбит и пресован в повърхността на този остров. Гладко пресован...

— На Ларкс се стори, че зад стъклото на скафандъра видя нещо като усмивка на лицето на пилота. — А ти не обичаш радиацията, Ларкс?

— По-точно лъчевата болест. Преживях я някога, още на Земята.

— Е, да, в твоето време, когато сте планирали живота си за няколко десетки години, това е било важно.

— А сега?

— Сега?... Да вървим нататък, Ларкс. В центъра на обекта, както съобщиха автоматите, има шахта, по която може да се влезе вътре.

— Шахта? Значи, този остров е работа на разумни същества. Това не е никаква хипотеза, това е факт.

— Естествено. Нима мислиш, че в противен случай щяхме да бъдем тук?

— Но ти не ми каза това.

— Получих такива инструкции. Трябваше да ти го кажа едва на острова, което и правя.

— Те не ми вярват? Защо?

— Сигурно са имали някакви съображения. Виждаш ли, те подозират... Впрочем, ти сам ще видиш всичко, когато се спуснем там вътре. Ето шахтата.

— Да слезем? Без никаква осигуровка, без автомати?

— Присъствието на автоматите би било нецелесъобразно... може би даже опасно.

— Даже вашите автомати?

— Да. До такъв извод достигнаха системите на базата, които вземат решения.

— Интересно — каза Ларкс и реши, че повече нищо няма да пита.

— Слизам пръв — каза пилотът.

Той извади от чантата, увиснала на рамото му, навито не особено дебело въже.

— Искаш да закрепим въжето и да се спуснем по него вътре...

— Да.

— А други средства вашата техника няма ли?

— Трябва да прилагаме най-простите средства.

— Това също ли е едно от указанията на този ваш... съвет, който взема решения?

— На системите за решения, искаш да кажеш. Тези системи са автомати.

— И това е тяхно решение?

— Да. И ще спазваме техните указания, те решават много по-резултатно и по-оптимално от човешките колективи, изпълняващи тези функции по твое време. Те просто вземат решение само въз основа на реални предпоставки.

Докато говореше това, пилотът бавно се спускаше навътре в шахтата. Ларкс се наведе над отвора и тогава видя скоби.

— Виж, тук има скоби — каза той. — Можем да се спуснем в шахтата и без въже.

— Ние ще слезем по въже. Такава е инструкцията.

— Но...

— Не спори, Ларкс.

Ларкс вдигна рамене, хвана въжето и след миг вече стоеше на дъното на шахтата редом с пилота. Оттам се разклоняваха три

коридора — достатъчно високи, така че можеха да ходят, без да се навеждат.

— Зашеметяващи сензации тук няма — каза Ларкс, когато запалиха рефлекторите.

— Но пък има радиация.

Пилотът имаше право, Ларкс забеляза пламналото огънче на индикатора.

— Стените ли излъчват?

— Не, онези железарии — каза пилотът и освети купчина разкривен метал на няколко метра от входа на коридора. И тогава Ларкс видя ръкоподобния манипулатор на автомата. Бил е откъснат от корпуса със страхотен удар — металическата става беше сплескана като фолио.

— Това е автомат, един от вашите автомати — прошепна Ларкс.

— Слезли са на дъното на шахтата. По-далеч не са се промъкнали — каза пилотът и тогава Ларкс чу стъпки.

Това беше тежко шляпане. Носеше се от дълбочината на единия коридор.

— Там... там... виждаш ли...? — Ларкс освети движещата се маса в дъното на коридора. Онова се движеше бавно, докосвайки стените с нещо, което напомняше гъвкави, подвижни пипала.

— Нямаме дори дезинтегратори — каза пилотът, — не позволиха... защо не позволиха? — повтори той със злост.

— Да се връщаме горе...

— Няма да успеем. Автоматите са по-бързи и пак не са успели.

Те се притиснаха до стените на шахтата и зачакаха. Отначало от коридора се протегнаха пипала и докоснаха скафандрите им, после се подаде и корпусът. Два реда мощни манипулатори бяха прибрани до бронята. Потрепваха леко, удряха се в бронята и звънтяха.

— Това... това е защитен автомат. — Ларкс още по-силно се притисна към стената.

— Какво каза?

— Това е защитен автомат.

— Сигурен ли си?

— Моят космолет имаше подобни автомати... може би по-несвършени.

— За наше щастие — каза пилотът и с решително движение отстрани докосващите го пипала.

— Какво... какво правиш?

— Да вървим нататък.

— А това...? Този автомат?

— Виждаш, че нищо не ни направи. Автоматите, дори защитните, не дезинтегрират хора.

— Ти мислиш, че това е земен автомат?

— Не мисля. Имам доказателство. Докоснах го, а той не нападна.

Ларкс замълча, а после запита:

— Подозирахте ли, че е земен автомат?

— Не аз. Ръководните системи.

— И затова долетяхме тук. Ние — хората.

— Да. Само хора, без автомати. Автоматите щяха да бъдат атакувани, а в суматохата, случайно, разбира се, можеше да пострадаме и ние.

— Разбирам — каза Ларкс. — Но защо не ми каза нищо?

— Инструкция. Инструкция, която трябва да спазвам.

— Но защо?

— Ти позна този автомат.

— Аз?

— Разбира се. Аз никога не съм виждал такива автомати. Това са модели отпреди стотици години. Техните форми не помнят дори нашите мнемотрони.

— Значи, затова бях нужен аз, човекът отпреди векове?

— Браво, Ларкс. Ставаш все по-проницателен.

— Но поне можеше да ми кажеш...

— Не трябваше нищо да ти внушавам.

— Е, да... Човекът от старото време изпълни своята мисия. И сега вече ще ме изпратите на вторични суровини.

— Не говори глупости. Да разгледаме тази сонда.

— Сонда ли?

— Предполагам. По твое време човечеството е изпращало сонди до всички звезди около слънчевата система. Без хора, защото са се движели със свръхскорост. Тогава агрегатите за субсветлинна тяга са били още примитивни и никакъв човек не би издържал такива ускорения...

Отидоха до края на коридора, който завърши с шлюз.

— Виж, архаичен входен шлюз — каза пилотът. — Шлюзът се отвори, щом управляващите автомати усетиха тяхното присъствие. — По ваше време е било достатъчно да си човек, и всички шлюзове са се отваряли сами. Нашите автомати не биха се добрали дотук — каза пилотът. — Ако имахме само автомати, трябваше да разпорим наполовина този космолет, за да попаднем вътре.

— А сега?

— Какво сега?

— Не е ли достатъчно да бъдеш човек?

— Достатъчно е. Само че човекът има толкова форми, че автоматите невинаги го разпознават. По ваше време човекът е имал само една форма и тази форма е била единствена в целия Космос.

Ларкс погледна шкафовете със скафандри за безвъздушното пространство, разположени покрай стените, и окончателно се убеди, че е на земен кораб.

— Тук някъде трябва да има лифт, който свързва шлюза с командната кабина — каза той. — А, ето го...

— Когато се приближи, вратата се отвори автоматично. Влязоха вътре и лифтът с шум се спусна надолу.

Командната кабина беше неголяма, както във всички автоматични сонди, където човек стои само докато звездолетът пресече орбитата на Плутон и излезе от плоскостта на слънчевата система.

— Смяташ ли, че корабът е повреден? — запита пилотът.

— Не зная. Сега ще проверя. Ще поискам програмата на контрола на полета — каза Ларкс и натисна клавишите на командния пулт.

Затрептяха светлинки и в средата на пулта пламна голямо рубинено око, после матов глас каза:

— Разкъсване на бронята в района на шестнадесета и седемнадесета камера, повредена е автоматичната защита...

— Разбра ли нещо?

— Толкова, колкото и ти. Можем да слезем и да проверим, ако не си получил други нареждания от тези автомати за решения.

— Искаш да кажеш — системи. Не, вътре в кораба ни е предоставена пълна свобода на действие. Ако искаш, можем да се

връщаме. Ще долетим сигурно още веднъж със съответни автомати, ще обезвредим този автоматичен цербер... и ще вдигнем сондата горе. В пространството изследването на космолетите е по-лесно.

— Преди това, все едно, ще трябва да запушим тази дупка. Аз съм космонавт от старата школа и предпочитам да зная какво е станало с космолета, щом съм вече в него.

— Но все пак...

— Ти каза, че решението е наша работа. Тогава да вървим.

— Както искаш.

Спуснаха се с лифта до шестнадесетото ниво и по тесен извит коридор достигнаха до шлюзовете на отсека.

Лифтът с тихо скриптене се върна в командната кабина, както предвиждаше програмата.

— Вече сме на мястото. Предполагам, че до седемнадесето ниво няма отделен вход — каза Ларкс.

— Вероятно няма — съгласи се пилотът. — Защо автоматите не отварят шлюза?

— Забравяш, че там е повредена бронята. Тогава автоматите блокират шлюзовете.

— И какво ще правим?

— Ще го отворим ръчно.

— Може ли?

— Само откъм вътрешността на кораба.

— Много знаеш за тези космолети.

— Това ми е професията. Космонавт съм.

Ларкс дръпна лоста, скрит в нишата до вратата. Шлюзът се разтвори. Удари ги струя въздух, стремително изтичащ от затворените до този момент камери. Някъде в дълбочината чуха шум от нахлуваща вода.

— Пробойната е сигурно широка — каза пилотът. — Да затворим шлюза, че ще потопим целия кораб.

— Ларкс не отговори. Стоеше неподвижно, вслушвайки се в пукота на високоговорителя на своя скафандър.

— Слушай — каза той накрая, — там... там някой вика за помощ... сигнали за автоматично повикване на помощ... Чуваш ли?

— Само пукане.

— Слушай внимателно... сега чуваш ли?

- Измама. Да затворим шлюза, Ларкс.
- Не. Чувам го ясно. Кой може да бъде?
- Навярно автомат.
- Това е серия, запазена за човека сигурно и във вашето време.
- И какво искаш да направиш?
- Ще се спусна там.
- Защо? Нали корабът е долетял от Земята. Никой... никой не би преживял такъв полет без анабиоза... без нищо. Това сигурно е автомат.
- Аз все пак ще сляза.
- Остани.
- Не мога. Това е зов за помощ.
- Почакай. Разсъждаваш като древен човек. Аз ще ти обясня...
- После. Остани отвън и разблокирай шлюза, ако автоматите го затворят.
- Ама, Ларкс...

Ларкс не слушаше. Премина шлюза и като запали раменния рефлектор, побягна надолу по наклонения коридор. Усещаше насрещната въздушна струя и чуваше шума на водата, нахлуваща в кораба. Сигналите в шлема му боботеха по-гърмко. После коридорът свърши и той видя трюма. Водата беше само няколко метра по-ниско. По нейната повърхност, осветена от лъча на рефлектора, плаваха някакви бутилки и предпазители. И изведнъж видя скафандър, неподвижна човешка фигура в скафандър. Хващайки се с ръце за скобите, за които закрепват товара, се спусна до повърхността на водата, гмурна се, отблъсна се от стената и заплува към човека в скафандър. Сигналите за помощ бучаха сега в неговия шлем.

Излизането от водата, въпреки допълнителния товар, не представляваше трудност, защото междуременно водата беше стигнала до входа на коридора. После мъкнеше човека в скафандър нагоре по коридора, оставяйки след себе си две ивици вода, стичаща се от прострениите крака на онзи. На края прекрачи шлюза и чу характерното щракване на неговите срещаци се плоскости. Тогава погледна през стъклото на шлема на човека и усети леко замайване. Това беше неговото собствено мъртво лице.

— Неприятно ми е, Ларкс, че точно така се получи. Трябваше да те предупредим, но не предполагахме, че всичко може така да завърши — беше гласът на Тод.

Ларкс не отговори. Седеше в своето кресло, в своята собствена кабина и дори не се интересуваеше особено от обясненията на Тод. Вече знаеше, че разглеждането на собственото лице след смъртта не спада към удоволствията.

— Да, трябваше да те предупредим...

— И аз така мисля.

— По принцип работата е проста. Знаеш, че пазим в мнемотроните информация, равнозначна на личността и формата на всеки от нас. Въз основа на тази информация не синтезираме хората само защото ни е по-удобно да пътуваме през Космоса като сноп електромагнитни вълни. Но понякога има специални случаи.

— Например аз.

— Ти също. Тебе ще запазим в класически вид като...

— Като своего рода антика.

— Прекаляваш. Но не е там работата. Когато открихме този кораб-сонда, изпратихме там автоматите и тебе — предишния, — защото в сегашния си вид си вторично синтезиран по образа, вложен в нашите мнемотрони.

— И какво?...

— И никой не се върна. Знаеш как са били разбити автоматите. Предполагахме, че твоята ракетка е била унищожена от лъчмета на сондата, преди да кацне. Сега знаем, че я е унищожил автоматът и е хвърлил останките ѝ в океана, докато ти — предишният, — си бил вече вътре в сондата.

— Значи, допускахте, че съм загинал извън кораба?

— Да. После синтезирахме тебе и пилота и ви пратихме на кораба без автомати, защото знаехме, че вашите защитни автомати не дезинтегрират никога хора.

— Наистина. В това отношение са безотказни.

— Добра стара изработка.

— И не очаквахте, че на кораба ще намеря самия себе си.

— Не, и дори не разбирам как е станало.

— Затова пък аз разбирам — каза Ларкс. — Това е много просто. Всеки път, когато моето първо, а след това и второ въплъщение е било

закарано на кораба, съм правил едно и също: изяснявал съм причината за повредата на бронята. Само че първия път, когато съм отворил шлюза и съм влязъл вътре, водата е нахлула в разхерметизираните от отварянето на шлюза помещения, достигнала е до сигналните уреди и шлюзът автоматично се е затворил. А е можел да се отвори само отвън.

— А когато беше с пилота, също ли слезе до повредените нива?

— Да.

— Достойна за удивление последователност.

— Рефлекс на нормален космонавт. Впрочем този кораб има и въздушни утечки. Въздухът вътре не е чист.

— Зная. Ще го изпомпим, преди да го изведем горе.

— Каж ми още... защо... защо повторно ме изпратихте чак... чак осем дена след първото въплъщение?...

— Просто трябваше да те синтезираме... Теб и пилота. Това е сложен процес, Ларкс. За него са нужни осем дена, точно осем дена... И ще ти призная още нещо. Твоето първо въплъщение не повярва, че сме хора. А ти повярва.

— Заслуга на пилота. Копие, което имитира човека така съвършено и с нищо не се различава от него, си е просто човек.

БИОХАЗАРТ

Камионът спря преди завоя. Той слезе, хвана своята протрита тук-там пътна чанта, усмихна се още веднъж на шофьора и тръгна нагоре. Зад себе си чуваше боботенето на камиона, който излизаше от завоя и се спускаше надолу, към долината. Вървеше бавно и се спираше на всеки двеста-триста метра, макар че страничният път, по който сви, беше доста широк и съвсем полегато пресичаше склона. През ризата усещаше на раменете си топлите лъчи на следобедното слънце. По белите скали наоколо растяха нискостеблени борове. Слънцето ги беше изсушило в знойния ден и той усещаше само миризмата на потта си и едва доловимия дъх на море, което беше някъде зад най-близките възвишения.

Отмина една табела, забраняваща влизането, и втора, която съобщаваше за частно владение. Докато я отминаваше, болката се засили. Спря и от горния джоб на ризата извади флакон с таблетки. Изсипа ги върху дланта, сложи една под езика и след кратко колебание добави още половинка. Не дочака болката да утихне напълно и продължи. Нататък имаше повече сенки, защото дърветата бяха по-високи. Още един завой и застана пред вратата. Очакваше да види някаква табела, но вратата беше анонимна — от ковано желязо, малко старомодна. До нея имаше портиерна, построена — както всичко наоколо — от бял камък. Влезе и видя там човек, който седеше зад неголяма, закрепена за стената масичка с телефон. Беше в нещо, което можеше да бъде униформа, защото копчетата метално блестяха, но нямаше нито колан, нито фуражка — само малък шлем, който покриваше тила му.

— Имате ли уговорка? — попита той.

— Не. Дойдох...

— Прочетохте ли табелата?

— Разбира се, но...

— Моля да се съобразите с прочетеното и да напуснете територията. Това е частна собственост.

„Ако бях пристигнал със собствен автомобил, щеше да разговаря с мен другояче“ — помисли мъжът.

— Това е имението на доктор Егберг, нали? — запита той.

— Да, но нали ви казах...

— Аз съм приятел на доктор Егберг, познат от едно време — добави той, за да отслаби предишната фраза, която не беше истина.

Човекът с униформа не се учуди, не се поколеба, само вдигна телефонната слушалка.

— Тук портала — каза. — Моля канцеларията на доктора.

Централата, изглежда, го свърза.

— Вашето име? — запита той със слушалка на ухото.

— Ралф Молнар, професор Ралф Молнар — допълни, сещайки се, че Егберг ще го помни като професор.

Вратарят остана равнодушен, сякаш приемането на професори, пристигащи пред вратата с небръсната от няколко дена бяла брада, беше негово всекидневно занимание. После съобщи името му и двамата зачакаха — Молнар, опрян на стената, а онзи — неподвижно втренчен в някаква точка.

— Слушам. Ще дойдат за вас — каза накрая. — Моля оставете вещите си.

— Моите вещи?

— Да. Ще ви ги донесат после. Такива са тук обичаите — добави, сякаш това обясняваше всичко.

Молнар сви рамене и подритна чантата си към вратаря. Тогава по пътеката дочу стъпки. Обърна се. Беше девойка, висока девойка в лятна рокля без ръкави. Толкова успя да забележи.

— Доктор Егберг помоли да ви поздравя от негово име. Трябва да се погрижа за вас, професоре, и да попитам дали ще останете при нас за дълго...

— Ще видя. Още не знам.

— Във всеки случай поне до утре. Вече е късно. Пък и докторът ви кани на вечеря.

Вече вървеше след нея по покритата с калдъръм алея сред гъсти, непознати храсти.

„Сигурно са специално посадени“ — помисли, без да откъсва поглед от дългите, мускулести и все пак стройни крака на вървящата отпред девойка. Зад мостчето отново усети болка и тежест в гърдите,

но не спря. Домът сигурно беше наблизно. Наистина, излизаше към градината с голяма неостъклена веранда — и изведнъж Молнар си даде сметка, колко голяма е къщата. Големината ѝ беше прикрита от зеленината. Дърветата провираха клони направо в прозорците. Пълзящи растения се катереха по стените, достигайки почти до покрива.

— Ще се настаните на първия етаж, професоре — каза девойката, когато влизаха в къщата.

Тя тръгна направо към стълбите и тогава Молнар се спря за миг. Стоеше пред голямо, тъмно пано, осветено от ниските червени лъчи на вечерното слънце, но не виждаше образа — чувствуваше само болка. Девойката също се спря. Нищо не каза, само приближи до асансьора и натисна копчето за повикване. Май че не го гледаше и все пак той не можеше да се реши да измъкне флакона. Болката бавно затихваше и едва сега различи на картината чудовищен октопод, протегнал десетки пипала към кораб, който се носеше с развети платна по бурно море.

— Ето асансьора, професоре — каза девойката.

Искаше да каже, че това е излишно, но не каза нищо. Качиха се на етаж и тръгнаха по коридора навътре в къщата.

„Прилича на хотел — помисли Молнар, — коридор и десетки врати. Врати без брави — допълни, давайки си сметка, че е безсмислено. — Нормална голяма къща.“

— Ето тук — каза девойката и го пусна напред.

Застана в стая, снабдена с всичко необходимо, също и с голям телевизор. Леглото дори не погледна. Спеше добре навсякъде, както в далечната си младост, и не беше чак толкова висок, че да му пречи недостатъчната дължина на леглото.

— Банята е тук! — Девойката откряна една врата.

— А моите вещи?

— Ей сега ще дойдат.

Забеляза, че го гледа и се усмихва. „Интересно на колко години е — помисли си, — сигурно изглежда по-млада, отколкото е всъщност.“

— Доктор Егберг ще се появи скоро.

— Ще се появи?

— Да. Сигурно ще ви направи телевизита. Разбира се, преди това ще ви уведоми.

— Така ли?

— Ако се нуждаете от нещо, извикайте ме.

— Да ви извикам?

— Казвам се Маг.

— Но как да ви извикам?

— Госпожице Маг... или просто Маг.

— Тук, от тази стая?

— От стаята или от банята. Малко по-високо, отколкото обикновено говорите, за да го пропуснат ограничителните звукофилтри.

— Да, разбрах — каза Молнар. Нещо зад вратата прошумя и веднага някъде в тавана се обади зумер.

— Вашите неща са тук — каза девойката. Открехна вратата и посегна към оставената там чанта.

— Нямаше нужда. Аз можех и сам да я донеса...

Не отговори. Усмихна се още веднъж и излезе. Тогава забеляза, че там, където стоеше преди малко, е останал сандалът ѝ. Загуби си сандала и даже не забеляза това. Вдигна го от пода и дръпна вратата. Тя се запъна за момент, после се отвори.

„Сякаш някой решаваше дали да отвори“ — помисли си.

В коридора нямаше никого. Застана така със сандал в ръка и внезапно осъзна, че през цялото време, от момента, в който влезе в тази къща, не срещна никъде никого.

Един час по-късно, избръснат, изкъпан и преоблечен в извадена от чантата риза, той седеше в не особено удобния фотьойл и гледаше мрака зад прозореца. Климатичната инсталация изтласкваше безшумно хладен въздух, въздух с мирис на сол и водорасли, и за миг му се стори, че това е истински повей на вечерния бриз, преди да е сменил посоката си през нощта. Дърветата зад прозореца бяха застинали, виждаше само блуждаещите многоъгълници на прилепите на фона на още светлеещото небе. Преди да седне във фотьойла, той се опита да отвори прозореца, но заключалката даже не мръдна, въпреки че я натискаше с всичка сила.

„Прекалено слаб съм“ — помисли и се отказа, защото след усилието винаги идваше болката.

Седеше неподвижно и мислеше за пристанищния квартал, където живееше напоследък, за малката стая (с един прозорец), до която се изкачваше по стръмни стъпала, за бара на две пресечки разстояние, където обичаше да сяда следобед, за всекидневния път до работата по тесните прашни улички сутрин. За института и за предишния живот не мислеше никога.

— Добър вечер, професоре — чу глас иззад гърба си и инстинктивно се обърна.

В стаята нямаше никого, само на матовия дотогава екран видя лице. Беше Егберг, позна го веднага, въпреки петнайсетината години, изменили от времето, когато го виждаше всеки ден в института. Същите раздалечени тъмни очи и широко обрасли вежди.

— Радвам се, че ви виждам, че ме посетихте.

— В интерес на истината, нямах друг изход. Иначе не бих дошъл.

— Виждам, че никак не сте се променили за тези години. Винаги говорехте това, което искахте да кажете, по най-директен начин. Именно такъв ви помня.

— Сигурно се досещате защо съм дошъл?

— За това може и по-късно. Нека вечеряме с вас. Помня, че обичахте пъстърва с гъби. На обедите у Петти всеки вторник.

— Вкусовете ми от онова време се промениха.

— Все пак поръчах да приготвят това ядене. Пъстървата докарваме със самолети.

— Учудвам се на паметта ви.

— Тогава бях във възраст, когато се запомня почти всичко. А обедите във вторник с вас бяха върхови и мечта за всеки един от нас. Така че ви очаквам. Моята секретарка ей сега ще дойде да ви вземе. — Екранът угасна.

„Пъстърва у Петти. Забравил съм, че някога съм ял“ — помисли Молнар.

— Вашият сандал, Маг. Загубихте си сандала — каза, когато тя влезе.

— Нищо, имам си много. Често си губя сандалите — отвърна тя. — Много съм разсеяна — добави, когато забеляза, че я гледа изпитателно. — Ето, вижте, вече имам нов!

Подаде ѝ сандала, а тя го взе някак нерешително — това Молнар забеляза и запомни.

— Доктор Егберг ви чака.

Тръгнаха отново по същия коридор и слязоха на партера. Коридорът се осветяваше от малки, жълти лампи със старомодни круши... „Прилича на хотел от началото на века“ — помисли Молнар. Столовата, в която влязоха, беше осветена по същия начин. Масата беше сервирана за двама, приборите — сложени един срещу друг, така че единият щеше да бъде на по-тъмно. „Доколкото познавам Егберг, сигурно аз ще стоя на светлото“ — помисли си и погледна тъмното вечерно облекло на доктора. Почувствува неудобство от старите си панталони. Но само за миг.

— Наистина се радвам, че ви виждам — каза Егберг и посочи мястото, което Молнар предвиждаше.

Седнаха и тогава той видя, че Егберг също вече не е млад. Косата му беше прошарена, почти побеляла — онова побеляване на brunetите, което започва около тридесетте. Но Егберг беше по-стар. Когато го видя за последен път, беше на двадесет и няколко.

— Лесно ли ме намерихте?

— Вашата лечебница е прочута. Известна е по целия континент.

Егберг леко се намръщи.

— По-скоро институт, професоре. Това, че понякога приемам някой и друг богат пациент, не значи нищо. Трябва някак да поддържам всичко това. Но преди всичко е институт. Провеждаме интересни изследвания, които в известна степен са продължение на онова, над което някога работехме заедно.

— Аз вече отдавна нямам нищо общо с това. За щастие нямам.

— Виждам, че вече не оперирате. — Егберг гледаше ръцете на Молнар.

— Не съм нито хирург, нито невроник. Вече не мога да държа скалпел. — Вдигна дланите си така, че Егберг да ги види. Знаеше, че са напукани, с черни следи от смазка по сгъвките.

— Казваха, че изобщо сте напуснали нашата професия. Отначало очаквах да ви срещна на някой конгрес, конференция...

— Какво да правя там? Тогава решително приключих с всичко: затова пък четях за вашите успехи в пресата редом със спорта и черната хроника — добави, за да не би онзи да го разбере погрешно.

Сервираха студен ордьовър. Човекът, който ги обслужваше, правеше това несръчно. Беше грамаден мъжага, който трудно се побираше в дрехите си. Молнар си представи как юмрукът му го удря в стомаха...

— А ние много пъти ви споменавахме. — Егберг гледаше в някаква точка над главата на Молнар. — Въпреки че вашето решение не можеше да промени нищо, то несъмнено беше доказателство за голяма смелост.

— Да не пресилваме. Просто в един момент разбрах, че за мен там няма място. Нищо повече.

— Малко хора биха постъпили така. Е, за ваше здраве, професоре. Пиете, нали?

— Все още. Усилията на волята съм съсредоточил върху непушенето. — Молнар вдигна чашата бяло вино.

Когато поднесоха пъстървата, най-послед се реши. По-рано би почакал до кафето, но си помисли, че сега обичаите на света, към който вече не принадлежеше, не го задължават.

— Сигурно се досещате, защо ви посетих? — запита.

Отсрещният кимна.

— Не мислете, че съм дошъл след първите симптоми. Прекарах два инфаркта, а третият е, изглежда, въпрос на близки дни. Все още съм малко лекар. От третия няма да оживея. При характеристиката на моята тъкан, за присаждане не може да се мисли. Вероятност за връщане към нормален живот почти няма. А да вегетирам още година-две по болници... Това не ме привлича.

— С други думи, искате да получите изкуствено сърце?

— Именно.

— И да станете киборг?

— Е... да.

— Въпреки своите възгледи по този въпрос?

— Е, докторе. Сам присаждах първите модели на тези прибори. Моите възражения са засягали винаги мозъка и само мозъка. Може би си спомняте.

— Естествено. Вие бяхте прочут застъпник на ограничената киборгизация. Сърцето — чудесно, черният дроб или бъбрекът — прекрасно, но далеч от мозъка. Това бяха вашите възгледи, професоре.

— Да, и не съм ги променил.

— Ако тогава ги бяхте наложили, ако бяхте успели, сега нашият институт щеше да бъде незначително провинциално заведение, а аз... аз вероятно щях да присаждам сърца в някаква второстепенна клиника.

— Тогава направихте всичко, за да не успея.

— Това е истина. Но вече няма значение. Ако не бях аз, щеше да бъде някой друг. Прогресът не може да се спре.

— Ако това е прогрес...

Егберг не отговори. Допи си чашата и двамата замълчаха.

— Така че, докторе, знаете вече, за какво става дума — каза Молнар и отмести пълната още чиния. Усещаше нарастваща, смазваща болка. — Не съм длъжен да мисля още за тези неща. Вече не съм професор. Нямам нищо общо с тези проблеми. Аз съм обикновен стар електромеханик от сервиза на крайбрежното плаване, който иска да му присадят изкуствено сърце.

— Защо избрахте тъкмо мен, моя институт?

— На това полукълбо вие го правите най-добре. Впрочем, никъде другаде не бих имал някакъв шанс. Просто нямам пари, докторе.

— Има и обикновени клиники...

— Знам какво искате да кажете. Да, там щяха да ме приемат може би безплатно. Но би трябвало да подпиша декларация, че съм съгласен с експерименталните методи и всичко, свързано с тях. А това е може би недостатъчно явна, но все пак някаква форма на опити върху човека. Освен това, каква гаранция ще ми дадат, че след тези експерименти ще бъда пълноценен човек. А аз искам да преживявам не как да е. Искам да плувам, да гребя, да бягам по стълбите, искам да живея истински.

— Променили сте си интересите. По-рано със седмици не напускахте института. Почти там живеехте.

— Това, което е било някога, няма значение. Знаете ли какво правя сега? Консервирам автоматичните навигационни съоръжения на корабите, които плават от пристанище на пристанище и разнасят бакалски стоки. Свършвам работата и останалото време е мое. Никакви размишления и проблеми. Понякога книга...

— Да, разбирам. Бих предпочел да имате пари. Тогава пък аз нямаше да имам проблеми. Обикновен пациент...

— Тогава едва ли щях да се обърна към вас.

— Поне сте искрен, професоре.

— Дълго се колебах, преди да дойда при вас. Мислех за другото полукълбо. Там правят тези неща безплатно. Някога, когато бях все още „професор Молнар“, сигурно щяха да го направят, но сега... Днес трудно ще събера пари дори за пътуване.

— Значи, преценихте всички възможности и останах аз?

— Именно.

Егберг не отговори. Междувременно чиниите бяха сменени. Сега сервираха сърнешко печено, но Молнар не яде повече. Усещаше, как болката се засилва и го пронизва зад ключицата. Егберг не настояваше. Ядеше бързо и двамата мълчаха.

— Смятате, че сега е мой ред, нали? — запита накрая той, Молнар мълчеше.

— Не мога да ви отговоря веднага. Трябва да помисля...

— Дано не е дълго. Мога да умра в ръцете ви. Не, не смятам, че ще имате неприятности, дори ако проверят кой съм бил и какво — меко казано — ни е делило някога. Това са минали работи. За всеки случай в багажа ми е адресът на моя лекар. Той ще потвърди, че това, дето съм живял толкова дълго, вече е значително отклонение от очакваното.

— Добър специалист ли е?

— Е, провинциален лекар на средна възраст, но и случаят не е тежък.

— Вече имам адреса. Сутринта получих всички данни, които той има.

— Преровихте ми багажа?

— Както виждате. Впрочем не аз лично.

— Поне и вие сте искрен. Това е нещо ново. Не предполагах, че идва с възрастта.

— Вие винаги сте ме оценявали зле, професоре. Никога не съм се борил лично срещу вас. Бях само срещу вашите възгледи.

— Резултатът беше един и същ. Но нека не се връщаме назад.

— Правилно. Ще пийнете ли кафе? Според мен това няма да ви навреди.

— Съгласен.

— Тогава да вървим в кабинета.

Кафето и конякът вече ги чакаха на ниска масичка, поставена между големи, обшити с кожа фотьойли. Светлината беше жълта, притъмнена, както в цялата къща. В дъното Молнар забеляза в полумрака нещо, което напомняше голям пулт за управление. Пултът беше тъмен, само някъде в края му блещукаше самотна червена светлинка.

— Извинете за момент, професоре. Все пак в института се върши нещо. — Егберг отиде до пулта, над който в същия момент светнаха две силни лампи с дневна светлина. На екрана се появи лице на човек с бяла престилка.

— Какво ново, Дорн? — попита Егберг.

— Всичко е наред. Само шестнайсетицата е неспокойна. Затова ви безпокоя.

— Опита ли с поляризиращо напрежение?

— Да. Не помага.

— Добре, сега ще видя — каза Егберг и обърна екрана така, че Молнар вече не виждаше нищо. Изпука превключвател и Молнар чу виене — монотонно, ниско, почти нечовешко. Стана и като внимаваше да не закачи масичката, приближа до пулта. Егберг, наведен над екрана, стоеше гърбом. Беше по-висок от Молнар и закриваше част от екрана. Но все пак Молнар успя да види ръка — женска или детска. Пръстите конвулсивно се разтваряха и свиваха, после идваше китката, зад лакътя имаше само метал, странно оплетена мрежа, която се изопваше и напрягаше в такт със спазмите на дланта. Наблюдава за момент ръката, после погледна навътре в екрана. Там, в голяма прозрачна стъкленица, плуваше мозък. Не грешеше, беше невроник. Изведнъж виенето престана, екранът угасна. Егберг се обърна и погледна отгоре надолу застаналия съвсем близо до него Молнар.

— Това беше мозък — каза Молнар.

— Естествено.

— И човешка ръка.

— Ръката беше на човек, но мозъкът — на маймуна. Управлявам човешката ръка като устройство, по-специализирано от крайниците на майmunата. Двусъставна хибридна система.

Егберг угаси светлината над пулта и Молнар виждаше вече само фотьойлите, масичката и димящото кафе.

— Моля, седнете, професоре. Истинският учен е винаги любопитен, нали?

— Но за какво е... тази система?

— Някакви най-прости услуги... подаване на палта в гардероба, завиване на бонбони в книжка. Навсякъде, където не се изисква особено мислене, а човешката ръка е в състояние... или пък добре приета. Ако замина на есенния конгрес по невроника, бих инсталирал този киборг на входа да се ръкува с всички влизащи.

— Побъркана идея.

— Прав сте. Може да не е проява на добър тон, но рекламата е гарантирана. За съжаление не отивам на конгреса...

Сега пиеха кафето в мълчание. „Напразно дойдох тук — помисли Молнар. — Можех да предположа, че няма да ми даде изкуствено сърце. Сигурно сега обмисля как да ми откаже — така, че после да не се самообвинява. Макар че дали такъв човек изобщо съжالياва за нещо, което е направил, а още повече — за нещо, което не е направил...“ После помисли за своето желязно легло, за скърцането на дървоадите в стените на къщата и воя на сирените на корабите, излизащи в морето.

— Май е време да се прибирам в стаята си — каза той, — а утре сутринта ще си тръгна.

— Но, професоре, не сме завършили разговора.

— Боя се, че резултатът му е предопределен.

— В този момент това ми се струва не толкова важно.

— Вечер винаги ни обхващат съмнения, които сутрин изчезват. Лека нощ, професоре. Моята секретарка ще ви заведе.

— Тази, която си губи сандалите...

— Да. Наблюдателен сте, професоре — добави след малко.

Маг вече беше на вратата.

— Лека нощ — каза Молнар и тръгна след Маг.

Когато остана сам в стаята, той се опита да отвори прозореца — безрезултатно, както и преди. Искаше да излезе в коридора и да извика Маг, за да му помогне, но вратата не се отвори. И тогава за пръв път помисли, че отгук вече няма да излезе. Можеше да повика Маг или Егберг, но помисли за кабинета и пулта, на който ще пламне червена светлинка. И се отказа.

Събуди го чукане. Деликатно почукване на вратата — както в обикновен дом. Зад прозореца блестеше слънцето и започваше всекидневната жега, която тук продължаваше чак до късно следобед.

— Да, моля — каза и придърпа до брадичката одеялото, с което беше завит.

Влезе Маг и донесе табла със закуска. Усети мирис на кафе.

— Благодаря. Но защо вие, а не онзи...

— Аз се грижа за вас. Мислех, че го правя добре.

— Превъзходно. Ще ви помоля само да отворите прозореца.

— Сега е жега и въздухът е прашен. Може би довечера...

— Вечерта вече опитвах.

— Аха, това сигурно е изолирана стая.

— Изолирана ли?

Не отговори.

„Смутена е — помисли Молнар, — страхува се, че е казала повече, отколкото трябва.“

— Не искате ли да ми отговорите, Маг?

— Моля, попитайте доктор Егберг. Нали ви е приятел...

— Да, разбира се. Ще попитам.

За пръв път я виждаше на дневна светлина. Тогава при вратата беше прекалено уморен, за да я загледа. „Наистина хубаво момиче. От тези, които не привличат веднага вниманието и винаги остават на второ място“ — помисли си и усети неясна жалост, каквато понякога усещаше през последните години, щом видеше такова момиче.

— Ще дойда за вас след закуската. Доктор Егберг иска да ви види.

Кимна, навеждайки се над таблата. Почака, докато тя излезе, после отиде до вратата и натисна дръжката. Вратата се поддаде след секундата, необходима на електромеханичното управление да вземе решение. После се върна към закуската. Беше гладен и искаше да сложи нещо в стомаха преди дългия път, който го чакаше. Обръсна се, събра всичките си вещи и ги напъха в чантата. Беше решил. Излезе на коридора, после по стълбата долу. Не срещна никого, както и очакваше. Алеята, водеща към вратата, беше изцяло засенчена, защото къщата засланияше слънцето. Вървеше с отмерени крачки, които броеше наум. Не прекалено бавно и не прекалено бързо. Когато

достигна вратата, срещу него излезе вратарят. „Същият, който и вчера“ — помисли Молнар. Искаше да се размине с него, но онзи го хвана за ръката.

— Накъде? Забранено е.

Не отговори, само със свободната си ръка с всичка сила го удари в диафрагмата. Още в момента на удара разбра, че това, което удря, не е тяло — почти не мръдна. Не промени дори израза на лицето си. Молнар усети само, че пръстите на вратаря мачкат ръката му като метални клещи. Пусна чантата. Онзи го блъсна леко в гърдите и го пусна. Молнар се олюля.

— Забранено е — повтори вратарят.

„Ще мина. Трябва да мина“ — помисли Молнар. Искаше да пристъпи към вратаря и не можеше. Заля го такава болка, че извън нея нямаше нищо. Не искаше да падне. Стисна зъби. „Ще мине, веднага ще мине.“ После виждаше вече само върховете на боровете. Дори не усети удара от падането. Върховете на боровете се размиваха и все повече се сливаха с фона на небето.

Когато отвори очи, Егберг се навеждаше над него. Болката, която познаваше и чието идване безпогрешно предусещаше, беше изчезнала. Пареше го само кожата някъде в горния край на гърдния кош. Погледна там, но беше завит до шията и твърде слаб, за да мръдне.

— Вече всичко е наред — каза Егберг. — Имахте щастие, професоре.

— Щастие?...

— Ако не бяхте тук, в института, вече нямаше да бъдете жив. И така едва успях.

— Сигурно беше краят.

— Да.

— А сега?

— Имате изкуствено сърце.

— Значи, все пак?

— Спасих ви живота.

— Надявам се, че всичко ще бъде добре.

— Аз също.

Говоренето го измъчваше. Лежеше неподвижно и гледаше в тавана. Егберг също мълчеше. Молнар чакаше да си отиде.

— Минаха четири, а може би и пет минути, преди да ви възвърна кръвообращението — добави Егберг.

„Още няколко минути и щях да пукна — помисли Молнар. — Труп на човек, чиито мозъчни клетки имат разпадане на функциите.“

Егберг се поколеба.

— Бяхте лекомислен, професоре, при вашето сърце...

— Искях да изляза. Да си отида — отвърна тихо Молнар.

— Можехте да ме предупредите.

— И да остана в затворената стая... „изолираната“, както я наричат.

— Блокировката случайно се е включила през нощта.

„Значи, Маг му е казала“ — помисли Молнар.

— Не вярвам в случайности, Егберг.

— Не съм в състояние да ви убедя. Но както виждате — опасенията са били неоснователни...

— Не зная.

— Нали живеете!

— Това е факт...

Егберг се суетеше, сякаш искаше да каже още нещо, но не каза нищо повече и излезе. Молнар притвори очи. — „Ще минат няколко дена, преди да мога да изляза оттук — помисли той. — Дори при съвременните методи за бързо зарастване това изисква време. И все пак ме спаси. В тези условия никой, дори и аз не бих могъл да го обвиня, ако бях умрял тук. Изглежда, все пак е искал да ми даде това изкуствено сърце.“ Помисли пак за блокираната врата и вече не беше така сигурен. После заспа.

Събуди се през нощта и усети жажда. В стаята беше тъмно, светеше само малка нощна лампичка на масичката до леглото. На нейната светлина видя Маг. Седеше във фотьойла, онзи същия, неудобния, в който вчера седеше той. Дремеше.

— Маг, госпожице Маг... — каза го тихо, но тя се събуди.

— Как се чувствувате? — попита тя също шепнешком.

— Чудесно! — Той се помъчи да ѝ се усмихне. — Пие ми се вода.

— Заповядайте — подаде му канче. Течността имаше вкус на портокалов сок плюс нещо, чийто вкус не можа да определи.

— Боли ли? — запита тя.

— Вече не.

— Добре зараства. Снощи доктор Егберг ви гледа.

— И дори не се събудих?

— Вие сте под въздействието на препарата Броткас. Дава чудесни резултати — добави.

— Както виждам, вие сте и квалифицирана милосърдна сестра.

— Секретарка, асистент и всичко. Любопитна съм каква ще бъде вашата роля.

— Роля?

— Ами да. Нали сте новият обект във фермата на Егберг. Ние наричаме така неговия институт помежду си.

— Не разбирам.

— Не разговаряхте ли?

Инстинктивно искаше да отрече, но се сети, че тогава няма да научи от нея нищо повече.

— Само спомена — каза той.

— Сигурно ще получите нещо по-интересно от моето. Професор сте. Някога сте били колега на Егберг...

— Дори негов шеф.

— Именно. Сигурно ще получите интелекционната секция. Вече цял месец няма ръководител.

— А предишният... замина ли си?

— Замина... — повтори Маг със странна интонация. — Просто почина.

— А какво му стана?

— Намерихме го в бункера. Там вътре енергетичното поле затихва. Стените са двуметрови, от железобетон. Екранират и енергията не достига.

— Каква енергия?

— Която подхранва сърцето. Сърцето му беше като вашето.

— Не разбирам — каза Молнар, въпреки че вече започна да разбира. Притвори очи и усети необикновена спазма в стомаха, както тогава, когато в трюма на големия кораб, разлюлян от вълните, върху му рухнаха сандъците и се разбиваха наоколо.

— Ще спите ли? — запита Маг след кратко мълчание.

— Не. Отспах си за цял живот — слушаше своя глас и се учудваше, че е така спокоен. — И тази енергия достига дотук?

— Естествено. Полето покрива целия институт и най-близката околност в радиус близо половин километър.

— А по-нататък?

— Какво нататък?

— Ако искам да изляза извън института, край морето, или да прескоча до града — питаше, макар да знаеше отговора, но искаше да го чуе от момичето, което говореше за всичко това като за нещо съвсем обикновено.

— Няма да можете. Това значи смърт. Знаете го. Подписали сте декларация — онази с нотариуса и цялата забавна церемония.

— Нищо не съм подписвал.

— Не сте успели. Но ще я подпишете. Това е обикновена формалност.

Искаше да каже, че няма да подпише, но си спомни историята с блокираната врата и не каза нищо.

— Нали всички идват тук за това — добави Маг с някакво съжаление. — Преди да дойда тук, бях секретарка в една експортна фирма в Буенос Айрес. Секретарка на втория директор — добави с някаква гордост. — Работех на дванадесетия етаж в централата на фирмата „Тротъм и Сие“. Чували ли сте?

— Не. Никога не съм бил в Буенос Айрес.

— Онова беше живот. В събота пътувахме край морето... Знаете ли, тук най-много ми липсва плуването и морето. Понякога го усещам вечер, когато задуха вятърът. Оттук до брега не е далеч.

— Знам.

— Вие още не го чувствувате. То започва едва след няколко понякога след половин година...

— Кое?

— Трудно е да се определи. Искате ви се да заминете, на всяка цена да заминете...

— Носталгия?

— Не, за дома, за най-близките, за хората изобщо се тъгува от самото начало. Но онова е нещо друго, по-трудно за определяне, някак си по-първично. Но аз напразно ви говоря тези неща.

— Защо. Искам да го зная отрано.

— Аз не знаех. Не си представях, че ще бъде така. Понякога си мисля, че ако знаех, може би нямаше да дойда тук.

— И тогава?...

— Сигурно нямаше да съм жива. В най-добрия случай щях да съм в количка на колелца. Тогава ужасно се страхувах от това, повече дори от смъртта. Представяте ли си? Да гледаш всичко наоколо — минувачите, другите момичета, хората, които отиват на работа — и да знаеш, че си извън тях... завинаги. Оставането тук беше единственият изход. Ходя, работя, понякога даже плувам в нашия басейн. Само дето краката ми са малко вдървени, особено стъпалата.

— Нямаше ли друг изход?

— Не. Бях при най-известните специалисти. Дори на другото полукълбо — в Европа. Изпрати ме моят приятел. Спестяваше за къща. Имах прекрасен приятел. Искаше да се оженим, но Егберг приема само самотни. Впрочем, не знаех дали щях да се омъжа за него при това положение. Не би имало смисъл.

— А как попаднахте тук?

— Каза ми един от лекарите, при които ходих, когато дихателният ми център беше застрашен. Каза, че клиниката на Егберг е единственото място, където биха опитали такава операция. Но предварително ме предупреди, че дава не съвет, а само информация.

— Егберг поиска ли пари?

— Не. Случаят беше много специален. Каза, че може да се заеме с мен само като експеримент. За резултата не гарантира. Трябва да призная, че не ми даде големи надежди.

— И вие се съгласихте?

— А какво можех да направя? Минах през всички формалности, подписах всички уверения и декларации и... ето ме. Както виждате, живея.

— А онзи?

— Кой?

— Онзи в бункера?

— Ах, Бертолд. Той също беше подписал. Просто нямаше пари. При него беше само сърцето.

— Какъв беше той?

— Електроник. Беше стар човек. Веднъж ми каза, че помни времето, когато електронните контури се състояли от отделни транзистори.

— И дълго ли живя?

— Няколко години. Такъв спокоен, неразговорчив човек, почти незабележим. Седеше си в работилницата и дори рядко го виждах на обедите. И тогава не дойде, а после Йосф го откри в бункера. Бертолд знаеше, че влизането там е смъртоносно за него.

— Както и отдалечаването от института? — Молнар зададе въпроса специално, макар да предвиждаше отговора.

— Не съвсем, в бункера полето се прекъсва изведнъж. Там имало добра екранировка... ефектът бил сякаш сърцето спира внезапно. Така каза Егберг, когато ни предупреждаваше. А отдалечаването от обсега на полето е бавна агония. Напрежението намалява по малко с всяка измината крачка.

— И той е паднал в бункера?

— Изглежда, се е плъзнал по наклона. Там има едно наклонено място — добави. — Прилошало му е, преди да се измъкне, така твърди Егберг.

— А вие?

— Какво аз?

— Вие какво мислите за случая? — Забеляза как тя инстинктивно погледна екрана.

— Аз ли? Ами, прилошало му е. Той беше стар човек. Така е било. Вероятно — добави тихо. — Искате ли да пиете?

— Не, благодаря. — Притвори очи. Мислеше за стария човек, умрял в бункера, защото изкуственото му сърце не е получило енергия от полето, създавано в института. Изкуственото сърце е спряло също както истинското. Припомни си как не усети падането пред вратата и върховете на боровете, които губеха очертанията си и се разливаха на фона на небето. После заспа.

След няколко дена вече ходеше из стаята от леглото до фотьойла. Егберг идваше два пъти дневно заедно с Дорн, своя мълчалив асистент, когото Молнар видя на екрана тогава, по време на вечерята. Държеше са като лекар, най-обикновен лекар, и говореха за температурата, кръвното налягане и дишането на Молнар. Понякога се замисляше кога Егберг най-сетне ще го уведоми, че е новата придобивка на неговата ферма, но онзи оглеждаше шевовете и си отиваше. А Молнар чакаше. Беше още слаб, прекалено слаб.

Понякога идваше само Дорн, но Маг — никога. Молнар не питаше за нея. Премисли всички възможности и не попита. Ако нейното отсъствие беше резултат от решение на Егберг, който е чул техния разговор и решил, че е казала твърде много, питането за нея нямаше смисъл. Ако пък отсъствието и беше случайно, в бъдеще би могла да бъде източник на информация, каквато няма никога да получи от Егберг или Дорн, защото Дорн почти не говореше. Само веднъж, когато нанесе с червен молив новите данни в болничния лист на Молнар, той се обърна към него съвсем неочаквано:

— Някога съм учил от вашия учебник, професоре.

— Наистина ли?

— От новото издание. Излезе, когато бях още студент.

Молнар помнеше това издание. Издателят го откри след няколко месеца издирвания. Помнеше онзи представител на издателската фирма в тъмен костюм, с черна чанта, от която извади приготвения договор — седеше до малката масичка, покрита с тук-там прегорена найлонова покривка. Пот на струйки се стичаше по лицето му. Непрекъснато бършеше лице с голяма бяла кърпа и до края не беше сигурен дали наистина седи срещу професор по невроника, чийто учебник неговата фирма иска да издаде. По-късно Молнар получи чек, който в новото му положение беше цяло богатство, и си купи лодка с мотор. После ловеше риба със собствена лодка и мъжете, с които работеше, му завиждаха.

— Помня тази книга — каза Молнар. — Когато я издаваха, смятах, че биха могли да намерят нещо по-добро или поне по-ново.

— Това беше добър учебник — каза Дорн. — Днес е вече друго, но тогава той беше на ниво. Вие как смятате?

— Не зная, не мога да преценя. Вече не бих могъл да напиша дори такъв учебник. А камо ли да направя нещо по-сериозно.

— Мисля, че това не се забравя — както плуването или карането на колело. Естествено, не забравят онези, които го правят, защото то е единственото нещо, което искат да правят в живота.

— И аз мислех така, а от години правя съвсем друго — каза Молнар. — Впрочем, освен желание е нужна и практика, която можеш да имаш само когато работиш ден след ден в продължение на месеци и години.

— Не исках да ви засегна, професоре — каза Дорн. — Пък и вие бихте могъл и сега.

— Вече не. Много съм стар. А пък вие сте твърде млад, за да го разберете.

— Въпреки всичко мисля, че съм прав.

— А може би просто нямате друг изход.

— Не разбирам?

— Какво друго можете да правите като обект във фермата на Егберг.

— Аз... не съм обект. Тук само работя.

— Но живеете тук и винаги сте тук.

— Струва ми се, професоре, че всеки млад лекар, който иска да знае и може нещо през живота си, трябва първо да работи няколко години като мене, да бъде винаги на мястото си, да прави всичко.

— И вие сте лекар?! Не се шегувайте, млади човече. Вие сте експериментатор, най-лошият вид експериментатор, какъвто някога е съществувал. Вие експериментирате върху собствения си вид, върху хора, които биха могли да ви бъдат приятели, родители, деца. Присаждане на мозъци, смяна на личността. Човек от ден на ден престава да бъде себе си, чеше се зад ухото или ожаднява тогава, когато вие натиснете копчето. Отдръпва се с отвращение от любимото същество или е в състояние да му пререже гърлото, когато вие извършите съответното движение с пръста.

— Вие пресилвате, професоре!

— Не, аз просто говоря истината, и то цялата истина. Всичко, което мисля за тези експерименти и хора като вас. Не фалшифицирам истината като вас.

Дорн не отговори. Сложи в джоба на бялата престилка молива, който въртеше между пръстите си, и излезе.

„Сега ще се замисли над всичко това, което му казах — помисли Молнар, — естествено, ако хора като него изобщо се замислят над онова, което правят.“

Късно следобед идваше в градината и докато беше още горещо, се разхождаше по тесните алеи, между гъстите храсти, засадени тук, когато са строили института. Когато жегата попреминеше, сядаше на

тревата или на каменния парапет на басейна и гледаше в небето. Часовете минаваха и когато настъпваше мрак, се връщаше в своята стая, където Йосф му носеше вечерята. Имаше много време. Понякога Йосф заминаваше някъде с неголяма, покрита с брезент камионетка и тогава вечерята му донасяше Маг. Оставяше таблата на масичката, понякога питаше как се чувства, но чак на вратата, на излизане. Не поглеждаше екрана, нито изпъкналите лещи на видеопредавателите, но и така Молнар знаеше, че те ги гледат с очите на Егберг, а може би на Дорн. Единствено Йосф като че ли не ги забелязваше, но той не беше обект, а човек, за когото светът не свършваше при оградата на института. Беше здрав и силен, пушеше същите цигари, които някога пушеше Молнар. Техният дим оставаше в стаята, когато Йосф излизаше, и Молнар усещаше миризмата им дори през нощта, когато заспиваше. Веднъж взе цигара от пакета, който Йосф остави на таблата. Потърси кибрит, но нямаше. Йосф му запали с голямата си бензинова запалка и след миг Молнар чувствуваше в устата си вкуса на дима.

— Докторът не дава, а? — подпита Йосф.

— Сам престанах да пуша.

— Аз не мога. Някога опитвах. А тези не са лоши. Купувам ги в градчето на едро от контрабандата.

— За това е нужно да се отиде дотам.

— Няма защо да съжالياвате. Мръсна дупка.

— Можете да отидете и по-далеч. С кола нищо не е далече.

— Не мога, докторът не дава. Тук всички трябва да бъдем непрекъснато на мястото си.

— А той пътува ли?

— Някога пътуваше до семейството си, недалеч оттук, петдесет километра. Сега и той не пътува.

— Защо?

— Не знам. Казват, че се развел с жена си.

— Наистина ли?

— Не ми се изповядва. — Йосф взе таблата.

— А на вас не ви ли е омръзнало?

— Може би малко. Но работата е добра. Някъде трябва да се работи.

— Тук имате много работа.

— Всичко върша. Сам виждате.

— Имате всестранна квалификация. Този институт е почти фабрика, поне по отношение на консумираната мощност.

— Не е чак толкова. Само дистанционното управление и изпращането на информация. Тук мощностите не са големи. Освен това специалната апаратура се захранва отвън.

— Някой път бих искал да видя тази ваша апаратура.

— За съжаление е невъзможно. В това отношение имаме строги инструкции. Някоя авария и повечето експерименти трябва да се повтарят. Да не говорим за биологичния материал, който тук е доста скъп. Разбира се, имаме осигуровка.

— Собствена аварийна инсталация?

— Да.

— Ясно. При неголеми мощности това е най-лесният изход.

Йосф се вгледа в Молнар с внимание.

— Казаха ми, че сте невроник.

— Различни неща говорят, но моята специалност е много по-близка до вашата, отколкото ви се струва — каза, без да се замисли какво говори. Мислеше вече за нещо друго: за неголямата мощност, консумирана от института, и разбра, че един от тях, Егберг или Йосф, не казва истината. „Ще изясня това“ — помисли той и вече знаеше как ще го направи. Дори не забеляза, кога Йосф излезе.

На следващия ден срещна Маг в градината. Видя я, като отиваше по алеята към къщата.

— Маг... Може ли за малко?! — извика.

Тя се спря нерешително.

— Длъжна съм да бъда в канцеларията — каза несигурно.

— Може би ви е неловко да говорите с мен тук?

— Не, защо?

— Струва ми се, че напоследък се срещаме рядко.

— Имам много работа.

— Няма да ви отнема много време. Искам да знам само това, дали вие лично сте усещали резултата от изчезването на полето?

— Аз не, но Бертолд...

— Да оставим Бертолд настрана. Вие нали никога нищо не сте усетили? Замайване на главата в частично екранирани помещения или нещо подобно?

— Не. Защо питате?

Молар замълча за момент.

— Ще ви кажа — реши се най-после. — Подозирам, че такова поле изобщо няма.

— Как така?

— Просто няма. По-точно то съществува само във въображението — вашето и на още няколко обекта на фермата, както казвате. Това е свършено в простотата си хрумване на Егберг.

— Нещо не разбирам...

— Много е просто! Щяхте ли да стоите тук постоянно, въпреки всичките задължения, подписани преди операцията, ако не беше полето?

— Не, разбира се, че не. Ах... разбирам! Смятате, че той го е измислил? Внушил ни е съществуването на поле, каквото няма?

— Нищо не му пречи. Вие недооценявате своя шеф. Аз го познавам по-дълго.

— И вие сте сигурен, че точно така е направил?

— Не... Честно казано не. И затова бих искал да ви предлага един експеримент, експеримент с ваше участие.

— Че какво мога да ви помогна аз?

— Ще влезете в бункера, Маг, за малко: за две-три минути. Ако не ви стане нищо, ще бъдете свободна.

Тя го гледаше напрегнато. Помисли, че е много по-хладнокръвна, отколкото предполагаше отначало.

— Мисля, че влизането значи смърт. А аз не искам да умирам.

— Нима искате да останете тук до края на живота си? Преди няколко дена...

— Тогава бях в лошо настроение. Понякога ми се случва. Но аз искам да живея, дори тук, ако не мога другояче.

— Слушай, Маг. За смърт и дума да не става. Ще те осигурявам отвън. Просто ще те изтегля оттам, ако загубиш съзнание. За секунда не се умира. Ще те вържа с въже и ще те измъкна.

— Това не може ли да се провери другояче?

— Не. И така?

Не отговори. Стояха наред алеята. Молнар знаеше, че рано или късно някой ще дойде и ще прекъсне разговора им, а той трябваше да го довърши.

— Това е шанс и за теб. Никой освен мен няма да се осмели да опита. Всички тук се боите от Егберг. Не отричай. То се вижда. А за такъв опит един човек не стига. Помисли за Бертолд. Ако тогава някой го беше измъкнал оттам, щеше да живее и до днес. Но той е опитвал сам.

— Опитвал ли е?

— Така мисля. Сигурно е забелязал същото, което и аз.

— Боя се, професоре, но ще опитам. Ако не стане, ще ти тежа на съвестта.

Очакваше да се усмихне, но тя го гледаше внимателно, както и преди.

— Кога искаш да опиташ, професоре? — запита още.

— Веднага. Можеш ли? Приготвил съм въже.

— Добре. Само ще сменя роклята.

— Защо?

— Ако не успеем. Тази не е хубава...

— Ех, Маг, бъди разумна. Да вървим!

Сега вече се усмихна:

— Готова съм. Не се бой, професоре. Не се измъквам. Ще вляза там, решено!

До института се върнаха поотделно и се срещнаха при стълбите, водещи към подземие. Беше хладно и Молнар усети дъх на плесен от влажната изба. Стълбите бяха широки, а до тях надолу се спускаше гладка бетонна ивица. Тя свършваше при входа на бункера с полукръгъл отвор, през който спускаха количките с препарати за облъчване. Предишния ден идва тук и в купчината опаковки скри въже. Беше завързано със здрав моряшки възел от две по-къси, които служеха за издърпване на завесите в стаята му. Свали ги в полумрака на разсъмване, предполагайки, че тези, които биха могли да го наблюдават, още спят. Маг дори не провери възела. Завърза я за кръста така, че едва дишаше, а после дръпна няколко пъти въжето, за да види дали ще издържи тежестта ѝ. Искаше да я вдигне нагоре с въжето, както смяташе преди, но беше слаб.

— Готово — каза той.

Не се поколеба. Влезе толкова навътре в бункера, че въжето се опъна.

Той почака двайсетина секунди.

— Какво усещаш? — попита.

— Май че нищо. Само ми е горещо.

— Това е от вълнението...

Гледаше часовника. Изтече една минута.

— А сега?

— Нищо. Наистина нищо.

Когато след пет минути излезе от бункера, знаеше, че е прав.

— Успяхме, Маг — каза, отвързвайки въжето. В полумрака виждаше очертанието на лицето ѝ.

— Значи, съм свободна!... — тя говореше бавно, затруднено.

— Да.

— Това е... великолепно, професоре. — Обърна се рязко и побягна по бетонната ивица нагоре, към светлия правоъгълник на изхода. Молнар нави въжето, скри го под опаковките и тръгна след нея по стълбите. В средата на бетонната плоскост видя сандал.

Значи, полето не съществуваше. Сега просто можеше да премине от другата страна на оградата и да се спусне надолу към градчето. Някой кораб сигурно щеше да го вземе и след пет-шест дни щеше да бъде в стаята си — ако в това време не е била дадена на друг. Но Бертолд беше умрял и това го безпокоеше. Не беше вече млад и никога не действуваше прибързано. Реши да повтори експеримента.

„Ще вляза вътре, а Маг ще ме пази — помисли си. — Само че дали тя е достатъчно силна, за да ме изтегли оттам, ако загубя съзнание?“ Реши да размисли върху това по-внимателно след вечеря. Но след вечерята дойде Егберг.

— Професоре, мисля, че трябва да поговорим — каза и седна във фотьойла, премествайки оттам някакви вещи на Молнар.

— Отдавна чакам.

— По-рано не можех, защото още не знаех резултатите от анализите и тестовете. Сега вече имам пълна картина на състоянието на вашия организъм.

— Пълна?

— Да. Проверихме това извънредно внимателно. Оказа се, че моето решение е било правилно. Състоянието на организма ви не оправдава присаждане на самостоятелна сърдечна система.

— Как да го разбирам?

— В момента вашето сърце се захранва чрез енергия отвън, създавана в генератора на силовото поле тук, в института. Затова не можете да напуснете института.

— И нямате намерение да ми присадите самостоятелно сърце?

— Не.

— Обичам ясните отговори. Но това е беззаконие. Не съм се съгласявал на такава мярка.

— Спасих ви живота. Избрах такова изкуствено сърце, каквото имах. Вие, както и аз, знаете много добре, че по тази причина никой съдия няма да ме осъди дори на глоба.

— Но имам право да сменя това сърце.

— Естествено. Ако заплатите системата и неизбежните услуги, свързани с нейното присаждане.

— Това е нереално. И вие го знаете, Егберг.

— Зная.

— И колко дълго искате да ме държите тук, в института?

— Да ви махна сърцето не мога, защото това ще ви коства живота, професоре, и е наказуемо. Разбира се, бих могъл да ви предам на държавните институти, но поради нашето дълготрайно познанство това не влиза в сметката.

— Значи, до края?

— Ако говорим откровеност, нямате продължителни перспективи, професоре.

— Излишна откровеност. Давам си сметка за това.

— Не говоря без повод. Част от кръвоносната система и бъбреците са в лошо състояние. Освен това подозирам тумор в черния дроб. В резултат — две-три години.

— На повече не съм разчитал.

Молнар стана и искаше да запали лампата. В стаята беше тъмно, не виждаше лицето на Егберг, а знаеше, че разговорът още не е свършил.

— Седнете, професоре. За момент. Няма да ви отнеме много време.

Молнар се поколеба и седна на предишното място.

— Искам да ви предложа нещо, професоре — Егберг говореше тихо. — Присаждане на вашия мозък в младо и здраво тяло, абсолютно

здрaво. Експериментален акт. Доколкото зная, в света са извършени само няколко... присаждания от този тип. Разбира се, трудно е да се гарантира резултатът...

— Доктор Егберг — Молнар го прекъсна, — вие се подигравате с мен. Знаете не от днес какво мисля за това.

— Да, теоретически, но тук става дума за живота ви!

— А вие какво си мислите, че заради две или дори двацетина години живот ще се съглася? Това, което ми предлагате, е най-обикновено, вулгарно престъпление.

— Нищо подобно! Един човек умира — тялото му е здраво, а умира само мозъкът. Друг има разрушено тяло и здрав мозък. От тези почти мъртви хора, от тези двама създавам един — здрав. Създавам човек! Човек, който преди не е съществувал.

— Вие сте лишен от въображение, докторе. Това е също осакатяване... Ами ако този мозък, присаден в новото тяло, не поиска да умре заедно с това тяло и започне да търси нов, следващ носител, а после още по-следващ? Да имаш винаги пред себе си двацетина години, чак до смъртта на мозъка, никога ли не сте мечтали за това? Сменяйки пет-шест носители, това може да се постигне. Никога физическа старост. Младост, вечна младост в поредните тела!

— Вие преувеличавате, професоре. Ще бъдат наложени ограничения...

— Така винаги се говори, но то не променя нищо. Паразитствуването върху собствения вид — на това служат вашите експерименти.

— Това съм го слушал още преди петнайсет години.

— Както виждате, не съм си променил становището. А сега, моля, излезте.

После дълго не можеше да заспи. Мислеше за човека, в чието тяло Егберг искаше да присади неговия мозък. Това сигурно беше мъж, млад мъж, и в записа на електрическата активност на мозъка му Егберг беше забелязал тези изменения, които предвещават смърт. Сигурно имаше колеги, семейство, четеше спортната хроника и когато искаше да бъде сам, плуваше в морето далеч от брега.

Молнар се обърна на другата страна, после стана, отиде до чешмата и завъртя крана със студената вода. Пъхна главата си под нея и усещаше, как му залива носа и ушите.

Вече заспиваше, когато го събуди Егберг, питайки от екрана кога за последен път е виждал Маг. И тогава разбра, че ще влезе в бункера сам.

Събуди се и лежеше в тъмнината. Стараеше се да мисли и усещаше какво усилие изисква това. Помнеше влизането в бункера и знаеше, че оттогава са минали много дни. Значи, състоянието, в което се намираше, не беше анабиоза, защото мозъкът му отбелязваше протичането на времето. Освен това още някакви откъслеци, но нереални, които се разливаха, щом се съсредоточеше върху тях. Дишаше нормално, не усещаше болка. След малко разбра, че някой докосва главата му, а във вената на ръката му впръскват течност. Изведнъж започна да вижда — свалиха от очите му превръзката. Видя Дорн.

— Виждате ли ме? — запитва Дорн.

— Виждам — отговори, но говореше с усилие, сричайки.

— Чувате ли ме добре?

— Да.

Дорн извади иглата от вената.

— Моля опитайте се да станете.

Молнар стана. Цялото му тяло беше вдървено и движенията некоординирани. Направи две крачки и залитна.

— Отпаднали ли сте? — запитва Дорн.

— Не. Вдървен.

— Това е липса на координация. Ще я придобиете след няколко дена. А сега ще отидем в кабинета.

Дорн отвори вратата и влязоха в кабинета на Егберг. Нямаше го.

— Спасихте ли ме? — запитва Молнар.

— Да.

— А Егберг?

— Остави това писмо. Моля, седнете. — Дорн бръкна във вътрешния джоб на сакото и подаде на Молнар запечатан плик. — Ако се чувствувате добре, ще отида в съседната лаборатория. Ако ви потрябвам, моля, извикайте ме.

Молнар разкъса плика. Писмото беше написано на ръка.

„Уважаеми професоре,

Това писмо е продължение на нашия разговор, който тогава не довършихме. И така човекът, чието тяло исках тогава да Ви предложа, бях аз самият. В този миг, ако четете това писмо, присаждането е минало сполучливо и Вие сте мозък на моето тяло...“

— Дорн! — извика Молнар.

Дорн откряна вратата.

— Огледало!

— Пригответил съм. — Дорн му подаде огледалце и тогава Молнар видя отражението на лицето на Егберг. Беше някак различно. След миг разбра, че очите са неговите собствени. Остави огледалото.

„... Според моите разбирания — четеше по-нататък — постъпих правилно. По време на разговора ни представих обективно състоянието на Вашия организъм. Затова пък у мен бе констатиран тумор на мозъка, който напредваше доста бързо, така че трябваше да побързам с присаждането, ако исках сам да организирам и подготвя операцията. Причините за моето решение са две: първо, лични, които Вие сигурно няма да разберете. Във всеки случай предполагам, че ако приемете това присаждане, Ви чака около двайсет години живот, възможност за научна работа в института, който е Ваша собственост. Според моите убеждения това компенсира някои задължения, които имах по отношение на Вас. Не Ви натоварвам с личните си работи. С жена ми съм разведен, тя е материално обезпечена. Знае фактическото състояние на нещата и от нейна страна не очаквам никакви усложнения. Второто съображение за решението ми беше фактът, че Вашата професионална подготовка прави възможно по-нататъшното ръководство на института и преди всичко извършване на наблюдения върху субективното възприемане на присаждането. Бих искал да Ви убедя да

изготвите доклад по този въпрос. Естествено, решението принадлежи на Вас. Колкото до самата операция, извърши я Дорн с помощ отвън. Моето съгласие ще намерите при останалите документи, а към Вас се отнесохме като към «тяло от инцидент». От правна гледна точка всичко е наред, макар че законодателят не е предвиждал присаждане на мозък в такава конфигурация. Освен това смятам, че всички останали възражения, каквито бихте могли да имате по отношение на моето решение, са необосновани дотолкова, доколкото във всеки момент, при липса на съгласие от Ваша страна, можете да ликвидирате присаждането и да умрете. От по-несъществените въпроси остава още едно обяснение. Вашето влизане в бункера доказва, че не сте вярвали в съществуването на силово поле, генерирано в института, което снабдява сърцето Ви с енергия. Вашите предположения са правилни. Такова поле няма. Сърцето Ви се захранваше от батерия с радиоактивни елементи, присадена заедно със сърцето. Обаче ритъмът на сърдечната Ви дейност беше регулиран отвън, чрез импулси, предавани безжично от генератора на института. Когато сте влезли в бункера, синхронизацията е изчезнала. Резултатът сте усетили лично. Трябва да призная: предполагам, че ще влезете в бункера, затова Ви чакахме там. Всъщност от момента на изчезването на Маг всичко ми стана ясно. Въжето, намерено при бункера, беше само потвърждение на моите предположения. Но Вие не можехте да знаете, че Маг, която имаше присаден удължен гръбнак, е съвсем независима от нашата синхронизация, докато Вие — не. Какво да се прави, Вие в известен смисъл сте действували в своя вреда и заминаването на Маг е за Вас загуба на много добра секретарка. Но това не можехте да предвидите.

Както вече споменах, оставям на Вас решението за публикуване на известие относно присаждането. С други думи, можете да живеете по-нататък като Егберг или със своето име. Всички документи и в двата случая са приготвени.

Остави писмото и застина неподвижно, без да мисли за нищо. След няколко минути в кабинета влезе Дорн.

— Как е самочувствието? — запита.

— Чудесно.

— Аз се гордея с тази операция — каза Дорн. — Ще предадем ли съобщение?

Молнар не отговори.

— Какво стана с моето тяло? — запита след малко.

— Изгорено и погребано. Още преди три месеца. Такова присаждане е многофазов процес. Най-големи трудности...

— А неговият мозък? — пресече го Молнар.

— Отделен.

— Жив?

— Да. Погледнете.

Приблужи към пулта и натисна съответното копче. На екрана, в голям съд, в почти безцветна течност плаваше мозък. Видя свързаните с него очи, едно от които гледаше от екрана право в тях. От високоговорителя идваше тихият шум на помпите, изтласкващи животелната течност, после видя записа на електропроцесите в мозъка на Егберг. Това беше запис на активността на бодърстващ мозък. Този мозък гледаше, мислеше... и знаеше. Стъклените стени на буркана, от които няма изход, бяха целият му свят.

— Той ли реши така? — попита Молнар.

— Не. Нищо не е наредил. Но тъкмо ни беше нужен мозък за опити във връзка с управлението на товарни ракети към външните планети. Тук разработваме такава тема.

— Но неговият мозък?

— Засега туморът не дава особени ефекти...

— Значи, не се е съгласявал на това?

— Не, но винаги използваме следоперативните фрагменти.

— Дорн, вие сте най-обикновен мерзавец — каза Молнар. — В коя зала е?

— Седма.

— Моля ключовете. Ключовете на Егберг.

— Те са у Йосф.

— Донесете ги.

— Но...

— Казах. Тук аз решавам.

След минута Дорн се върна с ключовете. Молнар ги взе.

— Останете тук — заповяда той.

Мина по коридора и отвори вратата на седма зала. Влезе и забеляза, че очите на мозъка не го виждат. Като внимаваше да не влезе в зрителното им поле, отиде до помпата, която пращаше течност в съда, и я изключи. „Това е най-добрият изход — помисли. — Ще умре от недостиг на кислород, без да разбере това. Мозъкът няма системи, контролиращи съдържанието на кислорода. Просто ще заспи и вече няма да се събуди. Ако излея течността, ще умре по-бързо, но ще знае, че умира.“

Гледа още малко записа на активността на мозъка на екрана на осцилоскопа, после излезе.

Затвори вратата и тогава видя Дорн.

— Дайте ми ключовете си — каза.

— Нямам... тук.

— Жалко. Ще ги оставите на портиера. От днес вече не работите в института.

— Защо? Нали аз...

Не го слушаше повече. Слезе по стълбите в подземие. Залиташе по малко и понякога се спираше на стената. „Липса на координация, както го определи Дорн — помисли си, но сега трябва да бъде координиран поне за няколко минути.“ Стигна до вратата на енергийната камера. Ключалката беше сложна, а пръстите му неособено ловки. На края все пак влезе вътре. Лампите автоматично светнаха. Видя дебели медни проводници, предпазители и табла с черепи и кости. Това беше главната инсталация. Потърси аварийната. Най-напред изключи нейните акумулатори и скъса проводниците.

— Какво правите?

Беше Дорн.

— Веднага излезте оттук! — заповяда Молнар.

— Но така не може, всички опити... всичко ще спре. Препаратите ще умрат...

Молнар посегна към главните предпазители.

— Не! — викна Дорн и се хвърли върху него.

Отблъсна го с всичка сила. Ръката на Егберг беше силна.

Онзи удари глава в разпределителното табло и падна. Лежеше неподвижен на каменния под. Сега Молнар изтръгна предпазителите. Светлината угасна. Хвърли ги върху шкафа с акумулаторите и тръгна по стълбите. Някъде горе забуча алармена сирена.

„Препаратите ще загинат“ — помисли си. После мислеше още за тримесечното бдение на мозъка на Егберг, непрекъснато бдение, за стъклените стени и очите, които нямаха мускули, за да променят положението си, за чакането с пълното съзнание, че нищо освен чакане не може да се случи.

Достигна портала.

— Излизате ли, докторе? — попита вратарят.

— Да.

— Трябва ли да дойда с вас?

Молнар го погледна изпитателно.

— Защо „да дойдете с мен“?

— Вие ми спасихте живота, докторе. И излизате, когато има тревога и чувам сирената. За дълго ли излизате?

— Да, но ти остани... Санчо.

— Казвам се Томб.

— И аз в действителност се казвам Молнар.

Кимна му с глава, излезе от вратата и започна да се спуска надолу по пътеката.

Издание:

Конрад Фиалковски. Нулево решение
Сборник научнофантастични разкази
Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1980
Библиотека „Галактика“, №19
Подбра и преведе от полски: Огнян Сапарев
Рецензент: Светозар Златаров
Редактор: Ася Къдрева
Оформление: Богдан Мавродинов, Жеко Алексиев
Рисунка на корицата: Текла Алексиева
Художествен редактор: Иван Кенаров
Технически редактор: Пламен Антонов
Коректор: Жулиета Койчева

Полска, I издание

Дадена за набор на 29.VI.1980. Подписана за печат на 18.IX.1980

Излязла от печат на 30.IX.1980. Формат 32/70×100 Изд. №1378

Печ. коли 11. Изд. коли 7,12. УИК 8,12. Цена 1.00 лв.

ЕКП 95364; 5627-23-80 21331. Страници: 176

08 Книгоиздателство „Г. Бакалов“ — Варна

Държавна печатница „Балкан“ — София

Ч-884-32

© Konrad Fiałkowski. „Kosmodrom“ I, 1975; „Kosmodrom“ II,
1976;

Państwowe Wydawnictwo „Iskry“, Warszawa
c/o Jusautor, Sofia

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.